

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞANLIURFA ÖRNEKLEMİNDE
TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU

Nesrin YILDIZ

2501121332

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Ü. Serdar TALAS

İSTANBUL – 2019

ÖZ

ŞANLIURFA ÖRNEKLEMİNDE

TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU

Bu çalışma kapsamında töre saikiyle insan öldürme suçu sosyolojik ve hukuki açıdan incelenmiştir. Suçun işlenme nedenleri üzerinde durularak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Namus, töre, ataerkillik gibi kavramlar tanımlanarak ve irdelenerek cinayetlerle arasındaki bağ incelenmiştir. Kadının üzerindeki erkek hegemonyasının kadının cinsel özgürlüğünün sınırlarının genişlemesine paralel olarak artmasının nedenleri tartışılmıştır. Yaşam hakkının elinden alınmasına kadının bazen okula gitmesi bazen kıyafet tarzı ya da hakkında çıkan aslı dahi olmayan dedikodunun sebep olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında incelenen Şanlıurfa ağır ceza mahkeme kararlarında feodalitenin ve kapalı toplum yapısının kadınların yaşam hakkını elinden aldığı görülmüştür. Ancak kronolojik bir değerlendirme yapıldığında mahkeme kararlarında ekseriyetle görülen kadına bakışın gelişmesi ve değişmesi umut verici olmuştur. Kadın hakları anlamında namus bahanesiyle işlenen öldürme suçlarında Mülga Türk Ceza Kanunu döneminde özel haksız tahrik indirimi mevcuttu. Yürürlükteki Türk Ceza Kanunu döneminde özel haksız tahrik indiriminin kaldırılarak töre saikinin nitelikli hal olarak düzenlenmesi önemli bir gelişmedir. Zamanla kararlara da töre saikinin sirayet etmesi önemli bir adım olmuştur. Tez kapsamında olaylara kadın perspektifinden bakılarak töre saikinin nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Kadının özel hayatını ilgilendiren veya kendi bedeni ile ilgili kararlarının hesabını ailesinin erkek üyelerine vermesi ve namus denilince kadının cinsel hayatının anlaşılması üzerinde durulmuştur. Kasten insan öldürme suçu incelenerek unsurları irdelenmiştir. Özellikle haksız tahrik ile töre saiki arasındaki ilişki mahkeme kararları bazında değerlendirilmiştir. Mahkeme kararlarında somut delil olarak görülmeyen ancak varlığı bilinen aile meclisi üzerinde durulmuştur. Genel olarak kadınların hayatı üzerinde ailenin erkeklerinin söz sahibi olduğu ve kadının birey olarak kabul edilmediği görülmüştür. Töre saikiyle yaşanan ölümlerin son bulması için görüş ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Töre, saik, namus, öldürme, kadın.

Şanlıurfa Örneğinde Töre Saikiye İnsan Öldürme Suçu,

Nesrin Yıldız

ABSTRACT

CRİME İN THE SAMPLE OF ŞANLIURFA

MOTİVE FOR KİLLİNG PEOPLE

Within the scope of this study, homicide with the motive of honor is investigated from a sociological and legal perspective. By emphasizing on the reasons of crime, evaluations have been made. Concepts such as pudicity, honor, patriarchy have been defined and examined and the connection among them is investigated. The reasons of the increase in male hegemony over female parallel to the expansion of the sexual liberty of women are discussed. It has been seen that, that the right to live taken away from women is sometimes because of their going to school, sometimes because of their outfit style or gossip about them. In Sanliurfa high criminal court decisions that were examined within the scope of the study, it is seen that feudalism and closed society structure take away women's right to live. However, when a criminological assessment is made, the change and development of a point view towards women, which are generally seen in court decisions, have become promising. For the murder under the pretext of honor in the sense of women's rights, It has been an important step that the special unjust provocation reduction, which was abolished in the period of the Turkish Penal Code, was transformed into a qualified state with the motive of honor in the period of the Turkish Penal Code and in time it enures to the decisions. Within the context of the thesis, the causes and results of honor motives are examined by looking at the events from the perspective of women. In the thesis, it was examined that decisions about women's private lives and their own bodies are made by the male members of the family and woman's sexual life is regarded as honor. The crime of intentional homicide is examined and its elements are addressed. Specifically, the relationship between unjust provocation and the motive of honor is evaluated on the basis of court decisions. The court decisions are focused on the family council, which is not seen as concrete evidence but is known to exist. In general, it is seen that the male members of the family have a say on the lives of females and that the women are not

accepted as an individual. Opinions and suggestions have been made to end the deaths caused by motives of honor.

Key Words: Honor, motive, pudicity, homicide, woman.

Crime in the sample of Şanlıurfa motive for killing people,

Nesrin Yıldız

ÖNSÖZ

“Kadın bir erkeğe varmaz, kadın bir erkeğe verilmez ve bir erkek bir kızı almaz. Almak, vermek gibi tabirler kadını kıymetten düşüren, ona ahkar mahiyeti veren şeylerdir ve her şeyden evvel bu zihniyeti kadınlarımız kafalarından çıkartmalıdır. Bilmelidirler ki iki cins birbirleriyle hayatlarını birleştirirken yuvaya getirdikleri aynı kıymette şeylerdir ve koca mal sahibi değil, ortak, hayat ortağı demektir. Bu hukuk müsavvati kadınlarımızın şuurunda yer ettikten sonra onların kuvvetli ve hakiki bir insan olmak için dimağı ve fikri sahada da yükselmek isteyecekleri tabiidir. Memleketimizin kadın ve erkeklerini, biri diğerini sürükleyen ve taşıyan değil, el ele ve aynı tempoda yürüten iki mahluk olarak göreceğimiz günün uzak olmasını dilerim, bu kadar efendim.” Cümlelerime Sabahattin Ali’nin 1932 yılında yazmış olduğu ve değeri geldiğimiz yıl itibariyle bile kavranamamış bu anlamlı sözlerle başlamak istedim. Tez konusu itibariyle kadın ve kadına bakış açısı, zihniyeti üzerinde çok durulmuştur. Namusun kadınla eşdeğer tutulduğu toplumlarda kadınların şiddetin her türlüsünü yaşamaları maalesef ki mümkündür. Kadınların öncelikle kendi benliklerini fark edip kendi hayatlarının sorumluluklarını almaları gerekmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan Şanlıurfa ağır ceza mahkeme kararlarını temin etmek için ile gittiğimde ilk dikkatimi çeken kapalı toplum yapısı olmuştur. Görünüş olarak da kendi çizdiği sınırlar içerisinde yaşayan halk genel olarak değişime ve gelişime kapalıdır. Çalışma ile ilgili ilgili kişilerle görüşmeler yaptığımda gelen genel ilk tepki töre cinayetinin Şanlıurfa’ya özgü olmadığı hatta Şanlıurfa’da töre cinayetinin kalmadığı yönündedir. Bu konunun araştırılmak istenmesi dahi rahatsızlık duymalarına sebep olmuştur. Töre cinayetinin her ne kadar kalmadığı söylene de mahkeme kararları aksini ispatlamaktadır. Kaldı ki incelenen kararlar iddianamenin kabul edilmesiyle kamu davasının açılması sonucu verilmiş olan mahkumiyet kararlarıdır.

Tez kapsamında töre saikiyle insan öldürme suçunun nedenleri ve sonuçları irdelenmiştir. Bu tezin amacı ataerkil toplum yapısının kadına verdiği zararın

yanında erkeğe de zarar verdiğini ortaya koymaktır. Namus temizleme kisvesi altında toplum baskısıyla işlenen cinayetler topluma huzur ve mutluluk getirmemektedir.

Töre saikiyle kasten insan öldürme suçunun salt cezasının ağırlaştırılarak bitirilmesi mümkün değildir. Kadının birey olduğu kabul edilerek namusundan sorumluluk hissetmenin son bulması gerekmektedir. Bu zihniyetin ise özümsemesinin ve içselleştirilmesinin zamanla mümkün olabileceğini kabul etmekteyiz ancak imkansız olduğunu asla düşünmemekteyiz. Eğitimle, ailede yetiştirilme tarzıyla insanların bakış açıları değişerek başka bir toplum oluşabilme ihtimali her zaman vardır.

TCK'daki kadın hakları bağlamındaki değişimler umut vericidir ve çok önemlidir. İstanbul Sözleşmesi'ne ilk taraf ülke olan Türkiye açısından kadına şiddetin bu kadar yoğun yaşanması tezatlık oluşturmaktadır. Kanuni düzenlemelere paralel olarak toplumsal değişimlerin de yaşanması ile ancak yapılan kanun değişikliklerinin bir anlamı olacaktır.

Kadının birey olma yolundaki en önemli şey kanaatimizce ekonomik özgürlüğünü haiz olmasıdır. Bu yüzden kız çocuklarının okutulması, meslek sahibi olmalarının sağlanması elzemdir. Ekonomik özgürlüğü olan kadın kendi hayatıyla ilgili kararları kendisi alabilecek, ekonomik kaygılarla kimsenin boyunduruğu altında yaşamak zorunda kalmayacaktır.

“İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünlüğü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere yükselebilsin?” Değerli sözleri için kadınların birey olma yolunda büyük emekleri olan Mustafa Kemal Atatürk'e öncelikle teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ekonomik özgürlüğün ne kadar önemli olduğu bilinciyle beni büyüten, emeğini ödeyemeyeceğim annem Hanife Yıldız'a; öğrenimimi her zaman destekleyen babam Ertan Yıldız'a; emeklerinden dolayı lisans hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Ü. Serdar Talas'a teşekkürlerimi sunuyorum. Bu süreçte bana destek olan tüm meslektaşlarıma ve arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. Kadın ile erkeğin eşit haklarla ve özgürlüklere yaşayabildiği bir toplumda yaşamak ümidiyle...

Nesrin YILDIZ

İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	
LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

I. BİRİNCİ BÖLÜM

TÖRE SAİKİ İLE ÖLDÜRME SUÇUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

A. KAVRAM İNCELEMELERİ

1. TÖRE.....	3
2. NAMUS.....	4

B. TÖRE SAİKİYLE ÖLDÜRME SUÇUNUN NEDENLERİ

1. GENEL OLARAK.....	7
2. ATAERKİLLİK.....	9
a. Ataerkillik ve Toplumsal Cinsiyet.....	11
b. Ataerkillik ve Masallar.....	14
c. Ataerkillik ve Hukuk.....	15
d. Ataerkillik ve Soyadı.....	16
e. Ataerkillik ve Aile.....	21

3. ATAERKİLLİĞİN DENETİM ARACI:	
BEKARET.....	24
C. TÖRE SAİKİYLE ÖLDÜRME SUÇUNUN NEDENLERİNİN	
FAİLLİK VE MAĞDURLUK STATÜSÜYLE İLİŞKİSİ.....	25
D. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNUN MÜLGA KANUN	
AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	27
E. SUÇ TİPİNİN ADININ BELİRLENMESİ TARTIŞMALARI.....	31
F. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNUN KANUNİLİK İLKESİ	
AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	34

II. İKİNCİ BÖLÜM

TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU

A. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNUN İNCELENMESİ	
1.KORUNAN HUKUKSAL YARAR.....	37
2. SUÇUN MADDİ UNSURU	
a. Fail.....	38
i. Aile Meclisi Kararı.....	40
b. Mağdur.....	43
c. Fiil.....	45
d. Netice.....	47
e. Nedensellik Bağı.....	48
i. Şart teorisi.....	48
ii. Uygunluk Teorisi.....	49
iii. Objektif İsnadiyet Teorisi.....	49
3. SUÇUN MANEVİ UNSURU.....	51

a. Kast.....	51
i. Kast Çeşitleri	
ii. Doğrudan Kast.....	54
iii. Olası Kast.....	54
b. Saik.....	56
4. KAST SAİK İLİŞKİSİ.....	61
5. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	62
6. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ.....	63
a. Suçun Tasarlanarak İşlenmesi.....	64
b. Suçun Canavarca Hisle veya Eziyet Çektirerek İşlenmesi.....	66
c. Suçun Kan Gütme Saikiyle İşlenmesi	68
7. KUSURLULUK.....	68
a. Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler.....	70
i. Cebir, Şiddet, Korkutma Ve Tehdit.....	71
ii. Haksız Tahrik.....	71
iii. Hata.....	79
iv. Yaş Küçüklüğü ile Sağır ve Dilsizlik.....	80
v. Akıl Hastalığı ve Geçici Nedenlerin Etkisinde Olma.....	81
8. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	
a. Teşebbüs.....	82
b. İştirak.....	83
c. İçtima.....	84
9. YAPTIRIM.....	85

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA AĞIR CEZA MAHKEMELERİ İÇTİHATLARI IŞIĞINDA TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU

A. ŞANLIURFA AĞIR CEZA MAHKEMELERİNİN TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNA İLİŞKİN DOSYALARININ İNCELENMESİ	
1. FAİLLİK MAĞDURLUK ARASINDAKİ İLİŞKİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	86
2. AİLE MECLİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	91
3. KUSURLULUK AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	93
4. TÖRE SAİKİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	93
5. HAKSIZ TAHRİK AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	103
6. İŞTİRAK HÜKÜMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	107
B. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU AÇISINDAN ÖZELLİKLİ SUÇLAR	
1. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU.....	109
2. ÇOCUK DÜŞÜRTME SUÇU VE YENİ DOĞMUŞ ÇOCUĞUN ŞEREF SAİKİYLE ÖLÜDÜRÜLMESİ SUÇU.....	111
SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA.....	116

KISALTMALAR LİSTESİ

A. e	: Aynı eser
A. g. e	: Adı geçen eser
A. g. m	: Adı geçen makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
A. y	: Aynı yayın.
AYM	: Anayasa Mahkemesi
bs	: Bası
bsk	: Baskı
Bknz	: Bakınız
C	: Cilt
CEDAW	: Convention on Elimination of all Forms of Discrimination Against Women
Çev	: Çeviren
E	: Esas
K	: Karar
md.	: madde
No	: Numara

R. G :Resmi Gazete

S : Sayı

s : Sayfa

TBB : Türkiye Barolar Birliği

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCK : Türk Ceza Kanunu

TMK : Türk Medeni Kanunu

TDK : Türk Dil Kurumu

Vd : Ve diğerleri

Yay : Yayıncılık

GİRİŞ

Töre hayatımızın her alanında var olan bir olgu; kültürün davranışlar üzerindeki etkisidir. Hayatı düzenleyen kanunların kaynağında töre vardır. Töre yazısız hukuk kurallarıdır ancak yazılı hukuk kurallarından bazı durumlarda daha etkilidir.

Tezde töre saikiyle insan öldürme suçu hukuki ve kriminolojik açıdan incelenecektir. Ancak bu inceleme yapılırken salt ceza hukuku bakışıyla kanun maddesi göz önüne alınmayacak; sosyolojik açıdan değerlendirmelerde bulunacaktır. Türkiye’deki esas sorunun kadın sorunu olduğu ve buna bağlı olarak çeşitli suçların işlendiği iddiasının üzerinde durulacaktır. Tezin asıl amacı; Türkiye’deki kadın sorununa dikkat çekerek kadına bakış değişmeden cezalar ne kadar arttırılırsa arttırılsın; infaz rejimi ne kadar ağırlaştırılırsa ağırlaştırılsın hiçbir şeyin değişmeyeceğini; asıl değiştirilmesi gerekenin erkek egemen sistem olduğunu ispatlamaktır. Ülkemizde daha çok doğu, güneydoğu, anadolu ve karadeniz bölgelerinde rastlanan töre cinayetleri göç nedeniyle kentleşme ile birlikte büyük şehirlere de gelerek; özellikle toplumsal yapının baskısına uğramış alt kesimlerinde yoğun ve yaygın olarak görülmektedir.

Çalışma kapsamında öncelikle birinci bölümde töre kavramı kavramsal ve sosyolojik olarak incelenecektir. İkinci bölümde suçun unsurları üzerinde çalışılacaktır. Saikin suçun unsurları açısından yeri incelenerek kast ile olan ilişkisi üzerinde durulacaktır. Ceza hukuku açısından konu incelenerek suçun maddi ve manevi unsurları değerlendirilecektir. Suçun temel şekli incelenecek daha sonra tezin konusu olan nitelikli hal üzerinde manevi unsur, amaç ve saik açısından değerlendirmelerde bulunulacaktır. Düzenlemenin yerinde olup olmadığı konusu tartışmaya açılarak bu konuda ileri sürülen farklı görüşler ışığında yorumlamalarda bulunulacaktır. İntihara yönlendirme suçu, çocuk düşürtme suçu kısaca incelenerek töre saikiyle insan öldürme suçu ile ilişkisi tespit edilerek yeni bir bakış açısı getirilmeye çalışılacaktır.

Üçüncü bölümde töre saikiyle insan öldürme suçu açısından kültürel yapısı yönünden özellikli bir yapıda olan Şanlıurfa ili ağır ceza mahkemelerinin verdiği

kararlar incelenerek değerlendirmelerde bulunulacaktır. Mahkeme dosyaları incelenerek olay örgüsü çözümlenmeye çalışılarak özellikle töre saiki, haksız tahrik ve aralarındaki ilişki irdelenecektir. Yerel mahkeme kararlarının Yargıtay ve istinaf kararları incelenerek analizler yapılacaktır. Suçun işlenmesinin önlenmesi açısından yapılması gerekenler tartışılarak çeşitli önerilerde bulunulacaktır. Suçla mücadelenin sadece cezalandırmayla gerçekleşemeyeceği, mücadele üzerindeki kültürel sosyal nedenlerin önemi üzerinde durulacaktır.

I. BİRİNCİ BÖLÜM

TÖRE SAİKİ İLE ÖLDÜRME SUÇUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

A. KAVRAM İNCELEMELERİ

1. TÖRE

Töre Türk Dil Kurumu'nda şu şekilde tanımlanmıştır: “(1) Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü, âdet. (2) Bir toplumdaki ahlâki davranış biçimleri, adap.¹” Törenin TDK tarafından tanımına bakıldığında aslında olumlu bir anlamı olduğu göze çarpmaktadır. Toplumlari bir arada tutan ortaklaşa alışkanlıklar aynı zamanda toplum kültürünün de zeminini oluşturmaktadır ve toplumu bir arada tutarak insanlar arasında dayanışmanın oluşmasını sağlar.

Töre aynı zamanda gelenek, görenek örf ve âdet anlamlarını da içinde barındırmaktadır. Hatta zaman zaman aynı anlamda kullanılmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan değerler olarak görülmektedir. Toplumda yaşayan insanlar arasında bağ kurulmasına yardımcı olmaktadır. Örf âdet yazısız kurallardır ancak bazı durumlarda kanundan daha etkili olabilmektedir. Toplum kendi koyduğu kurallara uymayanları cezalandırmaktadır.

Töre geniş anlamda aslında hukuk anlamına da gelmektedir. Töre ahlâk, edep, erdem, fazilet, namus anlamlarında da kullanılmaktadır. Aslında olumlu anlamlara sahip olan töre sözcüğünün öldürme suçuyla yan yana gelmesi bir tezatlık gibi görünmektedir. “Töre cinayeti” denildiğinde cinayet gibi kabul edilmesi zor bir fiilin kabul edilmesinin kolaylaşması için mi töre ibaresinin konulduğu doktrinde bir görüştür. Töre cinayetinin toplum nazarında hoş görülmesi mi hedeflenmektedir²? Ancak cezayı arttıran nitelikli hal olarak düzenlenmesi törenin olumlu anlamı ile çelişmektedir. Mülga Türk Ceza Kanunu'nda indirim sebebi olarak düzenlenmesi törenin olumlu anlamlarıyla daha çok uyum sağlamaktadır. Faillerin işlemiş oldukları

¹ www.tdk.gov.tr (Çevrimiçi), 03.06.2019.

² Türkan Yalçın Sancar, **Türk Ceza Hukukunda Kadın**, 2. bsk, Ankara, Seçkin Yay., 2019, s. 271.

cinayetleri töre kisvesi altına sokmaya çalışarak meşrulaştırmalarının önüne geçmek için cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

Törenin oluşmasında dinin etkisi de yadsınamaz bir gerçektir. Toplumda din kurallarının bazılarına sadece kadınların uyması beklendiği için töre saikiyle insan öldürme suçlarında mağdurların büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Toplum tarafından evlenene kadar cinsel saflığını korumak kadınlardan beklenmektedir. Evlendikten sonra sadakat her ne kadar medeni kanun uyarınca eşlerin karşılıklı yükümlülüğü olsa da toplumda erkeğin sadakatsiz davranışı, erkektir yapar, elinin kiri, çapkınlık, zamparalık olarak görülürken kadının sadakatsiz davranışı neticesinde doğan en iyi sonuç boşanmadır. Kadın bu sadakatsiz davranışı sonucu ölümü, şiddeti, aşağılanmayı hak etmektedir. Toplumsal cinsiyet anlamındaki bu farklılık aslında hayatın her alanına yansımaktadır.

2. NAMUS

Namus TDK'da şu şekilde tanımlanmıştır: “(1) Bir toplum içinde ahlâk kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet. (2) Dürüstlük, doğruluk.”³ Namus sözcüğü “nomos”tan gelmekle Türkçe diline Arapça veya Farsçadan geçtiği düşünülmektedir. “Nomos”un kökü “nema”dan gelmektedir. Nemanın anlamı erkeğin sahip olduğu otlak alan ve otlak alanda otlayan hayvanlardır⁴. Nomos sözcüğü iktidar, kural, kanun anlamına gelmektedir⁵. Namus sözlüklerde her ne kadar tek bir cinsiyete özgü olarak tanımlanmasa da toplumda kadına özgü olarak kullanılmaktadır. Erkeklerin namusundan hiç bahsedilmezken kadınların namusu yüzyıllardır problem olmuştur. Namus ataerki toplumlarda kadınları denetleme, boyunduruk altında tutma aracı olarak kullanılmaktadır. Namus kavramı salt kadınlar için geçerli kabul edilmiştir. Namusun da ahlâk kurallarıyla yakın ilişkisi söz konusudur. Namus kavramı şu şekilde tanımlanmış ve açıklanmıştır: “*Namus kavramının içeriği, genelde son derece katı kurallar biçiminde beliren cinsel davranışa ilişkin gelenek ve göreneklerden kaynaklanır. Bu alanda ilk kural cinsel saflık ve sakınmadır.*

³ www.tdk.gov.tr (Çevrimiçi), 03.06.2019.

⁴ TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, 18.10.2005 tarihli toplantı, s. 154. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1140m.htm>. (Çevrimiçi), 10.05.2018.

⁵ Ertan Özensel/Mazhar Bağlı, **Türkiye’de Töre ve Namus Cinayetleri**, İstanbul, Destek Yay., 2011, s. 36.

Saflığı korumak kadına düşen bir yükümlülüktür. Sakınma ise her iki cinsin görevidir. Kadının namusu, saflığını evlenmeden önce herkese karşı koruması, evlendikten sonra cinselliğini yalnızca kocasına sunmasıyla sağlanır. Bunun dışındaki her cinsel eylem namussuzcadır. Erkeğin namusunu belirleyen iki şey vardır: Kendisine bağlı olan kadının namusunu titizlikle koruması ve başkalarının namusuna el atmamasıdır. Namus, genel olarak bireyin ve/ya da ailesinin sosyal itibarı ya da saygınlığı ile tanımlanabilecek şeref kavramının ayrılmaz bir ögesidir⁶.” Bu tanımlamada da kadının namusundan erkek sorumlu tutulmuş ve kadının namusunu koruma görevi erkeğe yüklenmiştir. Yargıtay töre kavramının namus kavramını içine alan bir üst kavram olduğunu içtihat etmiştir⁷.

Namussuzluk olarak görülen davranışlar toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Açık toplumlar açısından namussuzluk sayılan davranışlar kadın erkek açısından aynıken ve sayıları azken kapalı toplumlarda kadın ve erkek açısından farklılık göstermekte ve sayıca kadınların fazladır. Toplumun belirlediği sınırların dışına çıkmak bile kadın açısından namussuzluk olarak değerlendirilebilir ve namusun temizlenmesi için kadın öldürülebilir. Açık giyinmek, yüksek sesle kahkaha atmak, karşı cinsle el ele tutuşmak gibi kadının sadece kendini ilgilendiren masum davranışları namussuzluk sayılabilmektedir.

Cinsel özgürlüğün kadınlar için konuşulmadığı, sorgulanmadığı toplumlarda evlilik dışı ilişkiye girmek yasak olarak görülen ve öldürülmenin hak edildiği davranışların başında gelir. Burada aslında kadının namusu mevzu bahis değildir. Ailenin namusunu kadın iki paralık etmiştir; ailenin namusunun temizlenmesi gerekmektedir. Kadının öldürülmesi kadını birey olarak görmeyen zihniyetin sadece sonucudur. Aslında gelenek görenek olarak çok masum görünen ve sürdürülmeye çalışılan evlilik öncesi isteme törenleri bu sonucun temelini oluşturmaktadır. Kadını birey olarak görmeyen zihniyet kadını babasından istemektedir ve kadın evlenerek babasının hakimiyetinden çıkarak kocasının hakimiyetine girmektedir.

⁶ Doğu Ergil, **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1980, s. 188.

⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2012/1-76; K. 2012/258 no’lu 03.07.2012 tarihli ilamı. <http://www.sinerji.com.tr> (Çevrimiçi), 15.06.2019.

Evlenme merasiminde kadının kocasının elini öpme âdeti aslında hakimiyet altına girdiğinin kabulünü göstermektedir. Kadının erkeğin boyunduruğuna girerek güce itaat etmesi beklenmektedir. Bunun sonucunda da kocasına tâbi olan kadının namusunun hesabı da kocasından sorulmaktadır. Namus kavramıyla aslında kadınların özgürlük alanları sınırlandırılmakta ve karar mekanizmaları elinden alınmaktadır. Evlenmemiş kadının namusu ise ailenin erkeklerinden sorulmaktadır. Modern yapılanma diyebileceğimiz çekirdek ailede babadan, abiden; geniş ailede ise ek olarak dededen, amcadan sorulmaktadır.

Evlenmemiş kadınlardan toplum nezdinde hatta bazı akademik yayınlarda dahi her ne kadar kız olarak bahsedilse de bu durum eleştirilmektedir ve tez kapsamında kadın olarak ifade edilmiştir. Doktrinde bir görüşe göre de kızlık zarı terimi kadın cinsini kadın ve kız olarak ayıran kan sevici kültürün bir göstergesidir⁸. Evlilik nasıl ki erkeklerin statülerinde bir değişikliğe yol açmıyorsa kadınlar için de yol açmamaktadır. Cinsel saflığın evlenene kadar korunması gerektiği kabulünden yola çıkarak evlenmeyene kız, evlenene kadın demek ataerkil kültürün bir sonucudur. Bu noktada da yine sadece kadınlara özel bir kural karşımıza çıkmaktadır. Evlendiği gece bakire çıkmayan birçok kadın töre, namus temizleme bahanesi ile öldürülmekte biraz daha şanslıları şiddete uğramaktadır. Kadınlardan kendilerini kocalarına saklamaları gereken bir hediye paketi olmaları beklenmektedir. Bu hediye paketinin kuşağının rengi kırmızıdır ve namusu simgelemektedir. Evlenecek kadınların beline kuşağı abisi, erkek kardeşi veya babası bağlamaktadır. Bu şekilde aslında çok masum görünen gelenek ve göreneklerimiz kötü sonların başlangıcını oluşturmaktadır. Her evlilikten önce yaşanan seremoni kadınların namusundan erkeklerin sorumlu olduğunu göstermektedir. Kız çocuklarının istenmemesi, ailelerin soylarını devam ettirmek için erkek çocuklarının olmasının istenmesi ve erkek çocuğu doğurmayan kadınların biyolojik olarak cinsiyeti erkek belirlediği halde suçlanması, terk edilmesi veya üzerine kuma getirilmesi toplumun kadına olan bakışını göstermektedir. Bir ortamda sessizlik olduğunda “Kız doğdu.” tabiri ailelerin genel olarak kız çocuğu istememesi sonucu oluşmuştur.

⁸ Emek Ergün, **Bekaretin El Değmemiş Tarihi**, 2. bs., İstanbul, İletişim Yay., 2012, s. 14.

B. TÖRE SAİKİYLE ÖLDÜRME SUÇUNUN NEDENLERİ

1. GENEL OLARAK

Töre saikiyle öldürme suçunun nedenleri daha çok sosyolojik temellidir. Töre kavramı kültürle toplumla doğrudan ilgili olduğundan dolayı namus kavramıyla da yakın ilişki içerisinde. Kanaatimizce en başta gelen nedeni ataerkil düzendir. Kadının ataerkil düzene karşı çıkması ataerkil düzenin çizdiği sınırlara uymayı reddetmesi ölümle cezalandırılmasına sebep olmaktadır. Töre saikiyle insan öldürme suçunda feodal yapının, aşiretçiliğin, geri kalmışlığın ve eğitimsizliğin de rolü büyüktür⁹.

TBMM Araştırma Komisyonu töre saikiyle insan öldürme suçunun nedenlerini şu şekilde belirtmektedir:

- “Ataerkil yapı ve değerler;
- Hiyerarşiyi ve itaati öngören geleneğin ve kültürün yaygınlığı ve sürekli yeniden üretilmesi;
- Kadının ve erkeğin fiziki mekanı paylaşmamasını öneren dinsel ve kültürel inançlar, gelenekler;
- Geniş aile, aşiret, hemşehrilik, cemaat ilişkilerinin yaygınlığına bağlı olarak birey üzerinde toplumsal baskının yüksek oluşu, bu yapılanmaların resmî düzeyde kabul görmesi sonucu siyasal yaşam ve hukukun uygulanmasına yön vermesi¹⁰”

Komisyon raporunda birinci sırada isabetli bir şekilde ataerkil yapı ve değerler sayılmıştır. Bu yapının itaati emrettiği daha önce de belirtilmiştir. Kadın ve erkeğin farklı mekanlarda oturması ve kültürde yerini haremlik selamlık olarak alan yaşam biçiminin de töre saikiyle insan öldürme suçunun bir nedeni olduğu düşünülmektedir. Üçüncü bölümde incelenecek olan Şanlıurfa ilinin ağır ceza mahkemelerinin kararlarında failleri suçu işlemeye götüren süreç daha net bir şekilde görülecektir. Ağır ceza mahkemelerinin gerekçeli kararlarının temini için Şanlıurfa’ya gidildiğinde şehrin feodal yapısı, töreye, gelenek ve göreneklere bağlılığı dikkat çekmiştir. Saha çalışması tez kapsamında yapılmamıştır ancak ilde

⁹ www.radikal.com.tr Türkan Yalçın Sancar, “Kadınlar, Törelere ve Ötekiler”, (Çevrimiçi), 05.06.2019.

¹⁰ www.tbmm.gov.tr (Çevrimiçi), 05.06.2019.

geçen dört günde yapılan gözlemlerde kadınların hayatta aktif rol oynamadığı, toplumun namus algısının kadın temelli olduğu, kadınların ekonomik hayata katılımda pasif olduğu veya pasif bırakıldığı görülmüştür. İlde sosyal hayatta kadın erkek ayırımının çok keskin olduğu, düğünlerin kadın ve erkek ayrı ayrı salonlarda oturmak suretiyle gerçekleştirildiği yemekleri kadın ve erkeklerin ayrı ayrı yediklerine şahit olunmuştur.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu ve ilk resmi verileri gösteren rapor da komisyon raporunun kapsamına alınmış ve cinayetlerin %29'unun namus yüzünden işlendiği belirtilmiştir. Namusun ise kadın bedeni üzerinden tanımlandığı annenin, kardeşin, eşin namus olarak görüldüğü ifade edilmiştir¹¹.

Kadının aslında birey olmak istemesi ve bu yönde adım atması bu suçun işlenmesinde bir nedendir. Kadın evlenmek istediği kişiyi kendisi seçmek isterse, evlendirilmek istenilen kişi ile evlenmek istemezse, erkek arkadaş edinirse, boşanmış kadın ayrı bir evde yaşamak isterse veya bir erkekle arkadaşlık kurmak isterse toplumun namus anlayışına göre ölümü hak etmektedir. Bir kadının boşanmak istemesi dahi öldürülmesi için yeterli kabul edilmektedir. Namussuzluk olarak tanımlanan davranışlar kadının tamamen kendi hayatı ile ilgili aldığı kararlardır. Sınıfta bir erkek arkadaşıyla konuşmak, kot pantolon giymek, radyodan şarkı istemek de kadınların ölümüne yol açabilmektedir¹².

Kadın sınırların dışına çıktığı için, kendisine karşı yapılan cinsel istismar ve saldırı fiillerinde de yine namusu "kirlendiği" için öldürülmektedir. Kadının rızasının olup olmaması aslında kendisinin mağdur olması önemli görülmemektedir çünkü kabul edilen düşünce kadın kuyruk sallamazsa başına böyle işin gelmeyeceğidir. Tecavüze uğrasa da kadın suçludur çünkü namusuna sahip çıkamamıştır. Fail cezalandırılmamakta mağdur kadın öldürülerek namus temizlenmektedir. Mülga TCK döneminde failin mağdurla evlenmesinin cezasızlık sebebi olması aynı zihniyetin sonucudur.

¹¹ A.e.

¹² Salih Zeki İskender, **Öğreti ve Yargısal Kararlar Işığında Töre Saiikiyle İnsan Öldürme Suçu**, Ankara, Yetkin Yay., 2011, s. 54.

Kadınların töre saiki veya namus sebebiyle öldürülmesinin bir dinamiğinin de dil olduğu düşünülmektedir. Dil toplumları birleştiren iletişimi sağlayan en önemli araçtır ancak dilimizde sinkaflı sözlerin geneli kadınları ve kadınların cinsel organlarını hedef almaktadır. Kadınlara yönelik sözel şiddetin yoğunluğu çok yüksektir. Bu durum aynı zamanda ataerkilliğin sonucudur ve ataerkilliği de beslemektedir. Kadınların cinsel organları erkeklerin dilinde pelesenk olmuş durumdadır ve bu durum normalleşmiştir. Erkek sinkaflı küfürlerde de güçlüdür ve etkindir. Pasif olan kadındır. Aslında basit gibi görünen bu durumlar şiddetin de temelini oluşturmaktadır.

2. ATAERKİLLİK

Ataerkillik feminizm açısından erkeklerin iktidarın hakimi oldukları bir toplumsal yapılanmayı kısaca erkek iktidarını tanımlamaktadır¹³. İnsanların avcılık ve toplayıcılık yaparak yaşadığı dönemde kadın ve erkek arasında bir eşitlik hakimdi. Kadınların toplayıcılıkla besin kaynağı sağlamaları onların erkeklere eşit olmasını sağlıyordu¹⁴. Erkek ve kadın arasında görev ayırımı olmaması hayata ortak katılmaları sonucunu doğurmaktaydı. Ataerkilliğin ortaya çıkışı ekonomik hayatın egemenliğinin erkeklerin eline geçmesiyle yaşanmıştır¹⁵. Ekonominin erkekler eline geçmesiyle kadın ev içi alanla sınırlı bir yaşam sürerken erkeğe bağımlı hale getirilmiştir. Kendi geçimini hayatının idamesini sağlayamayan kadın mecbur olarak erkek egemenliğine itaat etmek zorunda kalmıştır. Ataerkillik erkeklerin kadınlar üzerindeki denetimi sonucunu doğurmaktadır. Kadınların yapıları gereği ev içi işler için yaratıldığı, erkeklerin ise evin geçimini sağlamakla yükümlü oldukları kabul edilmektedir. Kadınların doğurganlıkları kutsanarak kadın önce anne olarak görülmektedir. Kadın önce birey olamayıp anne olduğu için kendisi ikinci plana atılmıştır ve hayatı kendisi için yaşayamamaktadır.

¹³ Ayşe Aydın Şafak, **Feminist Bir Bakışla Türk Aile Hukukunda Kadın Bedeni**, İstanbul, On İki Levha Yay., 2014, s. 7.

¹⁴ Adnan Güriz, **Feminizm, Postmodernizm ve Hukuk**, 2. bsk., Ankara, Phoenix Yay., 2011, s. 15.

¹⁵ Ayşe Nevin Yıldız, “Kadın Cinselliğinin Söylemsel İnşası ve Namus Cinayetleri: Şanlıurfa Örneği”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009, s. 47.

Antik Yunan'dan bu günlere kadar gelinen zamanda ve şunda da kadınların çocuk doğurma, büyütme, ev işleri, yaşlı bakımı gibi görevlerinin olduğu kabul edilmiştir. Kadınlar doğurganlık özelliklerinden dolayı doğanın özel alanına konumlandırılmıştır. Özel alan duygunun, fedakârlığın alanı olarak aklın alanı olan kamusal alanın denetimindedir. Kamusal alanı ise erkekler temsil etmektedir. Bu yüzden kadınlar erkeklerin denetimi altındadır¹⁶.

Tarih boyunca bazı filozoflar kadının yeteneklerinin erkekler ile aynı olmadığını ileri sürmüştür. Jean Jacques Rousseau kadının ilk ve en önemli özelliğinin uysallık olduğunu; kötülüklerle ve kusurlarla dolu erkeğe itaatle yükümlü tutulan kadının küçük yaştan itibaren haksızlığa dayanmayı ve kocasının yapacaklarına katlanmayı öğrenerek yetiştirildiğini savunmuştur. Kadına doğa tarafından verilen kurnazlık eğilimi kadının güç bakımından zayıflığını gidermektedir. Rousseau'ya göre soyut ve teorik gerçekler kadının harcı değildir. Kadınların öğreneceği her şey uygulama ile ilgili olmalıdır. Erkeğin bulunduğu kuralların uygulamasını yapmak kadınların işi olabilir. Kadınlar pozitif ilimlerde başarılı olabilmek için yeterli yeteneklere ve akla sahip değildir¹⁷. Topluma yön veren filozofların kadın erkek eşitliğine bu bakışı kadınların gelişimine ket vurmuştur. Immanuel Kant da kadın erkek eşitliğinden yana olmamış ve yönetimin erkek tarafından sağlanması gerektiğini çünkü aklın erkekte var olduğunu ileri sürmüştür. Montesquieu kadının devlet işleriyle, yönetimiyle ilgilenmemesini, kocasına itaat etmesi gerektiğini savunmuştur¹⁸. Filozofların da erkek olduğu göz önüne alınırsa ataerkil sistemin devamının sağlanması yönünde destek verdikleri görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında toplumda ön kabuller bulunmaktadır. Kadın ve erkeği biyolojik olarak ayırmanın yanında ihtiyaç ve yetenek bağlamında da ayrıma tâbi tutar. Erkekler güçlü, akılcı, cesur; kadınlar ise güçsüz, duygusal, hassas ve kırılgan olarak görülür¹⁹. Bunun sonucu olarak da kadınlara ev içinde ev işleri ile sorumluluk alanı çizilirken erkeklerden ekonomik hayata katılmaları beklenir.

¹⁶ Nevin Yıldız Tahincioğlu, **Namusun Halleri**, İstanbul, Postiga Yay., 2011, s. 61.

¹⁷ Güriz, **a.g.e**, s. 26.

¹⁸ **A. e**, s. 15.

¹⁹ Şafak, **a. g. e**, s. 11.

Kanaatimizce kadınlar veya erkekler için olan ön kabullere katılmak mümkün değildir. Güçlü, akıllı, hassas veya duygusal olmak cinsiyet fark etmeksizin insan özellikleridir. Bir erkek de hassas ve duygusal olabilecekken bir kadın da güçlü, akıllı, cesur olabilir. Akıllılığın erkeklere hasredilmesi saçı uzun aklı kısa tabirinin de temelini oluşturmaktadır. Doktrinde bir görüş; kadınların karakteristik özelliklerinin ve davranış biçimlerinin ne doğuştan geldiğini ne de hormonlarının etkisi olduğunu ileri sürmektedir. Kadınların özelliklerinin yetiştirme biçimleriyle ilgili olduğunu savunmaktadır²⁰. Kanaatimizce de bu görüş yerindedir. Küçük kız çocuklarına oynaması için oyuncak bebek, yemek pişirme aletleri verilirken erkek çocuklarının eline araba, top hatta ne kadar yanlış olsa da silah verilmektedir. Erkek çocuğu büyüme döneminde şiddetle tanışarak ölme, öldürme, vurma, kırma eylemlerini icra etmektedir. Büyüme dönemindeki farklılıklar ve ataerkil toplumun kuralları kadının ve erkeğin farklı yönleri evrilmelerine sebep olmaktadır.

Gelişen dünyada kadınlar da her ne kadar aktif olarak ekonomik hayatta olsa da cam tavan olarak adlandırılan üst sınır ile kadınların özellikle yönetim ile alakalı görevlere yükselmesi engellenmektedir. Bu durum da ataerkil kültürün bir denetimidir. Kadınların yükselmesi engellenerek aslında söz hakkına sahip olmasının ve belirleyici konumda olmasının önüne geçilmektedir.

Ataerkil toplumlarda kadın birey olarak kabul edilmediğinden dolayı kendi hayatından da kendisi sorumlu değildir. Töre saikiyle öldürme suçunun dinamikleri sosyolojiktir. Failler toplum nazarında ayıplanmaktan, dışlanmaktan korktukları için toplum baskısı ile öldürme fiilini gerçekleştirmektedir. Fiilin icrai hareketlerine başlanmadan önce düşünce aşamasında toplum baskılarının etkisi çok fazladır. Fail mağdurun namusundan kendini sorumlu hissettiği için mağduru öldürmektedir.

a. Ataerkillik ve Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik olarak belirlenen cinsiyete toplum tarafından neyin uygun olup neyin uygun olmadığı belirlenmesidir. Toplumsal

²⁰ Simone De Beauvoir, **Kadın İkinci Cins: Bağımsızlığa Doğru**, C: 3, 8.bs, Çev: Bertan Onaran, İstanbul, Payel Yay., 1993, s. 7.

cinsiyet kavramı kültürle yakından ilişkilidir. Toplumdan topluma değişebileceği gibi aynı toplum içerisinde süreç içerisinde de değişebilir.

Temeli antik çağa uzanan özel alan - kamusal alan ayrımında kadın ve erkek farklı alanlara konumlandırılmıştır. Özel alan günlük yaşamsal faaliyetlerin yaşandığı alanı; kamusal alan ise siyasi ve ekonomik hayatı ifade etmektedir. Aristoteles yalın hayatın alanı olarak “zoe”yi siyasetin alanı olarak tanımladığı “oikos”tan ayırmaktadır²¹. Kamusal alanın öznesini erkek oluşturmaktadır. Bu yüzden de aklı simgelemektedir. Kadınların kamusal alanda yeri bulunmamaktadır. Bu konumlandırmada aslında ayırt edici kıstas kadının doğurganlık özelliğidir. Kadının hamilelik dönemi yaşaması ve sonrasında emzirme dönemi kadını özel alana doğru yakınlaştırmış ve kamusal alandan uzaklaştırmıştır. Ev işlerinin kadın işi olarak görülmesiyle de kadın iyice özel alana ait kabul edilmiştir.

Kamusal alan - özel alan ayrımı bireyin dışında ve kolektif bir özelliğe sahiptir ve bireylerin üzerinde baskı kurarak özgürlük alanlarını sınırlandırır²². Bu sınırlamadan büyük oranda kadınlar etkilenmektedir. Kuşkusuz ki çizilen sınırlar ataerkil düzenin devamına hizmet etmektedir. Özel alan, içerisinde yaşanan sorunlara müdahale edilmesinin önüne geçilmesi açısından da ataerkil düzenin sürmesine hizmet etmektedir²³. Kadınlar çizilen sınırların dışına çıkmaya teşebbüs ettiklerinde “namus” yoluyla engellenmeye ve sindirilmeye çalışılmaktadır. Kadının sınırların dışına çıkma isteği ve mücadelesi çok uzun yıllar öncesine dayanmaktadır. Uzun yıllar süren mücadeleler sonucu kadınlar özel alandan çıkarak kamusal alana dahil olabilmişlerdir. Özel alana ait olan ev içi şiddet, cinsel saldırı kamusal alanın meselesi haline gelmiştir²⁴. Kanaatimizce bunun en önemli sebebi kadınların ekonomik hayata katılarak ekonomik özgürlüklerini elde etmeleridir. Cüzdan kadınlara özgürlüklerini kazandırmış ve kendilerini fark etmelerini sağlamıştır. Geçimini, zorunlu ihtiyaçlarını kendi karşılayabilen kadın erkeği ve evliliği zorunlu;

²¹ Tahincioğlu, a. g. e, s. 57.

²² Emile Durkheim, **Sosyolojik Yöntemin Kuralları**, Çev: Cenk Saraçoğlu, İstanbul, Bordo Siyah Klasik Yayınları, 2018, s. 47.

²³ Emek Bayrak, “Ataerki-Hukuk İlişkisi Çerçevesinde Türkiye’de Namus Cinayetleri”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2010, s. 29.

²⁴ Ülker Yükselbaba, **Kadın, Kamusal Alan ve Hukuk**, İstanbul, Tekin Yayınevi, 2017, s. 2.

kendisinin ve çocuklarının hayatını idame ettirmek için ekonomik kaynak olarak görmediğinde özel alana kendini hapsetmez ve kamusal alana dahil olarak kendi hayatını idame ettirebilir.

17. yüzyıldan itibaren aydınlanma döneminin etkisiyle kadınların da erkeklerle eşit akla sahip olduğu savunulmaya başlanmıştır. Aslında temelde savunulan kadınların da erkekler gibi insan olduğudur. Üzücüdür ki gelinen noktada geçen süreye rağmen hâla aynı savunmanın yapıldığı görülmektedir. Aynı imkân ve fırsatlar sunulduğu takdirde kadınların da erkeklerle aynı işleri başarıyla yapacağına iktidarı ve toplumu ikna etmek kolay değildir. Kadınların köleliği zorunlu olarak kabul etmelerinden dolayı erkekler son derece memnundur ve bu durumun sürmesini istemektedir. Anneliğin kutsanması sonucu kadının özel alanda kalması amaçlanmaktadır.

Her fırsatta ve her dönemde kutsanan anneliğin de kadının eğitim öğrenim hayatının tamamlanmasıyla daha verimli bir hal alacağı şüphesizdir. Geleceği yetiştiren kadınların eğitilmiş olması gelecek nesli de olumlu yönde şekillendirecektir. Kadının eğitilmesi ve kendini geliştirmesi sadece kendisi açısından değil tüm toplum açısından önemli ve gereklidir.

Cinsiyetinden, ırkından veya milletinden dolayı bir kimsenin ayrımcılığa tâbi tutulmasının mantıklı ve anlaşılabilir bir yanı bulunmamaktadır. Anayasa md. 10 uyarınca da ayrımcılık yasağı düzenlenmiş ve anayasal güvence altına alınmıştır. Erkeklerin doğuştan tüm haklara sahip olup kadınların sahip olmaması ve bunun sebebinin cinsiyet olması hiç mantıklı ve adaletli değildir. Tarih boyunca savunulan haklar erkeklerin hakları olmuştur. Kadınların hak mücadelesinin tarihi çok yenidir ve tam anlamıyla tüm kadınlar tarafından benimsenip desteklenmemiştir. Bu durumun da anlaşılması zordur. Önceliklere ve haklara sahip olan erkeklerin kadınlarla eşit konuma gelmek istememesi kendi içerisinde anlaşılabilirken kadınların ikinci sınıftan kurtulmak istememesinin anlaşılması çok zordur. Bu durumun “Özgürlüğün en büyük düşmanı halinden memnun kölelerdir.” sözü ile açıklanabilir olduğunu düşünmekteyim.

b. Ataerkillik ve Masallar

Masallar bilinçaltımızın oluşmasında büyük paya sahiptir. Küçükken bize okunan ya da bizim okuduğumuz masallar hayal gücümüzün gelişmesini sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyetin oluşmasında masalların da rolü bulunmaktadır. En bilinen masalları sorguladığımızda genel olarak kadınların beyaz atlı prensler tarafından kurtarıldığı; uyuyan güzellerin prensin öpücüğüyle uyandırıldığı görülmektedir. Bebeklik ve çocukluk döneminde bu masalların okunması bilincin de bu yönde şekillenmesini sağlamaktadır. Erkekler kahraman olarak kadınlar ise kurtarılmayı bekleyen aciz varlıklar olarak masallarda yerini almıştır.

Masallarda kadınların evden ayrılışı kendi özgür iradeleri sonucu gerçekleşmemektedir. Kadınlar ya kovulmuş ya kaçırılmış veya kaybolmuştur. Evin şartlarından bıktığı için kendi özgür iradesiyle evden ayrılması düşünülemez. Her türlü kötü muameleye rağmen evinde kalmayı sürdürür. Çünkü dışarıyı kendisi için tehlikelidir. Tuz masalında olduğu gibi babasını tuz kadar sevdiğini söyleyen kız sürgün edilir, cezalandırılır.

Kadınların evden ayrılmasının doğal olması gereken yöntemi evliliğdir. Cinsellik erkek çocuk için ergenlik ölçütüken kız çocuğu için evliliğin sonucudur. Erkek çocuğu cinselliği yaşadığında kendini doğaya karşı da ispatlamış olur. Bekaretini yitiren kız ise erginleşerek olgunlaşır ve başka bir insan haline dönüşür. Kadının doğurganlığı ön plana çıkarak özel alana hapsedilir ve kamusal alanla ilişkisi kesilir. Kadının kahraman olduğu masallarda ya kadının babası çok yaşlıdır ya da kocası yoktur. Kadın bu hallerde savaşa da gider; kamusal alanda da faaliyet gösterir. Kamusal alanda kadın erkek kıyafetleri giyer. Bu durum da kamusal alanın erkeklere ait olduğunu ve varolmak için erkeklere benzemek gerektiğini göstermektedir²⁵. Genel olarak da kadınların erkek kıyafetleri giymesi komik karşılanmazken, erkeklerin kadın kıyafeti giymesi komik karşılanmaktadır. Erkeklere söylenen etek giydirme sözü aşağılama amaçlı kullanılmaktadır. Kadın kıyafetlerine yapılan bu aşağılamanın temelinde kadına bakış açısı yatmaktadır.

²⁵ Melek Özlem Sezer, **Masallar ve Toplumsal Cinsiyet**, 3. bsk., İstanbul, Mutlu Basım Yayın, 2019, s. 52.

Kurbağanın cadı tarafından lanetlendiği ve prensesin öpücüğüyle prense dönüşme hikâyesinde verilen mesaj kurbağayı prense dönüştürme görevi öpücük karşılığında kadına verilmiştir. Kadın hayattaki amaçlarına ulaşmak için taviz vermelidir. Romantik gibi görülen masallar aslında cinsiyetçi mesajlarla doludur ve mesajların genel özelliği ataerkil olmalarıdır. Erkeğin kahraman, kadının kurtarılmayı bekleyen aciz bir varlık olması ve masalların genel olarak evlilikle veya kadının kurtarılmasıyla bitmesi de ataerkil motiflerin işlendiğini göstermektedir.

c. Ataerkillik ve Hukuk

Hukuk her ne kadar kadın erkek eşitliğini esas alsada toplum yapısı gerekçe gösterilerek kadın erkek eşitliğine uymayan çeşitli hükümleri bünyesinde barındırmaktadır. Mülga kanunlarda kadın erkek eşitliğine uymayan düzenlemeler yürürlükteki kanunlara kıyasla daha fazlaydı. Yürürlükteki kanunlarla bu düzenlemeler giderek azalmıştır. Bu umut verici bir gelişmedir ancak maalesef ki yeterli değildir. Mülga kanun düzenlemelerinden kadın erkek eşitliğine uymayan düzenlemelere yeri geldikçe değinilecektir.

1982 Anayasa md. 10'da kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu düzenlenmiştir ve bu eşitliğin hayata geçirilmesi konusunda devlete yükümlülük yüklenmiştir. Ancak bu düzenleme kâğıt üzerinde kalmış tam anlamıyla hayata geçirilememiş ve geçirilmesi için gerekli adımlar atılmamıştır.

Hukuk düzeni açısından AY md. 10'a aykırı olan bir diğer düzenleme kıdem tazminatına hak kazanma açısından, 1475 sayılı İş Kanunu md. 14/V uyarınca evlenen kadına evlilik tarihinden itibaren bir yıl içerisinde iş akdini haklı nedenle feshetme hakkı tanınmıştır ve fesih sonucu kıdem tazminatı hakkı olduğu takdirde kendisine kıdem tazminatı ödenecektir. Bu hak görüldüğü üzere sadece kadına verilmiştir. Evlenen erkeğe evlilik tarihinden itibaren bir yıl içerisinde iş akdini feshetmesi halinde kıdem tazminatına hükmedilmesi düzenlenmemiştir. Görünüşte çok masum görünen hatta olumlu edinim olarak görülen bu hüküm kanımızca sakıncalıdır. Kadınları ev içerisinde gören zihniyetin ürünüdür. Görünen odur ki kanun koyucunun bakış açısı kadının eve ait olduğu yönündedir. Kanunlar erkeklerin egemen olduğu toplumda erkekler tarafından geliştirilmiştir ve her ne kadar

cinsiyetlere karşı eşit mesafede gibi görünseler de temel erkek önyargılarını taşımaktadır²⁶.

Kadınların çalıştırılmaması, okutulmaması Türkiye'nin gerçeği iken hatta mülga Medeni Kanun zamanında kadının çalışması kocasının iznine tâbi tutulmuşken kadına evlendikten sonra bir yıl içerisinde iş akdini feshedip tazminata hak kazanma imkanı tanınması kadınların ekonomik hayattan çekilmesine sebep olabilecek niteliktedir. Yeni evlenen çiftlerin paraya ihtiyacı da gözönüne alınırsa kadınların tazminatlarını alarak çalışmamaları doğacak olan sonuçtur. Günümüz şartlarında iş bulabilmenin zorluğu da düşünüldüğünde kadınlar için olumlu görünen düzenlemenin ne kadar olumsuz sonuçlar doğurabileceği aşîkârdır.

Medeni Kanun evlilik birliğinin sürdürülmesinin yükümlülüklerini taraflara eşit olarak yüklemiştir. Mülga kanun gibi yürürlükteki kanun evin reisini erkek olarak düzenlememiş ve evin geçiminin sorumluluğunu salt erkeğe yüklememiştir. Bu yüzden kanaatimizce işbu düzenlemenin erkek için de hak olarak tanınması gerekirdi. Hak olarak tanınmaması da ayrımcılık yaratmaktadır ve kanun hükmü anayasanın eşitlik maddesine kanaatimizce aykırıdır.

d. Ataerkillik ve Soyadı

Kişilik hakkı çerçevesinde önemli bir yere sahip olan soyadı kadın hakları açısından da önem arz etmekte ve uzun yıllardır bu alanda da kadınlar yıllardır mücadele etmektedir. Her insanın sahip olması gereken ad ve soyad kişilik hakkına kadınlar sahip değildir. Evlenmekle kadının soyadının değişmesi rutin ve alışlagelmiş bir durumdur nitekim kanuni düzenleme de bu yöndedir. Kanunlarla sistematik olarak kadınların kişilik hakları ihlal edilmektedir. Kadının baba hakimiyetinden çıkıp koca hakimiyetine geçişinin de kanuni bir görünümüdür.

Soyadı konusu kişilik hakkı olması açısından büyük önem taşıdığı ve birey için olan öneminden dolayı incelenmektedir. Ayrıca töre saikiyle insan öldürme

²⁶ Ülker Yükselbaba, "Feminist Perspektiften Hukuk", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 74, S: 1, Yıl: 2016, s. 141.

suçunun en önemli sebebi de kadını birey olarak görmemek olduğu düşünüldüğünden dolayı konu ile kanaatimizce yakından ilgilidir.

Kadının birey olarak görülmediği ve aile içerisinde varlık kazandığı toplumda kadın öncelikle anne olarak görülerek aslında anne olan evli kadın değerli görülmüştür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu md. 187’de kadının evlenmekle kocasının soyadını kullanacağı düzenlenmiştir. Kadına bir lütuf gibi bekarlık soyadını kocasının soyadının önünde kullanma hakkı verilmiştir. Ad ve soyad kişilik hakkı kapsamındadır ancak buna rağmen kadının soyadı evlenmekle değişebilmektedir. Erkeğin kendi soyadını ömür boyu kullanma hakkı varken kadının bu hakkının olmaması ve kanuni düzenleme sonucunda evlenmeyle soyadının zorunlu olarak değişmesi hak ihlalidir²⁷. Ancak toplumsal gerçekler, zorunluluklar denilerek kanuni düzenleme hâlâ yürürlüktedir. Toplumsal bir zorunluluk aslında söz konusu değildir. Ataerkil toplum düzeninin devam ettirme arzusu yüzünden kadınların kişilik hakları ihlal edilmektedir.

Kadının soyadının evlenmesiyle değişmesi Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin tamamında geçerli değildir. Eşler dilerse kadının veya erkeğin soyadını aile soyadı olarak seçebilmektedir²⁸. Türk Medeni Kanunu’nun mehzaz kanunu olan İsviçre Medeni Kanunu’nda da soyadının değişmezliği ilkesi kabul edilerek taraflardan birinin aile soyadı olarak seçilmesi imkânı tanınmıştır²⁹. Kanaatimizce TMK her ne kadar kadın erkek eşitliğini kabul etmiş olsa dahi tam anlamıyla benimseyememiştir. Eşlerden birinin soyadının aile soyadı olması gibi bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Bu imkân salt erkeğe verilmiştir ve nedeni de kamu düzeni olarak açıklanmaktadır. Kadının soyadının aile soyadı olma hakkının olmaması hak ihlali oluşturmakta ve aslında temelde ataerkilliği beslemektedir. Soyadını sürdürme hakkının sadece erkeklere ait olması toplumda erkek çocuğunun önemini arttırmaktadır. Toplum nezdinde soyun ne kadar önemli olduğu su götürmez bir

²⁷ Pınar Özlem Demir, **Yeni Medeni Kanunda Evli Kadınların Hukuki Durumu İle İlgili Yenilik ve Değişiklikler**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 21.

²⁸ Demet Özdamar, **CEDAW Sözleşmesi**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2009, s. 339.

²⁹ Gediz Kocabaş/Serap Helvacı, “Fransız, Alman, İsviçre ve Türk Hukuklarında Kadının Soyadı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C: 21, S: 2, Yıl: 2015, s. 629.

gerçekdir. Kadının soyadını sürdürme ve devam ettirme imkânının olmaması toplum nezdinde itibarını yitirmesine sebep olmaktadır.

Almanya’da eşlerin aile soyadı seçmemeleri halinde kocanın soyadının aile soyadı olmasını öngören düzenleme eşit haklara sahip olma ilkesine aykırı olduğundan dolayı Alman AYM tarafından 1991 yılında iptal edilmiştir³⁰. Almanya’da kadının soyadının da aile soyadı olma hakkı varken seçilmeme halinde kocanın soyadının aile soyadı düzenlemesinin dahi eşitliğe aykırı görülmesi ve bunun AYM kararıyla tescillenmesi kadın hakları mücadelesi kapsamında çok etkili olmuştur³¹. Bu karar sonrası eşlerin ortak aile soyadı kullanma zorunluluğu getiren kanuni düzenleme kaldırılmıştır.

Hukukun yaşayan ve gelişen yönü yargı kararlarıyla sağlanmaktadır. Kanuni düzenlemeler zaman içerisinde anlamını yitirmekte veya ihtiyaçlara cevap veremez hale gelebilmektedir. Almanya’da olduğu gibi olması gereken AYM kararları neticesinde kanuni düzenlemelerin çağdaş hukuka uygun bir şekilde uyarlanmasıdır. Türkiye, Avrupa Birliği’ne üye devletler arasında evlilikle kadının soyadını kullanma hakkını kanunla elinden alan tek ülkedir³².

Türk hukuku açısından kadının evlendiğinde bekarlık soyadını kullanma hakkı elde etmesi için kanuni düzenlemenin somut norm denetimi yoluyla AYM önüne götürülmesi 1998 yılında gerçekleşmiştir. AYM E. 1997/61; K. 1998/59 no’lu E. 29.10.1998 tarihli kararında³³”*Aile birliğinin sağlanması için kanun koyucu eşlerden birine öncelik tanımıştır. Kamu yararı, kamu düzeni ve kimi zorunluluklar soyadının kocadan geçmesinin tercih nedeni olduğunu göstermektedir. Kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının cinsiyet ayrımcılığına dayanan bir farklılaşma yarattığı savı yerinde değildir. Kişilerin haklı nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.*” gerekçesi ile oy çokluğuyla ret kararı vermiştir. Kararda eşlerden neden erkek olana öncelik verildiği, kadına aynı hakkın tanınmadığı

³⁰ Nazan Moroğlu, “Kadının Kimlik Sorunu: Kadının Soyadı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, S: 99, s. 251.

³¹ **A. e.**, s. 245.

³² Hamide Tacir, “Evli Kadının Kendi Soyadını Kullanması Konusunda Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımının Temel Hak Ve Özgürlükler Bakımından Değerlendirilmesi”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 5, S: 1, Haziran 2017, s. 54.

³³ http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/_anayasa.gov.tr (Çevrimiçi), 07.07.2019.

hususunun açıklanması gerekmektedir. Ayrıca kimi zorunluluklar denilerek ne gibi zorunlulukların kast edildiği de anlaşılamamıştır. Soyut gerekçelerle ret kararı verilmiştir. Karşı oy görüşü ise şu şekildedir: *“TMK’nın 187. maddesi, evlilik birliği içinde hak ve yükümlülükler bakımından aynı hukuksal konumda bulunan taraflardan kocayı kadın karşısında üstün duruma getirmiştir. Bu eşitsizliğin kamu düzeni, kamu yararı gibi soyut kavramlarla açıklanması olanaklı değildir. Bu tür gerekçeler ancak kamu düzenini bozan ya da kamusal yararı zedeleyen somut olayların varlığı halinde geçerlidir. Buna karşılık evlenen kadının soyadı üzerinde kişilik hakkının kimi olasılıklara veya varsayımlara dayanılarak sınırlandırılması demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmaz.”* Muhalefet şerhi isabetli bir şekilde eşitliğe aykırı olduğunu ve soyut gerekçelerle kararın verildiğini belirtmiştir. AYM’nin bu kararı ataerki düzeni beslemiş ve kadınların birey olma yolundaki mücadelesine de ket vurmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde bekarlık soyadını evliyken kullanmak için ilk dava Ayşe Ünal Tekeli tarafından açılmıştır. AİHM³⁴ 2004 yılında *“Türk yasaları tarafından erkeklerin kendi soyadlarını kullanmasına izin verilmesine karşın nüfus idaresinin evlendikten sonra kızlık soyadını kullanmasına izin vermemesi ayrımcılık yasağının ihlalidir.”* şeklinde ihlal kararı vermiştir. Karar gerekçesinde kanaatimizce kızlık soyadı tabiri yerine bekarlık soyadı tabirinin kullanılması daha doğru ve yerinde olacaktır. AİHM aile soyadı olma hakkının kadının soyadına da tanınması gerektiğini ifade etmiştir. Aile birliğinin ortak bir soyadı ile temsil edilmesindeki kamu yararı cinsiyetler arası ayrımcılık yapılmasını haklı kılacak bir gerekçe değildir. TMK md. 187 AİHS md. 8’e aykırıdır ve AİHS md. 14 uyarınca hak ihlalidir. Devlet, AİHM kararları uyarınca iç hukuk düzenlemeleri yapacağını taahhüt etmesine rağmen iç hukuk düzenlemeleri yapılmamış ve TMK md. 187 değiştirilmemiştir.

Ayşe Ünal Tekeli kararı sonrası 2011 yılında AYM’ye somut norm denetimi yoluyla 1998 yılından itibaren dolması gereken on yıllık sürenin de dolduğu gözetilerek tekrar başvuru yapılmıştır ancak sonuç müspet olmamıştır. AYM E. 2009/85; K. 2011/49 no’lu 10.03.2011 tarihli kararında³⁵ şu şekilde belirtmiştir:

“Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır kuralı kimi sosyal gerçeklerin doğurduğu

³⁴<http://hudoc.echr.coe.int/tur> (Çevrimiçi), 07.07.2019.

³⁵ A. e

zorunluluklardan ve yasa koyucunun yıllar boyu kökleşmiş bir geleneği kurumsallaştırmasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu kural aile birliğinin korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere nüfus kayıtlarının düzenli tutulması, resmi belgelerde karışıklığın önlenmesi ve soyun belirlenmesi gibi kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri nedeniyle kabul edilmiştir. Aile hukuku öğretisinde de kadının erkeğe göre farklı yaratıldığı zorunluluklar ve toplumsal gerçekler karşısında kadının korunması, aile bağlarının güçlendirilmesi, evlilik birliğinde düzen ve uyum sağlanması, aile içinde iki başlılığın önlenmesi gerektiği gibi görüşler bulunmaktadır. Aile birliğinin sağlanması için yasa koyucu eşlerden birisine öncelik tanımıştır. Kamu yararı, kamu düzeni ve kimi zorunluluklar soyadının kocadan geçmesinin tercih nedeni olduğunu göstermektedir. Kaldı ki itiraz konusu kuralda aile isminin sadece erkeğin soyadına bağlanacağı öngörülmemekte, kadının başvurusu durumunda kocanın soyadı ile birlikte kızlık soyadını da kullanma olanağı bulunmaktadır. Ayrıca eşitlik herkesin her yönden aynı kurala bağlı olacağı anlamına gelmez. Kişilerin haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik kurallarına aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerekli kılabilir.” AYM karar gerekçesinde toplumsal kültürün ve sosyal gerçeklerin doğurduğu zorunlu sonuçlardan bahsetmiştir. Aslında ataerkil düzenin dışına çıkmamak ve çıkmak isteyen kadınları da engellemek başlıca sebeptir. AYM bu kararıyla AİHM Ünal Tekeli kararını, AY md. 90/5’i, AY md.10’u, AİHS’i, CEDAW’ı yok saymıştır. İçtihatlarla hukukun gelişmesini geleneklerin engellemesi toplumun gelişmesi açısından da sakıncalıdır. Kamu yararı göz önüne alınırken kadının kişilik hakkı ihlal edilmektedir. Ayrıca başvuru halinde bekarlık soyadını birlikte kullanma imkanı verilmesinin AYM tarafından adeta bir lütfmuş gibi görülmesi kadın hakları anlamında kat edilmesi gereken yolun ne kadar uzun olduğunu da bizlere göstermektedir.

Gülsim Genç AYM’ye bekarlık soyadını evlilik halinde kullanma talebiyle bireysel başvuruda bulunmuştur. AYM vermiş olduğu kararında³⁶ bireysel başvuruyu kabul etmiş; AY md. 17’nin ihlal edildiğine karar vermiştir. AYM kabul kararında şu şekilde açıklamıştır: “Uluslararası sözleşmelerin, evli erkek ve kadının evlilik sonrasında soyadları bakımından eşit haklara sahip olmasını öngören hükümleri ile evli kadının

³⁶ <http://anayasa.gov.tr> (Çevrimiçi), 10.07.2019. AYM E.2013/4439 no’lu 06.03.2014 tarihli ilamı.

kocasının soyadını kullanması zorunluluğunu öngören iç hukuk düzenlemelerinin aynı konu hakkında farklı hükümler içermesi nedeniyle, ilgili sözleşmenin hükümlerinin somut uyumsuzluk açısından esas alınması gereken hukuk kuralı olduğu sonucuna varılmakla, başvurucunun manevi varlığı kapsamında güvence altına alınan isim hakkına yönelik müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşılmaktadır.” AYM uluslararası sözleşmelere de atıf yaparak bireysel başvuruyu kabul etmiştir ve bu karar eşitlik anlamında çok önemlidir.

AYM’nin kabul kararı yerel mahkemeler ve Yargıtay tarafından da dikkate alınmış ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu içtihadında³⁷ evli kadının bekarlık soyadını kullanabileceğini ve bunun için haklı bir gerekçe sunmak zorunda olmadığını içtihat etmiştir. İşbu içtihatlar hukuken yerinde ve olumlu gelişmelerdir. Ancak kişilik hakkının elde edilmesi için bir cinsin mücadele etmesi insan hakları açısından ne kadar geride olunduğunu göstermektedir. Şu anda bekarlık soyadını kullanmak isteyen kadın dava açmak zorundadır. Dava açma zorunluluğu kadınlar için caydırıcı olabilmektedir. Yargılama giderleri çoğu vatandaş için külfet niteliğindedir. Kadının soyadının aile soyadı olma hakkının tanınmaması, çocuklara evlilik devam ederken soyadını verme imkânının olmaması gibi hala devam eden ve çözümlenemeyen konular bulunmaktadır.

Soyadı konusunda incelenecek başka başlıklar olmasına rağmen konu itibarıyla önemli noktalara değinilmeye çalışılmıştır. Soyadı ile bağlantılı olarak evlenen kadının kütüğünün değişmesi, kocasının kütüğüne taşınması, boşandığında tekrar babasının kütüğüne taşınması da kadının birey olarak kabul edilmediğini göstermektedir. Ataerkil düzenin devam etmesinin sebeplerinden biri de eril hukukun beslemesidir.

e. Ataerkillik ve Aile

Aile toplumun en küçük yapı taşıdır. Aile en yalın haliyle anne baba ve çocuktan oluşmaktadır ve bu aile tipine çekirdek aile denilmektedir. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu 1982 sayılı Anayasa’nın 41. maddesinde düzenlenmiştir. Aynı zamanda ailede eşler arasında eşitliğin esas olduğu anayasal hükümle güvence

³⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2014/2-889; K.2015/2011 no’lu 30.09.2015 tarihli ilamı.

altına alınmıştır. Aile aynı zamanda yardımlaşmanın, dayanışmanın en yoğun olduğu ve çocukların ilk eğitiminin aldığı yerdir. Aile ile kadın çoğu zaman aynı anlamda kullanılır. Kadın ailenin ayrılmaz bir parçası olarak görülür. “Yuwayı dîşi kuş yapar.” sözü de ailenin yükünün kadın üzerinde olduğunu göstermektedir. Kadının aile ile eş anlamı kullanılması birçok sakıncayı da beraberinde getirmektedir.

Ailenin anne, baba ve çocukların yanında büyük anne, büyük baba, teyze, amca, dayı gibi ailenin diğer üyelerinden de oluşmuş haline geniş aile denilmektedir. Çekirdek aile genelde kent yaşamında, geniş aile ise kırsal yaşamda görülmektedir³⁸. Aşiret tipi aile yapılanmasında üyeler dil ve kültür yönünden türdeşlik gösterir. Aşiret tipi ailede geleneksellik ve ataerkillik hakimdir. Aile üyeleri arasında hiyerarşi bulunmaktadır³⁹.

Toplumu oluşturan ailenin içerisinde kadının şiddete, tecavüze, hakarete uğraması, özgürlüğünün kısıtlanması sevgi, saygı ve hoşgörünün egemen olması gereken aile yapısıyla tezatlık oluşturmaktadır. Aile içerisinde varolan hiyerarşi kadını baskılamak ve kontrol altında tutmak için kullanılmaktadır. Kadınlara karşı şiddetin büyük çoğunluğu ev içerisinde gerçekleşmekte ve failleri de eşler, baba veya diğer erkek akrabalar olmaktadır⁴⁰. Ataerkilliğin hâlâ gücünü koruması ve devam ettirmesi mevcut olan aile kurumuyla mümkün olmaktadır. Doktrinde bir görüşe göre de aile içi şiddet, tecavüz ataerkil düzenin en ilkel noktası olup kadın ve çocukların günümüzde kocanın malı olarak görülmesi de ataerkil düzenin devam ettiğini göstermektedir⁴¹. Bu görüşe göre kadın ve çocukların kocanın malı olarak görülmediği kısma katılmamaktayız. Hala günümüzde de kadın ve çocuklar kocanın malı olarak görülmektedir. Bu kadar çok kadına, çocuğa karşı şiddet, tecavüz, taciz, kız çocuklarının okutulmaması, erken yaşta evlendirilmesi, kadınların

³⁸ Tuğba Ceren, “Türkiye’de Görülen Töre Cinayetlerinin Sosyolojik, Antropolojik ve Kültürel Kökenine Bakış”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2008, s. 39.

³⁹ Adem Avcı, “Töre Saikiyle İnsan Öldürme Suçu ve Sözde Namus Cinayetleri”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 8, S: 109-110, Eylül-Ekim 2013, s. 33.

⁴⁰ Gülay Arslan Öncü, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet ve Bununla Mücadele Araçları”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C: 32, S: 2, s. 10.

⁴¹ Diana Gittins, **Aile Sorgulanıyor**, 2. bs, Çev: Tuna Erdem, İstanbul, Pencere Yay., 2011, s. 72.

seyahat özgürlüklerinin, okumalarının, çalışmalarının engellenmesi varken kadınların ve çocukların özgür olduğunu söylemek mümkün değildir.

Erkek ve kadının toplum nazarında tanımlanması da birbirinden farklılık göstermektedir. Kadın evli olup olmamasına göre toplum nezdinde itibar görmektedir. Erkek açısından ise zenginliği, mesleği, kariyeri önemlidir. Bir kadın her ne kadar kariyerli bir mesleğe sahip olsa ya da maddi olarak üst seviyede olsa da evli değilse istenmeyen biri olarak görülmektedir. Kadınlar evlenerek ve çocuk doğurarak aslında toplumun nazarında tamamlanırlar. Bu durum da kadının aile ile eşdeğer olduğunu göstermektedir. Beauvoir de bu durumu şu şekilde belirtmiştir: *“Toplumun kadına hazırladığı yazgı genel olarak, evliliktir. Bugün bile, kadınların çoğu evlidir, evlenip ayrılmış ya da dul kalmıştır, evlenmeye hazırlanmakta ya da evlenmediği için dertlenmektedir. Bekar kadın, ister bundan yoksun kalmış ister baş kaldırmış ya da aldırmamış olsun, hep evlilik kurumuna göre belirlenir⁴².”* Toplumda evde kalmış ibaresi “evde kalmış kız” tabiri olarak salt kadınlar için kullanılmaktadır. Erkekler kaç yaşına gelmiş olursa olsun evde kalmış erkek olarak tanımlanmaz. Bu tanımlama bile kadınlardan evlenmelerinin toplum tarafından beklendiğini göstermektedir.

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın 3 Haziran 2011 tarihli 633 sayılı KHK ile feshedilerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması kadını birey olarak görmeyip aile içinde gören zihniyetin göstergesidir ⁴³ . Kadın özgürlüğünü kazanmak için evlenmek zorunda olduğu müddetçe aile kurumu kadın için açık ceza infaz kurumu olmanın ötesine geçemeyecektir.

Aile içerisine konumlanmış olan kadının ilk ve en önemli görevi hiç kuşkusuz ki anneliktir. Kadının kendi özel kişisel ihtiyaçlarından da önce annelik görevleri gelmektedir. Kadının evlilik kurumundaki yeriyle toplumdaki yeri belirlenirken anneliği ile de ne kadar başarılı olup olmadığı ölçülmektedir. Ortak olarak dünyaya getirilen çocuğa bakma görevi annenindir. Bu durum çalışan kadın için ekonomik hayattan uzak kalması sonucunu doğurmaktadır. Özel alan - kamusal alan ayrımının doğmasıyla kadınlar özel alanda sıkışıp kalmıştır. Kadın tüm zamanını aile üyelerinin

⁴² Simone De Beauvoir, **Kadın İkinci Cins: Evlilik Çağı**, C:2, 8. bs , Çev: Bertan Onaran, İstanbul, Payel Yay., 2010, s. 11.

⁴³ Resmi Gazete, 08.06.2011, S: 27958, 1. Mükerrer.

rahatlığı ve ihtiyacı için harcamaktadır. Ev kadınının mesaisi hiçbir zaman bitmemektedir, tatili yoktur.

Kadınlara Karşı Şiddet ve Ev içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip olan ilk uluslararası sözleşmedir. Sözleşme İstanbul'da imzaya açılmıştır ve onaylayan ilk devlet Türkiye'dir. Sözleşmenin 3. maddesinde kadına karşı şiddet insan hakkı ihlali sayılmış ve kadına kadın olduğu için uygulanan şiddet toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak tanımlanmıştır.

3. ATAERKİLLİĞİN DENETİM ARACI: BEKARET

Bekaret şu şekilde tanımlanmaktadır: “(1) Kızlık, (2) Saflık, temizlik, masumluk.”⁴⁴ Bekaretin göstergesi kızlık zarı adı verilen himenin hasar görmemiş olmasıdır. Bekaret kadın cinselliği ile özdeşleşmiş durumdadır. Kadının bir erkekle cinsel ilişkiye girmesi bekaretinin bozulduğu anlamına gelmektedir. Kadından evlenene kadar temizliğini saflığını koruması beklenmektedir⁴⁵. Saflığını korumayarak evlilik dışı cinsel ilişkiye giren kadın kirlenmiş sayılmaktadır. Saflığını kaybeden kadın yine ölümü hak etmiştir ancak şanslı olanlar bakirelik muayenesi sonucu temiz raporuyla veya baba evine gönderilmekle kurtulmaktadır. Bakire çıkmayan kadının da baba evine gönderilmesi adeta ayıplı çıkan ürünün iade edilmesi ile benzerlik göstermektedir. Kadının bakire çıkıp çıkmaması sadece evleneceği kişiyi değil onun ailesini kadının ailesini yaşayan yer küçük bir yerse orda yaşayan diğer insanları da ilgilendirmektedir. Bekaretin evlilik öncesi kaybedilmesi durumunda toplumun gözünde aile şerefini, onurunu kaybetmektedir⁴⁶. Eskiden daha yaygın olan hala bazı bölgelerde devam eden kanlı çarşaf geleneği de kadının bakireliğinin kamuoyu tarafından merak edildiğini göstermektedir. Toplumun kapalılığı ve zihniyeti gelenek ve göreneklerle kendini göstermektedir.

Töre saikiyle insan öldürme suçunun bir sebebi de kadının bakireliği sorunudur. Kadının bakireliği üzerinde oluşan şüphe dahi kadının öldürülmesi için

⁴⁴ www.tdk.gov.tr (Çevrimiçi), 04.06.2019.

⁴⁵ Sancar, a. g. e, s. 116.

⁴⁶ Rabiye Erenoğlu, “Gazi Üniversitesi Öğrencilerinin Töre-Namus Cinayetleri Hakkındaki Görüşleri”, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 16.

yeterli kabul edilmektedir. Erkeklerin cinsel hayatı alanında geniş bir özgürlüğe sahipken kadınların cinsel hayatının bu kadar didik didik edilmesi, merak edilmesi iki cins arasında uygulanan çifte standardı göstermektedir. Erkeğin bedeni kendine ait görüldüğü için bedeni üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunma hakkı da kendisine aittir. Ancak kadın bedeni devlete, ailesine, kocasına, mahalleye, aşiretine ait olduğundan dolayı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunması beklenemez; koruyup kollanması gerekmektedir. Bakireliğini kaybeden kadının ailesi tarafından öldürülmesi kadının bedenini kendilerine ait görmelerinden kaynaklanmaktadır. Kanunlarla kürtajın yasaklanmaya çalışılması ya da siyasilerin kadınların kaç çocuk doğurmaları gerektiğini söylemeleri devletin kadın bedeni üzerinde kurmaya çalıştığı hegemonyayı göstermektedir.

Her ne kadar namus ve bekaret kadın bedeni kadın varlığıyla özdeşleştirilse de şeref, haysiyet, onur, itibar erkek ve erkeklik ile özdeşleştirilmektedir ve aralarında çok güçlü bir bağ vardır. Kadının namussuzluğu durumunda evli ise eşinin, bekar ise ailenin şerefi zarar görmekte; itibarı düşmektedir. Ancak erkek evli olsa dahi başka bir kadınla cinsel ilişki yaşadığında hoş görülmemekte, zamparalık olarak nitelendirilmekte en kötü sonuç kadının erkeği boşaması olmaktadır. Bekar olduğunda zaten kendisine hesap soran yoktur. Erkeğin cinsel özgürlüğü görüldüğü üzere evli olduğunda bile sınırsızdır. Bu çifte standart kuşkusuz ki toplumun ikiye bölünmüşlüğüne göstermektedir.

C. TÖRE SAİKİYLE ÖLDÜRME SUÇUNUN NEDENLERİNİN FAİLLİK VE MAĞDURLUK STATÜSÜYLE İLİŞKİSİ

Saik soyut bir kavram olduğundan dolayı öldürmenin töre saikiyle gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmek zordur. Toplum baskısıyla işlenen suçlardan olduğundan dolayı genellikle kolluk birimlerine intikal edip kayıt altına alınmamaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı'na 2000-2005 yılları arasında ülke genelinde ve polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen 1091 kasten öldürme olayına ilişkin olarak yapılan araştırma raporunda⁴⁷;

⁴⁷ Betül Tortamış, “Kasten Öldürme Olaylarında Suçlu Profili”, **Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 32.

*“Töre ve namus cinayetini işleyenlerin ve mağdurların yoğun olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi nüfusuna kayıtlı oldukları, ,
Öldürülen erkeklerin 146’sının (% 20) 46 yaş ve üstü, 132’sinin (% 18) 31-35 yaş, 108’nin (% 15) 36-40 yaşında olduğu,
Öldürülen kadınların 99’nun (% 20) 19-25 yaş, 89’nun (% 19) 26-30 yaş, 71’nin (% 15) 31-35 yaşında olduğu,
1091 adet olaydan 322’nin (% 29) namus sebebiyle işlendiği,
Olaylardan 212’sinin (% 19) Marmara Bölgesinde, 209’un (% 19) Ege bölgesinde işlendiği,
Toplam 1593 şüpheliden 1413’nün (% 89) erkek, 180’in (% 11) kadın olduğu,
Şüpheli kadınlardan 49’nun (% 28) 19-25 yaş grubunda, 41’nin (% 23) 26-30 yaş grubunda olduğu,
Şüpheli erkeklerden 318’nin (% 22) 19-25 yaş grubunda, 262’nin (% 18) 26-30 yaş grubunda, 122’sinin (% 9) 0-18 yaş grubunda, 222’sinin (% 16) 31-35 yaş grubunda oldukları belirtilmiştir.”*

Fail ve mağdurlar Doğu ve Güneydoğu bölgesine kayıtlı olsalar da Marmara ve Ege gibi yoğun göç alan bölgelerde suçun işlenme oranı yüksektir. Aslında bu durum doğu bölgelerinden göç eden ailelerin kendi yaşam tarzlarını batı illerinde de sürdürdüklerini ve bağlılıklarını devam ettirdiklerini göstermektedir.

Fail ile mağdurun genel olarak birbirini tanıdığı yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir. 8300 kasten öldürme dava dosyanın 976 adedinde fail ile mağdur birbirini tanımamaktadır. Kalan dava dosyalarında fail ile mağdur birbirini tanımaktadır hatta yakın ilişki içerisinde⁴⁸. Çalışma kapsamında incelenen mahkeme ilamlarında fail ile mağdur genelde aynı aileye veya aşirete mensuptur.

Şanlıurfa ağır ceza mahkemeleri kararları ele alındığında fail ile mağdurun birbirini hiç tanımadığı görülmemiştir. Mağdur failin genellikle eşi, kızı ya da kardeşidir. İşlenen suçun doğası gereği tanımadığı kişiye karşı failin töre saiki gütmüş olması beklenemez. Failin yeğen, amcaoğlu veya amca olduğu da görülmüştür.

⁴⁸ A. e, s. 60.

D. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNUN MÜLGA KANUN AÇISINDAN İNCELENMESİ

Töre saikiyle insan öldürme mülga 765 sayılı TCK'da nitelikli hal olarak düzenlenmemiştir. Hatta namus cinayetlerine haksız tahrik indirimi uygulanarak daha az ceza verilmekteydi. Mülga Kanun açısından düzenleme 462. maddesinde şu şekildedir: *“Yukarda geçen iki fasılda beyan olunan fiiller, zinayı icra halinde meşhuden yakalanan veyahut zinayı irtikap etmek üzere veya henüz irtikap edildiğinde zevahiri hale nazaran şüphe edilmeyecek surette görünen bir koca veya karı veya kız kardeş veya fürudan biri veya bunların müşterek faili yahut her ikisi aleyhinde karı veya koca veya usulden biri veya erkek kardeş veya kız kardeş tarafından işlenmiş olursa failin muayyen olan cezası sekizde bire kadar tenzil veya ağır hapis cezası hapse tahvil olunur. İdam yerine iki seneden beş seneye kadar hapis cezası verilir.”* Zina halinde yakalanan kişiler açısından eşlerden biri veya erkek kardeş tarafından öldürüldüklerinde özel bir haksız tahrik hükmü düzenlemesi bulunmaktaydı⁴⁹. Bu düzenleme doktrinde eleştirilerek genel haksız tahrik hükümlerinin yeterli olduğu ifade edilmekteydi. Ayrıca kasten adam öldürme fiilini gerçekleştirme kastında olan kişiler açısından dolambaçlı yollara başvurularak indirimden faydalanıldığı da yöneltilen başka bir eleştiridir⁵⁰. Ceza hukuku yönünden doğrudan bir kaynak olmayan örf ve âdetin etkisiyle gelenek ve göreneklerin korunduğu ve örf âdet adına birçok cinayetlerin işlenmesi yönüyle de düzenleme eleştirilmiştir. Fail erkek kardeş açısından haksız tahrik indirimi düzenlenip kız kardeş açısından düzenlenmemesi failer arasında kadın erkek eşitliğine de aykırılık teşkil etmektedir. Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi mülga Kanun'un 462. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne somut norm denetimi yoluyla başvurmuştur. Ancak AYM aykırılık iddiasını oy çokluğuyla reddetmiştir⁵¹. Mahkeme fiili işlediği sırada failin kişisel saygınlığıyla, aile haysiyeti yönünden uğradığı derin ve ağır saldırının iradesi üzerinde yarattığı büyük sarsıntının

⁴⁹ Hasan Can, “Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçları ve Bu Suçlarla İlgili Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1990-2000 Yılları Arasında Verdikleri Kararların İncelenmesi”, **İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003, s. 22.

⁵⁰ Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 16. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018, s. 171.

⁵¹ www.anayasa.gov.tr (Çevrimiçi), 14.07.2019. AYM E. 1997/45; K. 1998/48 no'lu 16.07.1998 tarihli R. G yayımı tarihi 22.11.2003/Sayı 25237 no'lu kararı.

eseri olarak fiili işlediğini kabul ederek aile haysiyetini yine kadının cinsel hayatı üzerinden tanımlamıştır⁵². Zina halinde eşler arasında sadakat yükümlülüğünün ihlali söz konusu iken usulden birine ya da erkek kardeşin öldürme fiilini gerçekleştirdiği takdirde özel bir cezadan indirim alması kadın bedeni üzerinde kendinden başka kimselere hukuk tarafından söz hakkı tanındığını göstermektedir.

Mülga Kanun açısından kadın alanında suçlar nazarında yapılan düzenlemeler kadın erkek eşitliğini ihlal eder niteliktedir. Kanunda kadın kız ayırımı yapılmakta; kaçırma, alıkoyma, ırza geçme, ırza tasaddi suçlarında birden fazla fail bulunması halinde bunlardan birinin mağdur ile evlenmesi halinde dava düşmektedir. Bu düzenlemede de evlenmekle namusun temizlenmesi ve suçun ortadan kalkması kanuni olarak güvence altına alınmıştır. Kadının kendisini kaçıran, alıkoyan, ırzına geçen veya geçmeye teşebbüs eden kişiyle evlenmesi bile başlı başına tahammül edilemez bir düşünceyken çeşitli etkenler ve sebeplerle bu tarz evliliklerin yapılması ve meclis tarafından hazırlanan bir kanunda bu düzenlemenin bulunması toplumun kadına bakışını gözler önüne sermektedir.

Suç unsuru açısından mağdur kadının evli veya kız olması denilerek aslında bakireliği üzerinden bir ayırım yapılarak cezanın ağırlaştırılması korunan hukuki değer kadının vücut dokunulmazlığı ya da cinsel özgürlüğü değil ailesinin veya kocasının veya erkek kardeşinin şerefi olduğunu göstermektedir. Suç, topluma karşı suçlar bölümünde düzenlenerek kadının bedeni üzerindeki hakkı hiçe sayılmıştır. Kadının namusu toplumun, ailenin ya da kocanın namusu sayılarak ataerkil kültür, kanunu hegemonyası altına almıştır.

Mülga Kanun döneminde evlenme vaadiyle kızlık bozma suçu kadın “kız” ayırımının en derin yapıldığı ve bakireliğin korunduğu bir düzenlemeydi. Bu suç kadınların evlenme vaadiyle cinsel yönden istismar edilmelerinin önüne geçmek yerine toplumda kızlık zarı olarak bilinen hymeni hukuksal değer olarak korumaktaydı. Mağdur kadınlar arasında bakire olan ve olmayan ayırımı yaparak sadece bakire olanları koruma altına alıyordu. Töre saikiyle insan öldürme suçunda

⁵² Harun Bodur, “Çeşitli Boyutlarıyla Kan Davası ve Namus Cinayetleri”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 175.

failler namuslarını temizlemek veya ataerkil kültüre aykırı davranan kadını cezalandırmak için kadınları öldürmektedir. Ataerkil kültüre aykırı davranışlar bulunan topluma ve kültüre göre daha medeni diyebileceğimiz batı toplumlarında evlilik öncesi cinsel ilişki olabilirken daha kapalı doğu toplumlarında karşı cins ile konuşmak, el ele tutuşmak veya sinemaya gitmek de töre saikiyle ölümü hak eden kadın davranışlarıdır.

Mülga Kanun zamanında töre veya namus nedeniyle insan öldürmede daha az ceza verilerek âdeta failler ödüllendirilmekteydi. Kadının çocuğuna karşı sadakat yükümlülüğü bulunmadığı ve boşanmış bir kadın olduğu halde oğlu tarafından başka erkeklerle ilişkisi olduğundan bahisle öldürülmeye teşebbüs edilebilmekte ve haksız tahrik indirimi üst haddenden uygulanarak yapılan eylem ile çelişen hafif bir cezayla fail adeta ödüllendirilmişti⁵³. Bu şekilde faili ödüllendiren ceza anlayışının temelinde kadını birey olarak görmeyen zihniyet yer almaktadır. Namusu sadece kadına özgü bir şey olarak addeden zihniyet kendi kategorileri içinde namussuzluk saydığı davranışları kızları veya eşleri ya da akrabalarından herhangi bir kadın yaptığında onları öldürmeyi kendilerinde hak olarak görmekte; erkek egemen hukuk sistemimiz de failleri cezalandırmak yerine ödüllendirerek töre cinayetlerini desteklemektedir. Erkelerin kadınları sistematik bir şekilde öldürmesi, öldürülme nedenlerinin kadınların özel hayatı olması ya da salt dedikodu veya söylentinin yeterli görülmesi de konunun sistem sorunu olduğunu göstermektedir.

Yürürlükteki kanunda özel haksız tahrik indiriminin kaldırılarak ve TCK md. 29'da düzenlenen haksız tahrik hükümlerinin de töre saikiyle öldürme suçlarında uygulanmayacağı da gözetilerek değişiklik yapma gerekçesi şu şekilde belirtilmiştir: *“Ülkemizde cinsel saldırıya uğrayan kız çocukları ya da ailesinin istemediği bir kişiyle arkadaşlık eden veya evlenen kadınların öldürülmesi, sıkça rastlanan bir olaydır. Kan gütme saikiyle gerçekleştirilen öldürmeleri önlemek bakımından, Ceza Kanununda en ağır ceza öngörülmüştür. En az kan gütme kadar önlenmesi gereken ve töre cinayeti olarak adlandırılan öldürmelerin de, aynı etkinlikte önlenmesi için, töre saikinin nitelikli adam öldürme olarak kabul edilmesi gerekir. Diğer yandan, çeşitli uluslararası sözleşme ve bildiride de özellikle kadınlara yönelik bu tür*

⁵³ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/280; K. 2005/161 no'lu 21.09.2005 tarihli ilamı.

öldürmelerin önüne geçmek için devletlerin yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Bu gerekçeyle maddede değişiklik yapılması önerilmiştir.⁵⁴”

İşbu değişiklik önerisi üzerine Adalet Komisyonu’nda çeşitli tartışmalar yaşandığı tutanaklardan anlaşılmaktadır. Törenin tanımının yapılmaması benimsenerek tartışmalar namus kavramı üzerine yoğunlaşmıştır. Suçun adının namus cinayeti olması teklif edilmiştir ancak namus cinayeti olarak adlandırılması halinde haksız tahrik indirimi söz konusu olacağından ve amacın haksız tahrik indirimi uygulanmaması olduğu için suç tipi töre saikiyle öldürme olarak kabul edilmiştir⁵⁵. Törenin anlamının ne olduğu, töre saiki yerine namus saiki mi denilmesi gerektiği, törenin kapsamı ve anlamı, caydırıcı olup olamayacağı gibi birçok husus tartışılmıştır⁵⁶.

Töre cinayeti, töre saiki ile insan öldürme suçlarındaki töre kavramı açısından bakıldığında bazı bölgelerde töre kurallarına uymama sebebi ile genel olarak kadınların aile meclisi kararı ile yine aileden biri tarafından öldürülmesi olarak tanımlanmıştır⁵⁷. TBMM Töre ve Namus Cinayetleri Araştırma Komisyonu’nda Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme’nin işlerlik kazanması için vurgulanmış ve “...Törenin, hukukla ve dinle çelişmemesi gerekeceği, çelişirse bunun yanlış olacağı, din ve hukuk her ne sebeple olursa olsun hiç kimseye cinayet işleme ayrıcalığı vermeyeceği, bu vahşetin dinle ilişkilendirilmesinin de başka bir cinayet olacağı, töreye karşı gelmek suçsa, suçlu/suçsuz ayrımı yapmaksızın insanların öldürülmesi daha büyük suç olacaktır. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereğince cezalandırma yetkisi de devlete aittir. Zorla ve kandırılarak kirletilen kadın suçlu değil, mağdur ve mazlumdur. Mağdur ve mazlumsa cezalandırılmaz, korunur.⁵⁸”

⁵⁴ [http://www.yayi.adalet.gov.tr/tck/76-105\(1\).maddeler.pdf](http://www.yayi.adalet.gov.tr/tck/76-105(1).maddeler.pdf) Adalet Komisyonu Tutanakları, (Çevrimiçi), 12.07.2019.

⁵⁵ [http://www.yayi.adalet.gov.tr/tck/76-105\(1\).maddeler.pdf](http://www.yayi.adalet.gov.tr/tck/76-105(1).maddeler.pdf) Adalet Komisyonu Müzakereleri, (Çevrimiçi), 12.07.2019.

⁵⁶ Kenan Özdemir/Niyazi Güney/Yusuf Balo, **Yeni ve Farklı Yönleriyle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, Ankara, Adil Yayınevi, 2004, s. 237.

⁵⁷ Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2010/1-56; K. 2010/111 no’lu 11.05.2010 tarihli ilamı.

⁵⁸ <https://bianet.org/kadin/siyaset/69013-sahin-tore-cinayetleri-toreyi-kirletiyor> Fatma Şahin “Töre töreyi kirletiyor.”, (Çevrimiçi), 12.07.2019.

Yürürlükteki kanunla, salt mevzuat ile sınırlı olmak üzere, önemli bir değişim yaşanmış ancak kadına bakış açısı açısından bir değişiklik yaşanmamıştır. Mevzuat anlamında yaşanan değişiklik gerçek anlamda yaşanmış mıdır; mahkeme kararlarına sirayet etmiş midir bu önemli bir tartışma konusudur. Tezimin üçüncü bölümünde yürürlükteki kanun zamanında verilmiş mahkeme kararları incelenerek Mülga Kanun zamanındaki mahkeme kararlarıyla arasında farklılık var mıdır bu husus incelenecektir. Delil eksikliğinden verilen beraat kararları, azmettirilenlerin fail olarak cezalandırılıp azmettirenlerin cezasız kaldığı bir hukuk düzeniyle adalet tesis edilmeye çalışılmaktadır. Ne yazık ki hukuk kurallarını değiştirmekle sonuç değişmemekte; zihniyet değişmedikçe sonuç hep aynı kalmaktadır.

E. SUÇ TİPİNİN ADININ BELİRLENMESİ TARTIŞMALARI

Töre saikiyle insan öldürme suçu, daha önce mevzuatta yer almayan ilk defa düzenlenmiş olan ayrıca kasten öldürmenin nitelikli hali olarak düzenlenen bir suç tipidir.

Nitelikli hal olarak kabul edilirken suç tipinin adı konusunda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Doktrinde bir görüş töre saikiyle öldürme suçunun “*namus bahanesiyle öldürme*” olarak kabul edilmesini teklif ederken⁵⁹ başka bir görüş namus cinayeti olarak kabul edilmesini teklif etmiştir⁶⁰. Başka bir görüş ise suç tipini namus cinayeti olarak adlandırmaktadır ve aşk cinayetleri ile Mülga Kanun’da ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiş şerefini kurtarma saikiyle yeni doğmuş çocuğun öldürülmesini de suç kapsamı içine almıştır⁶¹. Başka bir görüş ise töre saikiyle öldürme suçu ile namus cinayetleri arasında fark olduğunu, töre saikiyle öldürme suçu açısından aile meclisi kararının şart olduğunu namus cinayetlerinin daha bireysel olduğunu savunmaktadır⁶². Yargıtay namus cinayetleri ile töre cinayetlerinin birbirinden ayrıldığı ve birbirinden farklı olduğunu belirtmiştir. Her namus cinayetinin töre cinayeti olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2012 yılına kadar töre saikiyle insan öldürme suçunun unsuru olarak aile meclisi

⁵⁹ Sancar, **a. g. e.**, s. 278.

⁶⁰ Devrim Aydın, “Yeni Türk Ceza Kanununda Haksız Tahrik”, **AÜHFD**, C: 54, S: 1, Yıl: 2005, s. 243.

⁶¹ İskender, **a. g. e.**, s. 13.

⁶² Hakan Hakeri, **Kasten Öldürme Suçları**, 2. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2007, s. 254.

kararının varlığını aramıştır. Ancak bu tarihten sonra suçun unsuru olarak aranmasından vazgeçmiştir⁶³. Töre saikiyle öldürme suçlarının genç kız veya evli kadınların karşı cinsle ilişki kurması, evlenmesi ya da kaçması gibi olayların aile onurunu ve şerefini kırdığı gerekçesiyle aile meclisince alınan karar sonrası öldürülmesi türündeki eylemler olduğunu ileri sürmektedir. Başka bir görüşe göre de suçun işlenmesi namus kurtarma düşüncesi ile gerçekleştiği için ve genel olarak kadına yönelik işlendiğinden namus cinayeti olarak adlandırılması gerekmektedir⁶⁴.

İleri sürülen çeşitli görüşleri incelediğimizde namus ile töre kavramları diğer bölümde derinlemesine irdelenecek olup ancak burada konuyu açıklamak için kısaca değinmek gerekirse öncelikle şunu belirtmek gerekir ki töre ile namus aynı anlama gelmemektedir. Töre namusu da içine alan üst kavramdır. Kanun koyucunun töre kavramını tercih etmesi kanaatimizce bilinçli bir tercihin sonucudur. Töre her ne kadar sınırlarının çizilmesi zor ve muğlak bir kavram ise de namus da aynı töre gibi soyut bir kavramdır. Kanunilik ilkesi açısından ikisinden birinin kullanılmasının bir farkı olmayacaktır. Doktrinde ileri sürülen bu suç tipinin namus cinayeti olması gerektiği yönündeki görüşlere katılmamaktayız. Namus cinayeti denildiğinde haksız tahrik hükümlerinin uygulanması gündeme gelme ihtimali vardır. Örnek vermek gerekirse eşlerden birinin diğerini başka biriyle cinsel ilişkiye girerken yakalaması halinde kendisine karşı sadakat yükümlülüğü olan eşinin bu yükümlülüğünün ihlali haksız bir fiil oluşturduğundan dolayı haksız tahrik hükümlerinin gündeme gelmesi kanun gereğidir. Ancak kardeşlerden birinin diğer kardeşi evli veya bekar fark etmez biriyle cinsel ilişkide yakalaması halinde kendisine karşı kardeşinin sadakat

⁶³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2012/1-76, K .2012/258 no'lu 03.02.2012 tarihli ilamı. Bknz.”...Töre belli koşullarda namusu da içine alan bir üst kavram ise de, öncelikle namus ve töre cinayetlerinin aynı kapsamda olmadığı belirtilmelidir. Ait olunan toplulukta geçerli olan ve herkes tarafından kabul edilen töre gereğince namus cinayeti işlenmesi olanaklı olup, bu halde kasten öldürme fiilinin töre saikiyle işlendiği kabul edilebilir. Bununla birlikte toplumda namus cinayeti olarak adlandırılan her kasten öldürme eyleminin töre saikiyle işlenmediği ve bu tür eylemlerin kişilerin kendi namus anlayışının bir sonucu olarak ve töre ile yakından uzaktan ilgisi olmayacak şekilde gerçekleştirildiği de gözden uzak tutulmamalıdır. Töre saikiyle hareket ederek kasten öldürme suçunu işleyen fail, kendisine yüklenen görev bilinciyle hareket etmekte ve hukuk düzenince uygun görülmeyle cezalandırılan bu davranışı nedeniyle ait olduğu toplulukta saygınlık ve itibar kazanmakta, hoş görülmeyle ve korunmaktadır. Oysa töre saikinden bağımsız olarak kendi namus anlayışının sonucu olarak kasten öldürme fiilini gerçekleştiren fail açısından aynı durum söz konusu olmamaktadır...”

⁶⁴ Veli Özer Özbek vd., **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018, s. 138.

yükümlülüğü bulunmadığından haksız tahrik hükümlerinin uygulanmaması gerekmektedir. Çünkü kardeşlerin birbirine karşı sadakat yükümlülüğü veya bu konuda herhangi bir taahhüdü bulunmamaktadır. Töre ve namus kavramları bu açıdan birbirinden farklıdır ve namus kavramının kullanılması sakıncalıdır. Ayrıca diğer bir konu ise toplumun kullanımı açısından namusun sadece kadın tekelinde kullanılmasıdır. Namus kavramı da sosyolojik bir kavram olduğundan dolayı salt kadına yönelik olarak kullanılması bu suç mağdurlarının sadece kadın olması gerektiği gibi bir sonuca götürebilir. Ancak eşler arasındaki cinsel sadakatsizlik hainde de işlenen suçun töre saikiyle işlendiğini ve haksız tahrik indiriminin uygulanması gerektiğini savunan görüş bulunmaktadır⁶⁵. Bu husus haksız tahrik başlığı altında tartışılacaktır.

Doktrinde bir görüş ise töre saikiyle insan öldürme suçunun, muhtevasında tasarlamayı barındırdığını bu yüzden töre saikinin nitelikli hal olarak düzenlenmesinin gerekli olmadığını savunmaktadır. Töre saikiyle insan öldürmenin ataerkil düzenin kadınlar üzerinde hegemonya sağlama amacına hizmet ettiği de belirtilmektedir.⁶⁶

İncelenen kararlarda eşin sadakatsizliği sonucu meydana gelen ölümlerde töre saikinın uygulanmayıp haksız tahrik indiriminin yapıldığı görülmüştür. Eş öldürmelerini kardeş veya çocuk öldürmelerinden ayrı tutmak gerekmektedir. Eşlerin birbirlerine karşı sadakat yükümlülüğü bulunmaktadır ve bu yükümlülüğün ihlali haksız bir hareket olarak haksız tahrikin koşullarının oluşmasına sebep olabilir. Anlatılmak istenen aldatan kadının ölümü hak ettiği değildir. Ancak haksız tahrikin gündeme gelmesi açısından önemlidir.

⁶⁵ Cengiz Otacı/Ersin Turan, **Kasten İnsan Öldürme Suçları**, 2. bsk, Ankara, Adalet Yay., 2016, s. 900.

⁶⁶ Kamuran Kaya, “Kasten İnsan Öldürme ve Kasten İnsan Öldürmenin Nitelikli Hallerinden Töre ve Kan Gütme Saiki”, **Prof. Dr. Tunçer Karamustafaoğlu’na Armağan**, Ankara, Adalet Yay., 2010, s. 395.

F. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNUN KANUNİLİK İLKESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kanunilik ilkesi AY md. 38, AİHS md. 7/1'de açık bir şekilde düzenlenmiştir. İlke, suçta ve cezada da belirliliği gerektirmektedir. Suçun unsurları, suç karşılığında uygulanacak yaptırım ve nitelikli haller açık bir şekilde belirlenmiş olmalıdır. Bu şekilde belirlenmezse neyin suç olup olmadığı noktasında tereddüt doğar ve bu durumda uygulamada keyfiliğe yol açar; bu durumda da ceza hukukunun güvence fonksiyonundan söz edilemez⁶⁷. İlke herkese, her çeşit keyfiliğe karşı teminat oluşturmaktadır⁶⁸.

Kanun koyucu suç ve cezaların belirlemesini kanunla yapmak zorundadır⁶⁹. AY md. 38'de düzenlendiği gibi kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı cezalandırılmaz. Ayrıca ceza ve güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulabilir. Bu konuda kanun koyucunun tek el yetkisi bulunmaktadır. Hukuk devleti olduğunu iddia eden bir devlet bireyi devlete karşı koruma yükümlülüğünü yerine getirmelidir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi devletin cezalandırma yetkisini kullanmasının sınırını oluşturur; ceza kanunlarının güvence fonksiyonunun hayata geçirilmesini sağlar⁷⁰.

Suçun kanunilik ilkesine uygun olması gerçekleştirilen fiilin ceza kanununda tanımlanan şekle uymasıdır. TCK md. 2 şu şekilde düzenlenmiştir: “*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükümlenemez.*” Suçun kanundaki düzenlemesinde kasten öldürme suçunun töre saikiyle işlenmesi halinde fail ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır şeklindedir. Kanundaki düzenlemesinde töre saiki tanımlanmamıştır. Bu yüzden yasa

⁶⁷ Hamide Zafer/Nur Centel/Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 10. bs., İstanbul, Beta Yay., 2017, s. 52.

⁶⁸ Muharrem Özen/Zeki Hafizoğulları, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11.bsk., Ankara, US-A Yay., 2018, s. 21.

⁶⁹ İlhan Üzülmaz/Mahmut Koca, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. bsk, Ankara, Seçkin Yay., 2018, s. 52.

⁷⁰ Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 18. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018, s.40.

açısından uygun olmadığı; belirlilik ilkesine aykırı bir düzenleme olduğu savunulabilmektedir.

Suç tipinin “*töre saiki*” olarak isimlendirilmesi noktasında doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Doktrinde bir görüşe göre ahlâk, âdet, gelenek, görenek anlamlarına gelen törenin suç tipine nitelikli hal olarak belirlenmesi isabetsizdir⁷¹. Töre kelimesinin suçta konu olamayacak şekilde olumlu anlamlar içerir ve suç tipinin nitelikli hali olarak düzenlenmesi hukuken yerinde değildir⁷².

Kanun koyucunun amacı mağdurun sosyal yaşamı, cinsel tercihleri veya cinsel hayatı gibi özel hayatını ilgilendiren konularda toplumun alışlagelmiş düzenine aykırılığından dolayı öldürülmesini en ağır şekilde yaptırıma bağlamaktır. Ancak töre kelimesinin belirsizliği suç tipini daraltmaya veya genişletmeye yol açabilecek niteliktedir. Bu konuda da hakimin kanunu uygulaması veya olayı yorumlamasına göre uygulamada farklılıklar yaşanacaktır.

Töre herkes tarafından aynı şekilde tanımının yapılması mümkün olan bir kavram değildir; sosyolojik, kriminolojik ve hukuki bir kavramdır. Ceza Kanunu’nun kanunilik ilkesi yönünden yükümlülüğü suç teşkil eden fiilleri ve bunun sonuçlarını yeterli derecede belirlemektir⁷³. Törenin tanımı kanunda yapılmamış; tanımını yapma doktrin ve uygulamaya bırakılmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi nitelikli halin tanımının yapılmasının uygulamaya bırakılması keyfiliğe yol açabilecek niteliktedir ve anayasal bir ilke olan kanunilik ilkesine de aykırıdır. Kanaatimizce de töre toplum tarafından aynı şekilde anlaşılan bir kavram olsa da ceza hukukunun teminat fonksiyonunun icra edilmesi açısından Ceza Kanunu’nda sınırlarının kesin bir şekilde çizilerek iinin doldurulması, tanımının yapılması gereklidir.

⁷¹ Otacı/Turan, a. g. e., s. 877.

⁷² www.radikal.com.tr (Çevrimiçi), 09.05.2019 Türkan Yalçın Sancar, “Kadınlar Törelere ve Ötekiler.”

⁷³ Koca/Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 5. bsk., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 53.

II. İKİNCİ BÖLÜM

TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU

A. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNUN İNCELENMESİ

İnsan öldürme suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitap ikinci kısım birinci bölümünde hayata karşı suçlar başlığı altında 81. maddesi şu şekilde düzenlenmiştir: *“Bir insanı öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.”*⁷⁴ Madde gerekçesi ise şu şekilde düzenlenmiştir: *“Maddede kasten öldürme suçunun temel şekli tanımlanmıştır. Maddede yapılan düzenlemeyle, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan farklı olarak, suçun temel şekli açısından müebbet hapis cezası öngörülmüştür. Bu düzenlemeyle kişinin hayat hakkına verilen önem vurgulanmıştır.”*⁷⁵

Tez konum açısından 5237 sayılı TCK'nın yeniliği olan *“töre saikiyle”* nitelikli hali önem arz etmektedir. Bu yüzden töre saikiyle ilişkili olan nitelikli haller incelenecektir. Töre saikiyle insan öldürme suçunun uygulanabilmesi için olayda haksız tahrik koşullarının bulunmaması gerekmektedir. TCK md. 29'da düzenlenmiş bulunan haksız tahrikin uygulanabilmesi için kişinin haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suçu işlemesi gerekmektedir. Haksız fiil ibaresi madde gerekçesinde de belirtildiği gibi töre veya namus cinayetlerinde haksız tahrik indiriminin yanlış bir şekilde uygulanmasının önüne geçmek için eklenmiştir⁷⁶. Toplumdaki genel kanının aksine bir kadının evlilik dışı hamile kalması veya ilişki yaşaması kendi anne babasına veya diğer akrabalarına karşı haksız tahrik teşkil etmez. Namusu kurtarmak, şerefın temizlenmesi saikiyle işlenen cinayetlerde haksız tahrik indiriminin uygulanmaması gerekmektedir.

⁷⁴ TCK-CMK ve İnfaz Kanunu, Ankara, Seçkin Yay., 2018, s. 58.

⁷⁵ Adem Sözüer/Selman Dursun/Serdar Talas, **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, İstanbul, Alfa Basım Yayın, 2017, s. 205.

⁷⁶ A. e, s. 206.

B. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNUN İNCELENMESİ

1. KORUNAN HUKUKSAL YARAR

Bir suçun ceza kanununun hangi kısmında düzenlendiği ve koruduğu hukuksal yarar kanun koyucunun o suçu tanımlama gerekçesini ortaya koymaktadır. Yaşama hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: *"1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezâsı ile cezâlandırıldığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemeye hükmedilen bu cezânın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez. 2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma kesin zorunluluk hâline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlâli sûretiyle yapılmış sayılmaz: a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için b) Usûlüne uygun olarak yakalamak için veya usûlüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için."* 1982 AY md. 17'de yaşama hakkı şu şekilde düzenlenmiştir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz. (Değişik: 7.5.2004-5170/3 md.) Meşrû müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."⁷⁷ 1982 AY ile AİHS düzenlemeleri birbirine paralel niteliktedir. Yaşam hakkına yönelik saldırılar güvence altına alınmıştır. Devlet kişinin yaşam hakkına yönelik saldırıları korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülük kişinin salt cinsiyetinden kaynaklı veya toplumsal olarak yaşamış olduğu şiddet veya yaşam hakkına yönelik olan saldırıları da kapsamaktadır.

Yaşam hakkı yanında kanun koyucu kanunda "töre" olarak adlandırılan kötü geleneğin ağır bir şekilde cezalandırılarak toplumsal baskı yaratan kötü törenin ortadan kalkmasını sağlamak ve bireysel tercihler ve özgürlükleri; kişinin sadece

⁷⁷ A. e, s. 50.

kendi özel hayatını ilgilendiren konularda baskıya uğramamasını sağlamak kanun koyucunun korumuş olduğu hukuksal yararlardır.

Türk Ceza Kanunu'nda töre saikine sadece öldürme suçu ile ilgili yer verilmiş olması diğer suçlar açısından töre saiki ile hareket edilmesine herhangi bir ağırlaştırıcı yaptırım bağlanmaması töre saiki ile insan öldürme suçunun düzenlenmesindeki amaçla çelişmektedir. Töre saiki ile insan öldürmenin nitelikli hal olarak düzenlenmesindeki en önemli amaç töre kisvesi altında ataerkil kültürün yaptığı zulmü önlemektir. Ancak neticesi ölümle sonuçlanan hareketler açısından daha ağır bir yaptırıma bağlayıp yaralama, eziyet etme, intihara yönlendirme, çocuk düşürtme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gibi suçlar için ağır bir yaptırıma bağlamamak yerinde değildir⁷⁸.

2. SUÇUN MADDİ UNSURU

a. Fail

Faillik statüsü açısından özgü suç niteliğinde olmayıp herkes bu suçun faili olabilir. Fail ile mağdur arasındaki belirli bir dereceye kadar olan yakın akrabalık ilişkisi 5237 sayılı TCK md. 82/d uyarınca cezanın ağırlaşmasını gerektiren nitelikli haldir. Suçun töre saikiyle işlenmesinde mağdur ile fail arasında akrabalık bağı bulunması gerekmez. Suçun salt töre saikiyle işlenmesi nitelikli haldir. Ancak doktrinde bir görüş fail ile mağdur arasında geniş anlamda aynı aileden, sülaleden veya aşiretten olma gibi bir bağın bulunması gerektiğini savunmaktadır⁷⁹.

Genel olarak töre saikiyle insan öldürme suçu faillerinin cinsiyetinin erkek olduğu görülmektedir. Failler ağırlıklı olarak mağdurun eşi, babası veya kardeşidir. Bu suç esas itibariyle kadına karşı işlenen bir suçtur; erkek şiddetinin bir sonucudur. Bu yüzden faillerinin cinsiyetinin kadın olması istisnai bir durumdur⁸⁰. Ancak

⁷⁸ Onur Özcan, “5237 Sayılı Kanun’da Töre Saikiyle Kasten Öldürme Suçu, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması”, **Editör Nur Centel**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 248.

⁷⁹ Otacı/Turan, **a. g. e.**, s. 892.

⁸⁰ Mahir Topaloğlu, “Töre Saiki ile İnsan Öldürme Suçu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C: 83, S: 1, Yıl: 2009, s. 138.

buradan faillerinin kadın olamayacağı sonucu çıkarılmamalıdır. Yargıtay içtihatlarında kadınların aktif olarak cinayetlerde yer almasalar da dedikodu sürecinde etkili olarak cinayetin işlenmesine sebep olduklarını belirtmiştir⁸¹.

Fail statüsünde görülen kişiler ya reşit olmayan erkek çocuklar veya gerçekte suçu işlemeyen kişilerdir. Asıl fail kadını birey olarak görmeyerek bedeni üzerinde tasarruf etme yetkisini babasında, kocasında veya erkek akrabalarında gören ataerkil sistemdir. Bu cinayetlerin esas sebebi de erkek-egemen feodal düşüncenin doğrudan bir ürünüdür⁸².

Reşit olmayan erkek çocuklar yapılan yargılama sonucunda indirim hallerinden yararlanarak ceza almakta daha sonra ise ceza muhakemesi kurumlarından faydalanarak denetimli serbestlik koşulları çerçevesinde cezaları infaz edilmektedir. Adli sicil kayıtlarında hükümlülükleri görünmekte ve tüm hayatları boyunca etkisini yaşamaktadırlar. Asıl eylemi gerçekleştirenler veya gerçekleştirilmesine sebep olanlar açısından ceza söz konusu olmamaktadır. Bu durumda aslında failler de mağdur statüsündedir.

Suç faillerinin mağdurlarla akrabalık ilişkisi içinde olması aranmamaktadır; bu yüzden suç özgü suç niteliğinde değildir. Her ne kadar genelde suç failleri mağdurun abisi, erkek kardeşi veya kocası olsa da faille mağdur arasında yakın akrabalık ilişkisi faillik statüsü açısından zorunlu bir koşul değildir. Ancak doktrinde suçun oluşumu için mağdurun içinde bulunduğu konumu, tercihleri, davranışlarıyla failin namus ve şerefi üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmesi arandığından dolayı faille mağdur arasında akrabalık, aynı aileye veya aşirete mensup olma gibi bir yakınlığın olması gerektiği savunulmaktadır⁸³. Doktrinde savunulan görüşe paralel olarak TCK md. 29'da düzenlenen haksız tahrik kurumunun gerekçesinde de töre veya namus cinayetleri akraba içi öldürme suçlarının adı olduğu ifade

⁸¹ www.kazancı.com.tr (Çevrimiçi), 14.09.2018.

⁸² Ece Göztepe, Namus Cinayetlerinin Hukuki Boyutu: Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Bir Değerlendirilmesi, **TBB Dergisi**, S: 59, 2005, s. 40.

⁸³ Tezcan/Erdem/Önok, **a. g. e.**, s. 171.

edilmiştir⁸⁴. Ancak kanunda yer almayan bir tanımı suçun unsuru haline getirmek ceza hukukunun suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

i. Aile Meclisi Kararı

Töre saikiyle kasten öldürme suçunun işlenebilmesi için kural olarak tek bir failin bulunması yeterlidir. Birden fazla failin bulunması kanun tarafından düzenlenmediği için bu suç tipi tek failli suçlardandır⁸⁵. Doktrinde bir görüş suçun işlenmesi için kanuni düzenlemesinde yer verilmeyen aile meclisi kararına yer vererek, töre saikiyle kasten öldürme suçunun oluşması için aile meclisinin vereceği karara ve görevlendirmeye dayalı olarak öldürme suçunun icra edilmesini aramaktadır. Suçun işlenmesinin esaslı unsuru olarak Yargıtay kararları uyarınca aile meclisi kararı aranmıştır ancak yerleşik hale gelen son içtihatlarında aile meclisi kararı aranmamaktadır⁸⁶.

Yürürlükteki ceza kanununun hazırlanmasında töre saiki yerine namus saiki kavramının kabul edilmemesini, töre saikinın namusu kurtarmak saikini de kapsadığını, ancak namus saiki kavramına yer verilmesi durumunda, aldatılan veya cinsel saldırıya uğrayan kadınları namusunu kurtarmak için öldürmelerinde ceza indiriminden yararlanmalarını önleyen yanlış uygulamaların önüne geçilmesinin sağlanmış olacağı belirtilmiştir⁸⁷. Doktrinde bir görüş töre saikiyle öldürmelerin esaslı unsuru “*aile meclisi kararı*” olup bu karar tasarlama anlamına da geldiğinden dolayı töre saiki nitelikli halinin düzenlenmesinin gerek olmadığını savunmaktadır⁸⁸. Başka bir görüş ise hukuksal bir değerlendirme olmamakla birlikte sosyolojik açıdan olaya bakıldığında infaz kararının aile meclisinde alındığını ve suçu işleyecek kişinin ve suçun nasıl işleneceğinin bu mecliste görüşülüp karara varıldığını savunmaktadır⁸⁹. Doktrinde bir görüş ise aile meclisi kararının suçun işlenmesinde esaslı unsur olarak sayılmasını tek failli olan suçu çok failli suç haline getireceğini

⁸⁴ Sözüer/Dursun/Talas, **a. g. e.**, s. 205.

⁸⁵ Nur Centel, **Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması**, İstanbul, On İki Levha Yay., 2013, s. 249.

⁸⁶ Hakeri, **Kasten Öldürme Suçları**, s. 247; Tezcan/Erdem/Önok, **a. g. e.**, s. 171.

⁸⁷ Adem Sözüer, http://www.tempodergisi.com.tr/toplum_politika/06326 (Çevrimiçi), 13.07.2019.

⁸⁸ Hakeri, **Kasten Öldürme Suçları**, s. 247.

⁸⁹ Leyla Pervizat, “Uluslararası İnsan Hakları Bağlamında Namus Cinayetleri: Kavramsal ve Hukuksal Boyutu ve Türkiye Özelinin Değerlendirilmesi”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2005, s. 151.

ifade ederek eleştirmektedir⁹⁰. Doktrinde bir görüş töre saikiyle öldürme suçunun gerçekleşmesi için failin mensubu olduğu topluluğun, mağdurun öldürülmesine karar vermiş olması gerekmektedir. Failin tek başına karar vermesiyle bu suç işlenemez.⁹¹. Doktrinde bir görüş failin töre saikiyle hareket ettiğini kabul etmek için mağdurun ölüm kararının aile meclisince alınması ve ailede bir kimsenin bu kararı uygulaması gerekmektedir. Aile denilen kavram modern aile olarak kabul edilen çekirdek aile değil aşiret, mahalle, köy gibi anlaşılmalıdır. Fail kendisine yüklenen sorumluluk duygusuyla, görev bilinciyle hareket etmeli ve hukuk düzeni tarafından uygun görülmeyen cezalandırılan bu davranışı nedeniyle ait olduğu toplumdan saygınlık ve itibar kazandığını düşünmelidir⁹². Eğer görevini yerine getirmezse toplum tarafından kınanacağına ve dışlanacağına inanmalıdır. Birçok mahkeme kararında da failin suçu işlemeyen önce sokağa çıkamadığı, rakip aşiretlerin haklarında konuştuklarını, camiye gidemediği, kahveye gidemediği suçu işlemeye etkili olduğu ifade edilmektedir.

Yargıtay da ilk başlarda aile meclisi kararını suçun olmazsa olmaz unsuru olarak değerlendirmiş hatta cinsel saldırı sonucu hamile kalan küçük kızın erkek kardeşi tarafından öldürülmesi eylemi aile meclisi kararına dayalı olarak işlenmediği gerekçesiyle töre saikiyle öldürme suçunun oluşmadığına karar vermiştir⁹³. Ancak daha sonra bu içtihadından vazgeçerek işlenen suçlarda aile meclisi kararını aramamıştır.⁹⁴ İşbu içtihatla töre saikiyle öldürme suçunun toplumun ortak vicdanı ve

⁹⁰ Centel, **a. g. e.**, s. 250.

⁹¹ Bahattin Azizoglu/Çetin Arslan, **Yeni TCK Şerhi**, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2004, s. 364.

⁹² Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Ceza Kanununda Kasten Öldürme Suçları**, İstanbul, On İki Levha Yay., 2017, s. 35.

⁹³ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2007/6700; K. 2008/1968 no'lu 14.03.2008 tarihli ilamı. Bknz. "...Toplanan deliller karar yerinde incelenip, sanık Selahattin'in kız kardeşini öldürme suçunun sübutu kabul, takdire ilişkin cezayı azaltıcı sebebinin niteliği takdir kılınmış, savunması inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, incelenen dosyaya göre verilen hükümde bozma nedeni dışında isabetsizlik görülmemiş olduğundan, sanık vekilinin olayda tahrik bulunduğuna yönelen ve yerinde görülme-yen temyiz itirazlarının reddine,

Ancak; Kardeşe, çocuğa ve gebe olduğu bilinen maktüleye karşı işlenen öldürme suçunun alınan aile meclisi kararı sonucu gerçekleştirildiğini gösteren kesin ve inandırıcı kanıt bulunmadığı, bu nedenle suçun töre saikiyle işlendiğinden söz edilemeyeceği anlaşıldığı halde, 5237 sayılı TCK'nun 82/1-d-e-f maddeleri yerine 82/1-d-k maddeleri uyarınca karar verilmesi,

Sonuç: Bozmayı gerektirmiş, sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görül-müş olduğundan, hükmün kısmen tebliğnamedeki düşüncenin aksine BOZULMASINA 14.03.2008 gününde oybirliği ile karar verildi..."

⁹⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2010/1-56; K. 2010/111 no'lu 11.05.2010 tarihli ilamı. Bkz. "...Öğretide de bir kısım yazarlarca kabul edilen, töre saikiyle suçun işlendiğinin kabulü için, aile

hukuk düzenince de kabul görmeyen bir namus anlayışıyla işlenen tek bir fail ile anlık olarak da işlenebileceği; aile meclisi kararının suçun unsuru olmadığı, aile meclisinin belirli bir yöreye özgü olduğu ve aile meclisi kararı aranmasının Anayasada düzenlenen eşitlik ilkesine aykırı olacağı ve bu suçun belirli bir yöreye özgü olması sonucunu doğuracağı belirtilmektedir.

Suçun gerçekleşmesi için aile meclisini arayan görüşler açısından aile meclisinin ne demek olduğu kararın nasıl alınması gerektiği gibi hususlar da sorun oluşturmaktadır. Aile meclisi geleneksel bir kurum olup bilimsel bir anlamı yoktur. Bu meclisin toplantı ve karar yeter sayısının ne olacağı da doktrinde tartışılmaktadır. Aile meclisinde çoğunluk infaz kararını onaylamasa dahi azınlıkta kalan bir üye tarafından infaz gerçekleştirilirse bu töre saikiyle insan öldürme olmayacak mıdır⁹⁵? Aile meclisi kararını suçun unsuru olarak kabul ettiğimizde suçun bireysel olarak işlenmesinin mümkün olmadığı kabul edilmiş olmaktadır. Aile meclisi denilen birden fazla kişinin katılımıyla suçu tek faili olmaktan çıkarıp çok faili suç hale getirmek demektir⁹⁶. Kanaatimizce de 5237 sayılı TCK md. 82’de töre saikiyle insan öldürme suçu denilmiş; aile meclisi kararından bahsedilmemiştir. Kanunda düzenlenmeyen bir kurumun uygulamayla veya doktrinle benimsenmesi ceza hukuku ilkeleriyle bağdaşmaz. Ayrıca karşımıza çözümlenmesi zor hususlar da çıkar. Aile meclisinin kimlerden oluştuğu; toplantı ve karar yeter sayıları gibi hususların çözümünü uygulamaya bıraktığımız takdirde önü alınmayan keyfiliklerle karşı karşıya kalırız ve ceza hukukunun teminat fonksiyonundan bahsetmek mümkün olmaz. Aile meclisi kararının ispatlanması da çok zor olduğu için şüpheden sanık yararlanır gibi evrensel hukuk ilkelerine dayanılarak sanıklar hakkında beraat kararı verilecek ve adalet tesis edilemeyecektir. Aile meclisi kararını suçun unsuru olarak

meclisi kararı alınması ve bunun ailenin fertleri tarafından uygulamaya konulması gerekliliğinin, 765 sayılı TCK dönemindeki yargısal uygulamalardan kaynaklandığı, yasal dayanağı bulunmayan bu görüşe, hükmün konuluş amacı da nazara alındığında katılmanın olanaksız olduğu, belli bir yöreye özgülenmiş bir kavram olan, aile meclisi kararı aranmasının, Anayasa’daki eşitlik ilkesine aykırı olacağı ve bu suçun ancak belirli bir bölgede veya belirli bir kültürel yapıya sahip kişilerce işlenebileceği sonucunu doğuracağı, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacak bu kabulün, suçun yasallık ilkesine de aykırılık oluşturacağı ve hukuki dayanağı bulunmayan bir kuruma hukuk düzenince geçerlilik tanıyacağı açıktır. Kaldı ki, bir saikin etkisiyle işlenen, töre saikiyle insan öldürme suçunun, tek bir fail tarafından ve anlık bir karar ile işlenebilmesi olanaklı olup, aile meclisi kararının aranması ve bu hususun suçun önkoşulu olarak görülmesi halinde, adeta işlenemez ve zorunlu azmettirmeyi gerektiren bir suç tipi yaratılmasına da yol açılacaktır...”

⁹⁵ İskender, **a. g. e.**, s. 98.

⁹⁶ Otacı/Turan, **a. g. e.**, s. 600.

kabul etmek suçun kapsamının son derece daralmasına neden olacaktır⁹⁷. Çünkü aile meclisi kararı ispatı mümkün olan bir karar değildir. Aile meclisi bilimsel bir kurum olmadığından dolayı tanımını yapmak da mümkün değildir. Aile meclisinin varlığını ispat hususu da karşımıza çıkabilecek başka bir sorundur. Genellikle kapalı ve gizli şekilde yapılan bu görüşmelerde kararın aile meclisinde alınıp alınmadığı bilinebilecek ya da ispatlanabilecek bir husus değildir.

b. Mağdur

Suçun maddi unsurunu oluşturan hareketin gerçekleştirildiği esnada yaşıyor olmak koşuluyla hiçbir ayırım gözetmeksizin suçun mağduru herkes olabilir. Mağdur kasten veya taksirle işlenen bir suçtan dolayı mevcut hakları doğrudan ihlal edilen kişilerdir⁹⁸. Doktrinde yaşamın ne zaman başladığı tartışmalıdır. Bir görüşe göre yaşam doğumla birlikte başladığı için artık bu andan itibaren çocuk kasten öldürme suçunun mağduru olabilir. Ana rahmindeki cenin insan olarak kabul edilmediği için cenini ortadan kaldırma kasten öldürme olarak nitelendirilmemektedir⁹⁹. Evlilik dışı ilişkisi nedeniyle hamile kalan bir kadının topluma evlilik dışı çocuk doğurmak hoş karşılanmadığından ve doğumdan sonra çocuğunun ve kendisinin yaşayacağı toplumsal baskıdan dolayı hamileliğine son vermesi durumunda töre saikiyle kasten öldürme suçu, mağdur cenin olduğundan oluşmayacaktır. Ancak doğum gerçekleşikten sonra doğan çocuğunu toplum baskısıyla ve görev bilinciyle öldürmesi töre saikiyle kasten öldürme suçunu oluşturacaktır. Doğan varlığın insana benzemesine gerek yoktur; doğumun gerçekleşmiş olması yeterlidir. Medeni Kanuna göre aranan kişiliğin başlangıcı olarak kabul edilen tam doğuma gerek bulunmamaktadır. Yargıtay suçun mağduru olabilmek için tam doğum şartını aramıştır¹⁰⁰.

Namus kavramının içeriği ülkemizdeki cinsel davranışa ilişkin gelenek ve göreneklerden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde cinsellik erkeğin hakkı olarak

⁹⁷ İskender, **a. g. e.**, s. 99.

⁹⁸ Asiye Merve Turanlı, “Ceza Hukukunda Mağdur ve Mağdurun Korunması”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012, s. 6.

⁹⁹ Ruhi, **a. g. e.**, s. 4.

¹⁰⁰ Yargıtay 9. Ceza Dairesi E. 2008/16443; K. 2008/14064 no’lu 24.12.2008 tarihli ilamı.

görüldüğünden ve kadından evlenene kadar (dini veya resmi) cinselliğini yaşamaması beklenildiğinden ve yaşayan kadınlar ailenin şerefini iki paralık etmek ve namusunu lekelemekle suçlandığından dolayı mağdur da çoğunlukla kadınlar olmaktadır. Kadın cinsel saflığını eğer korumazsa ailenin erkekleri tarafından öldürülmeyi de hak etmiş olarak görülmektedir¹⁰¹. Ancak Yargıtay içtihadında dul annenin cinsel ilişkisinin oğulları açısından haksız fiil sayılmayacağına¹⁰² ve cinsel ilişkiye girdiği kişinin öldürülmesini töre saikiyle öldürme fiili olduğuna oyçokluğuyla karar verirken muhalefet şerhi yazan kurul üyesi maktulün erkek olmasından dolayı töre saikiyle kasten öldürme suçunun oluşmayacağını iddia etmiştir. Maktulün kadın olması gerektiğini ileri sürmüştür¹⁰³. Kanunda yazılı olmayan unsurları suçun oluşması için zorunlu saymak suçun uygulama alanını keyfi

¹⁰¹ Gökhan Taneri, **Hayata Karşı Suçlar**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2017, s. 196.

¹⁰² Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2010/1-56; K. 2010/111 no'lu 11.05.2010 tarihli ilamı. “...Sanıkların, insan öldürme eylemini, maktul ile anneleri N. arasındaki cinsel birliktelik nedeniyle gerçekleştirdikleri, sanıkların anneleri ile maktul arasındaki ilişkiyi namus sorunu sayarak, ailenin namus ve şerefini kurtarmak saiki ile maktulü öldürdükleri ve eylemlerinin TCY'nın 82/1-k maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, sanıkların annesi olan tanık N.'in yetişkin ve dul bir kadın olması, maktul ile aralarında bir yakınlaşmanın olmasının hukuki bakımdan haksız bir eylem olarak nitelendirilemeyeceği, diğer yönden her ikisi de yetişkin olan, tanık N. ile maktulün, dış dünyaya yansıyan, sanıkları toplum önünde küçük düşürecek nitelikte bir davranışlarının da bulunmadığı, sanıkların dahi savunmalarında bu yönde bir iddiada bulunmadıkları, yine sanık savunmalarına göre, olay öncesinde maktul ile konuştuklarında, maktulün, tanık N. ile aralarında bir ilişki olduğunu de kabul etmediği, maktulden kaynaklanan ve sanıklar yararına haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasını gerektirir bir haksız eylemin de bulunmadığı nazara alındığında, ailenin namus ve şerefini kurtarmak saiki ile maktulü öldüren sanıklar hakkında tahrik hükümlerinin uygulanması olanaksız olup, yerel mahkemece, maktulden kaynaklanan herhangi bir haksız eylem bulunmadığı halde, yalnızca sanıkların şiddetli elemin etkisi altında eylemlerini gerçekleştirdiklerinin kabulü ile sanıklar yararına haksız tahrik hükümlerinin uygulanması ve suç niteliğinin hatalı belirlenmesi isabetsiz ve yasaya aykırıdır...”

¹⁰³ Karşı oy için bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu E.2010/1-56;K.2010/111 no'lu 11.05.2010 tarihli ilamı “...Töre saikinin asıl amacı, töre kurallarına uymak sebebiyle, genellikle genç kız ve kadınların, aşiret veya aile meclisi karar ile aileden biri tarafından öldürülmesidir. Böyle hallerde, suça hedef olan bir bayan olmalıdır. Ayrıca, maktuleden gelen hiçbir haksız hareket bulunmamalıdır. Dolayısıyla sanık lehine tahrik uygulanması mümkün değildir. Bu şartlardan birinin bulunmaması halinde töre saiki uygulanamaz. Örneğin: Evli bir erkek öğretmenin, genç bir kız öğrenci ile ilişkiye girmesi nedeniyle, kız öğrencinin babası üzerinde yarattığı şiddetli elemin etkisi ile öğretmenin öldürülmesi durumunda, maktul öğretmenden gelen bir haksız hareket mevcut bulunduğu ve maktulün kendisi erkek olduğundan töre saikinin aradığı temel şartlar oluşmadığından, töre saiki yerine, kasten öldürme ve tahrik hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Bizim olayda da, maktul kadın olmayıp erkektir. Maktul suç tarihinde, evli bir kişidir. Özel yaşantısına dikkat etmeden, sanığın huzurunda, sanığın annesi olan kadınla ilişki kurmuştur. Bu haksız hareketi ile sanığın üzerinde, şiddetli elemin etkisi ile olayın meydana gelmesine neden olmuştur. Bu olayda ölen erkektir. Haksız hareket de maktulden gelmiştir. Dolayısıyla töre saiki söz konusu olamaz, kasten öldürme ve tahrikin uygulanması gerekmektedir...”

olarak daraltmaktır ve kabul edilemez. BM Pekin (5) Sonuç Bildirgesi'nde namus cinayetleri kadınlara yönelik şiddet olarak değerlendirilmektedir¹⁰⁴.

Mağdur kadınların ortak özelliklerinin kendi yaşam tarzlarını seçmeleri, ataerkil sistemin dayattığı hayatı yaşamak istememeleri, en basiti eşlerini kendilerinin seçmek istedikleri gözlenmektedir. Ancak toplum gelenek, görenek, töre gibi sebeplerle kadınların hayatlarını geçirecekleri eşlerini bile kendisinin seçmesine izin vermemekte; aile büyükleri tarafından belirlenen kişiye karşı çıkan kadın ise bu “saygısızlığının” bedelini canıyla ödemektedir. Suçun mağdurları genellikle törenin kutsadığı olguları ve yaşam tarzını kirleten ya da kirlettiği düşünülen kişilerdir¹⁰⁵.

Yargıtay Birinci Ceza Dairesi'nce töre saikiyle öldürme suçu açısından çoğunluk olarak mağdurlar kadın olsa da erkek mağdurların da az sayıda olmadığı ifade edilmektedir.

c. Fiil

Fiil; insan tarafından gerçekleştirilen davranıştır. Varolan bir hayatın sona erdirilmesine ilişkin bir hareketin fail tarafından yapılması suçun maddi unsurunun hareket kısmını oluşturmaktadır¹⁰⁶. Hareketler icrai, ihmali ve ihmali suretiyle icrai hareket olmak üzere üçe ayrılır. İcrai hareket dış dünyada gözlenebilen vücudun fiziksel olarak yaptığı bir harekettir. Hareketin birden fazla olması suç sayısını arttırmaz. Failin mağdura beş el ateş etmesi mağduru beş defa yaraladığı veya öldürdüğü anlamına gelmez. Suç sayısı bir tanedir. İhmali hareket ise kişinin hukuk düzeni tarafından yapılmasını emrettiği davranışları yapmamasıdır. Bunun için de kanunun kişiye hukuksal yükümlülük yüklemesi gerekmektedir. İhmali harekette kişinin dış dünyada yapmış olduğu herhangi bir hareket gözlenmez. İhmali suretiyle icrai davranış ise kişinin yükümlü olduğu icrai davranışı gerçekleştirmemesi sebebiyle meydana gelen neticeden sorumlu olmasıdır. Kişinin hangi hallerde ihmali

¹⁰⁴ Göztepe, a. g. e, s. 33.

¹⁰⁵ Özcan, a. g. e, s. 251.

¹⁰⁶ İhsan Sartık, *Olası Kastla Öldürme ve Yaralama Suçları*, Ankara, Adalet Yay., 2016, s. 9.

suretiyle icrai davranışlarının sonuçlarından sorumlu olacağı kanunda düzenlenmiştir¹⁰⁷.

Kasten insan öldürme suçu serbest hareketli bir suçtur. Bu suç icrai hareketlerle işlenebileceği gibi ihmal suretiyle ya da ihmal suretiyle icrai davranışlarla da işlenebilir. Ancak 5237 sayılı TCK md. 81 uyarınca suçun icrai hareketlerle işlenmesi gerekmektedir çünkü ihmali hareketle ölüme sebebiyet verme TCK md. 83’de düzenlenmiştir. Bu durumda da hakkaniyete uygun olmayan bir sonuç ortaya çıkabilecektir. Bir annenin evlilik dışı doğurmuş olduğu bebeğini toplumun baskılarından korkarak veya göze alamayarak bebekten kurtulmak için günlerce yiyecek vermemesi ve bebeğin açlıktan ölmesi her ne kadar hiçbir hareket içermese de töre saikiyle insan öldürme olduğu tartışmasızdır. Ancak TCK md. 83 uyarınca kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi sonucunda cezasında indirim yapılma ihtimali de bulunmaktadır. Bu durum da hakkaniyete aykırı sonuçların doğmasına yol açacaktır.

Kasten öldürme suçu türlü şekillerde ve araçlarla işlenebilir. Önemli olan kullanılan araçların hareketi meydana getirmeye elverişli olmasıdır. Elverişli olmayan hareketlerden dolayı kişi sorumlu tutulamaz. Büyü yapılarak ya da beddua edilerek insan öldürülemez¹⁰⁸. Hareketler maddi olabileceği gibi manevi de olabilir. Sinir hastası olan birini sinirlendirmek ya da kalp rahatsızlığı olan birine üzüntü duyacağı bir haberi vermek gibi maddi olmayan hareketlerle de ölüm neticesi gerçekleştiğinde suç işlenmiş olur¹⁰⁹.

Fiilin türüne göre kasten öldürme suçu nitelikli hale de dönüşebilir. Canavarca hisle veya eziyet çektirerek ya da yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama veya nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanarak işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Töre saikiyle insan öldürme açısından da fiilin niteliği ya da kullanılan aracın bir önemi bulunmamaktadır. Önemli olan fiilin sonucunda ölümün gerçekleşmesidir.

¹⁰⁷ Mustafa Arslantürk, **Öldürme Suçları**, Ankara, Adalet Yay., 2015, s. 19.

¹⁰⁸ Ahmet Gökçen/Murat Balcı, **Kasten Öldürme, Kasten Yaralama, Organ ve Doku Ticareti Suçları**, 2. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2015, s. 24.

¹⁰⁹ Ruhi, **a. g. e.**, s. 6.

d. Netice

Kasten insan öldürme suçunun oluşması için neticenin gerçekleşmesi gerekmektedir; suç neticeli bir suçtur. Ölüm neticesinin gerçekleşmediği durumda kasten insan öldürme suçu oluşmaz. Ölümden kastedilen hukuksal anlamda ölümdür; ölüm karinesi veya gaiplik bu suçun neticesi değildir. Yargıtay¹¹⁰ ölüm karinesini suçun oluşması için yeterli görmemiştir. Maktulün öldüğüne dair somut delil veya cesedine ulaşılmasını içtihat etmiştir¹¹¹.

Kasten insan öldürme suçu teşebbüse elverişli bir suçtur. Ölüm neticesi gerçekleşmediğinde failin kasten insan öldürmeye teşebbüsten mi yoksa kasten yaralamadan mı sorumlu tutulacağı failin kastına göre belirlenir. Eğer kast yaralamaya yönelik ise ancak ölüm sonucu gerçekleşmişse fail neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan sorumlu olacaktır¹¹².

Ölümün ne zaman gerçekleştiği hususunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Biyolojik ölüm ve beyin ölümü olarak ikiye ayırırsak hukuk düzeni tarafından beyin ölümü kabul edilmektedir. Biyolojik ölümden beş duyu organının fonksiyonlarını kaybetmesi aranmaktadır ve organlar fonksiyonunu kaybetse de beyin çalışmaya devam edebilmektedir. Biyolojik ölüm son nefes ve son kalp atışı ile gerçekleşmektedir. Tıpta gerçekleşen ilerlemeler ve yenilikler sayesinde yeniden canlandırma gibi metotların bulunması sonucunda biyolojik ölümün yeterli bir kıstas olmadığı düşüncesi savunulmaya başlamıştır. Bütün hayat fonksiyonlarının sona ermesinde düzensizlik ve karışıklık olabileceğinden ve vücutta beyne verilen önemin artmasından dolayı beyin ölümü kıstası kabul edilmeye başlanmıştır¹¹³.

Töre saikiyle kasten insan öldürme suçu yönünden netice açısından bir fark bulunmamaktadır. Maktulün beyin ölümü gerçekleştiğinde suçun neticesi gerçekleşmiş olur.

¹¹⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2007/7495; K. 2007/5580 no'lu 06.07.2007 tarihli ilamı.

¹¹¹ Balcı/Gökçen, a. g. e, s. 25.

¹¹² Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Adalet Yay., 2017, 21. bsk., s. 24.

¹¹³ Ruhi, a. g. e, s. 8.

e. Nedensellik Bağı

Hareket ile netice arasındaki bağ nedensellik bağıdır. Suçun işlenmesinde tek bir hareket ve tek bir netice varsa nedensellik bağı açısından karmaşık bir durum söz konusu değildir. Ancak birden fazla hareket varsa neticeyi hangisinin gerçekleştirdiği belli değilse ya da önceki veya sonraki hareketler nedensellik bağını kesmişse veya etkilemişse o zaman hangi hareketin neticeyi meydana getirdiği tartışmalı bir hal alabilir. Hareket ile netice arasında sebep - sonuç ilişkisi kurulabilmesi gerekmektedir. Nedensellik bağı neticeli suçlar bakımından önem arz etmektedir. Sırf hareket suçları bakımından hareketin gerçekleştirilmesiyle suç işlenmiş olacağı için ayrıca netice ile hareket arasında bağ olması gerekmemektedir çünkü neticenin gerçekleşmesine bile gerek bulunmamaktadır¹¹⁴.

Failin cezai sorumluluğunun doğması için nedensellik bağı yeterli değildir. Neticenin faile objektif olarak isnat edilebilmesi de gerekmektedir. Fail öldürmek için hamle yapmadan mağdur öldüyse bu durumda ölüm sonucunu faile objektif olarak isnat etmek mümkün değildir. Failin yapmış olduğu hareket başka bir suçu oluşturuyorsa o suç açısından ceza sorumluluğu söz konusu olacaktır¹¹⁵.

Hareket ile netice arasındaki bağ failin eseri olmalıdır. Neticenin oluşması açısından onsuz olmayan her şartın neticeyi oluşturduğu teorisinde ikinci aşamada sebebin faile yüklenip yüklenemeyeceğinin tespit edilmesi gerekmektedir¹¹⁶.

Nedensellik bağı açısından doktrinde fikir birliği bulunmamakta; farklı teoriler benimsenmiş durumdadır. Konumuz açısından Yargıtay ve doktrin açısından yoğun olarak benimsenmiş iki teori üzerinde durulacaktır.

i. Şart teorisi

Nedensellik bağı açısından ortaya atılan ilk teori şart teorisidir. Neticeye neden olan sebepler arasında önemli önemsiz ayırımı yapılmaması gerekmektedir. Şartların eşitliği prensibi kabul edilmiştir. Hareket olmasaydı netice meydana

¹¹⁴ Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. bs. , İstanbul, Beta Yay., 2016, s. 214.

¹¹⁵ Balcı/Gökçen, **a. g. e.**, s. 29.

¹¹⁶ Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 25

gelmeyecek ise hareket netice bakımından nedenseldir. Neticenin meydana gelmesinde her sebebin nedensel olduğunun kabulü teorinin zayıf yönünü oluşturmaktadır. Teorinin sınırının belirlenmesi açısından objektif isnadiyet teorisi geliştirilmiştir¹¹⁷.

Şart teorisi ceza sorumluluğunun sınırlarını hukukla bağdaşmayacak şekilde genişlettiği için eleştirilmektedir. De Marsico, tabanca ile insan öldürmede tabancayı keşfedenin dahi bu teoriye göre sorumlu tutulabileceğini ifade etmiştir¹¹⁸.

ii. Uygunluk Teorisi

Hareketle netice arasında nedensellik ilişkisi kurulabilmesi için hareketin neticenin zorunlu şartı olması yeterli değildir. Uygunluk teorisi şartların eşitliğini kabul etmez. Hareketle netice arasında nedensellik bağı kurulabilmesi için hareketin neticeyi meydana getirmeye elverişli ve uygun olması gerekmektedir. Bu yüzden her hareket ile netice arasında nedensellik bağı kurulamaz. Değerlendirmeler objektif olarak ve ortalama insan standartlarına göre yapılmalıdır. Hayatın olağan akışına göre sebepler değerlendirilmektedir¹¹⁹.

Hareketin sonucunda hayatın olağan akışına uygun olmayan anormal neticeler doğduğunda uygunluk teorisine göre nedensellik bağı kurulamaz. Bu teoriye yapılan eleştiri ise hareket sonucunda atipik bir netice meydana geldiğinde nedensellik bağı kurmamasıdır ve bunun sonucunda failin cezasız kalması sonucunun ortaya çıkmasıdır. Olayı sadece hayatın olağan akışına göre değerlendirmek ceza sorumluluğunun sınırlarını daraltabilir¹²⁰.

iii. Objektif Isnadiyet Teorisi

Ceza sorumluluğunun bireye yüklenebilmesinde uyulması gereken mantıksal kurallar bütünü izah eden isnadiyet kavramı, günümüzde kullanıldığı anlamı ile

¹¹⁷ Veli Özer Özbek vd, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. bsk., Ankara, Seçkin Yay.,2018, s. 240.

¹¹⁸ Emin Artuk, vd., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2019, s. 340.

¹¹⁹ Zafer, **a. g. e.**, s. 222.

¹²⁰ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018, s. 259.

kusur yeteneği ya da kusur yeteneksizliği ve şart teorisindeki anlamına nazaran daha üst bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır¹²¹

Objektif isnadiyet teorisi şart teorisinin sınırlarını daraltarak failin kendi eserinin sonucunu objektif olarak yüklenip yüklenemeyeceğine önem vermektedir. Nedensellik bağının kurulabilmesi için bu teoriye göre failin riski neticeyi meydana getirebilecek derecede yükseltip yükselmediği ve failin hakimiyeti altında neticenin gerçekleşip gerçekleşmediği önemlidir. Hakimiyet kuramadığı bir alanda istenen netice gerçekleşse bile bunu faile yüklemek mümkün olmaz. Neticenin gerçekleşmesi noktasında objektif öngörebilmenin de var olması gerekmektedir¹²².

Objektif isnadiyet teorisi iki aşamalı olarak düşünülmelidir. Nedensellik sorunu şart teorisine göre çözüldükten sonra hareketin failden beklenip beklenmediğine göre iki aşamada tamamlanmalıdır. Şart teorisine göre nedenselliği tamamlayarak sorumluluğu normatif yönden de sınırlandırmaktadır. Fail tarafından yaratılan risk objektif isnadiyetin temelini oluşturmaktadır. Failin hakimiyeti altında olmasının önemi failin hareketi sonucunda üçüncü bir kişi veya olay sonucunda neticenin meydana geldiği durumda bu neticenin faile yüklenememesi açısından¹²³.

Nedensellik bağının tespit edilmesinden sonra gerçekleşen tipik neticeden failin sorumlu olabilmesi için neticenin kişiye objektif olarak isnat edilebilirliği araştırılmalıdır. Nedensellik bağının varlığına rağmen neticenin faile objektif olarak isnat edilememesi halinde, failin söz konusu tipik neticeden sorumlu tutulmayacağı sonucuna ulaşılabilecektir. Bir hareketin suçun konusu bakımından izin verilen riski aşan bir tehlike doğurması ve bu tehlikenin tipe uygun netice olarak gerçekleşmesi halinde netice faile objektif olarak isnat edilebilecektir¹²⁴.

¹²¹ Serdar Talas, “Ceza Hukukunda Kusur İlkesi Bağlamında Nedeninde Serbest Hareket Kavramı ve Geçici Nedenlerin Ceza Sorumluluğuna Etkisi”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011, s. 7.

¹²² Artuk vd., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 354.

¹²³ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 257.

¹²⁴ <http://cdn.istanbul.edu.tr/statics/cezahukuku-hukuk.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2015/01/Uygulama-Rehberi-2015.pdf> (Çevrimiçi), 17.06.2019. Adem Sözüer, **Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2015, s. 20.

Doktrinde savunulan bir görüŖe göre ise objektif değerlendirme tek başına yeterli değildir; sübjektif değerlendirme de gereklidir. Sübjektif değerlendirmede failin kişisel olarak bilgi ve tecrübesi araştırılır. Objektif ve sübjektif değerlendirmeler birbiriyle uyumluysa hem nedensellik bağı kurulmuş olur hem de kusurluluğun var olduğu sonuca ulaşılır. Bu görüŖe göre illiyet bağıyla kusur meselesi bir arada değerlendirilmektedir. Eğer objektif olarak öngörölmeyen neticeyi fail öngörmüş ve netice geręekleŖtiyse o zaman nedensellik bağının varlığı kabul edilecektir. Ancak objektif olarak öngörölebilir olan neticeyi fail öngörememişse failin içinde bulunduğu Ŗartlar çerçevesinde değerlendirme yapılacaktır. Eğer öngörmesi failden beklenebilir ise nedensellik bağının varlığı kabul edilecek; beklenebilir değil ise nedensellik bağının kurulamadığı sonucuna ulaşılacaktır¹²⁵.

Töre saikiyle insan öldürme suçu açısından da fail ile netice arasında kurulacak olan nedensellik bağı açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Suçun temel Ŗekli ile ilgili yapılan açıklamalar geçerlidir. Töre saikiyle öldürme suçu açısından özellikle akraba olmayan failin öldürme saikiyle mağdurun davranıŖı arasındaki bağlantının kurulması önem arz etmektedir.

Kanaatimizce de Ŗart teorisi sorumluluk sınırını çok fazla genişletmektedir. Objektif isnadiyet teorisi neticenin failin eseri olup olmadığına faile yüklenebilir olup olmadığına göre değerlendirildiği için daha geręekçi sonuçlar vermektedir.

3. SUÇUN MANEVİ UNSURU

Suçun manevi unsurları TCK'da düzenlendiği üzere kast ve taksirdir. Kast olası kast olarak taksir ise bilinçli taksir olarak çeŖitlenmektedir.

a. Kast

TCK md.21'de suçun manevi unsuru Ŗu Ŗekilde düzenlenmiştir: *“(1)Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek geręekleştirilmesidir. (2) Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların*

¹²⁵ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. bs., Ankara, Seçkin Yay., 2018, s. 187.

gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır. Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir.”

Kanuni düzenlemede görüldüğü üzere kastın unsuru bilmek ve istemektir. Failin gerçekleştirdiği hareketin sonucunda meydana gelen neticeyi bilmesi ve istemesi gerekmektedir. Doktrinde kastın unsurlarını açıklayan birçok teori vardır ancak konumuz itibarıyla TCK’nın benimsemiş olduğu bilme ve isteme unsurlarının varlığını aradığı için bilinç ve irade teorisinin benimsenmiş olduğu söylenebilir¹²⁶. Bilinç ve irade kurumunu birbirinden ayırarak bilinç kuramına karma kuram ismi veren görüş de bulunmaktadır¹²⁷.

TCK sisteminde suçun manevi unsurları olan kast ve taksirin haksızlık kapsamına mı girdiği yoksa kusurluluk şekli mi olduğu noktasında fikir birliği bulunmamaktadır. Geleneksel anlayışı benimseyen görüş kast ve taksirin kusurluluk şekli olduğunu savunmaktadır. Modern doktrin kastın haksızlığın manevi unsurunu oluşturduğunu ifade etmektedir. Kast ve taksirin hem tipikliğin unsuru hem kusurluluk olmak üzere çift fonksiyonlu olduğuna yönelik görüş de bulunmaktadır. TCK md.62/1-f uyarınca düzenlenen failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı ifadesini de dayanak haline getirerek kast ve taksirin kusurluluktan ayrı düşünülemeyeceği savunulmaktadır¹²⁸. Kanaatimizce kast ve taksir, suçun manevi unsurunu oluşturmaktadır ve tez konumuzda da manevi unsur başlığı altında incelenmektedir.

Kastın kanuni düzenlemesine göre de iki unsuru vardır: Bilme ve isteme. Ancak ceza doktrininde istemenin kastın bir unsuru olmadığı yönünde görüş bulunmaktadır. Kişi işlediği fiilin sonuçlarını öngörmüşse neticenin gerçekleşmesini istemese bile kasten hareket ettiği ileri sürülmektedir. İstemenin kastın unsuru olarak kabul edilmesinin kastı kusurluluğun bir şekli haline getireceği ifade edilmiştir¹²⁹.

¹²⁶ Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, **Kast ve Taksir**, 2. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2010, s. 281.

¹²⁷ Cihan Koç/Hasan Nuri Ünlü/Kadir Gündoğan, **Türk Hukuk Sisteminde Kast ve Taksir**, Ankara, Bilge Yay., 2010, s. 45.

¹²⁸ Özbek vd., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 252.

¹²⁹ Berrin Akbulut, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2018, s. 388.

Failin neticeye yönelik olarak fiilini icra etmesi halinde kasten hareket ettiğinin kabul edileceği ifade edilmiştir. Yargıtay ise içtihadında¹³⁰ kasttan söz edebilmek için hareketten doğacak sonucun düşünülmüş ve öngörülmüş olmasının yeterli olmadığını; sonucun istenmiş olmasının gerekliliğini de belirtmiştir. Ayrıca failin iç dünyasını ilgilendiren kastının belirlenmesinde olay öncesinde ve sonrasında failin dışa yansıyan davranışları ölçü olarak alınmalıdır şeklinde içtihat etmiştir¹³¹.

Kanaatimizce kanuni düzenlemede açıkça ifade edildiği üzere kastın bilme ve isteme unsuru olmak üzere iki unsuru bulunmaktadır. TCK md.21/1 bilme ve istemeden bahsederken TCK md. 21/2 öngörmekten bahsetmektedir. Doğrudan kast ile olası kast bu açıdan birbirinden ayrılmaktadır. Bilme ve isteme sadece hareketin neticesine yönelik olmamalıdır. Neticeli olmayan suçlar açısından da değerlendirildiğinde suçun kanuni tanımındaki unsurlarına yönelik bilme ve istemenin olması gerekmektedir. Kastın bilme ve isteme unsurlarına yönelik olarak da doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır ancak konumuz itibarıyla genel kabul gören görüşler üzerinde durularak ve görüşümüz ifade edilerek açıklamalara devam edilecektir.

Kastın bilme unsuru açısından suçun tüm unsurlarını bilmesi aranmaktadır. Neticeli suçlarda nedensellik bağının bilinip bilinmemesi gerektiği doktrinde tartışmalıdır. Hakim olan görüşe göre nedensellik bağının da bilinmesi gerekmektedir. Ancak objektif isnadiyet teorisinden sonra bu görüş önemini yitirerek nedensellik bağının bilinip bilinmemesinin önemli olmadığını, sorunun objektif isnadiyet teorisi çerçevesinde çözülebileceğini ifade etmektedir¹³².

Kastın hukuka aykırı fiil işleme bilincini kapsayıp kapsamadığı da doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre kanunu bilmemek mazeret sayılmayacağı için failin kastının hukuka aykırılık bilincini kapsamaması gerekmediğini savunmaktadır. Sadece

¹³⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2005/1-131; K. 2005/167 no'lu 27.12.2005 tarihli ilamı.

¹³¹ Koca/Üzülmüş, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 87.

¹³² Önder Ayhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler II**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s. 307; Centel/ Çakmut/Zafer, **a. g. e.**, s. 359.

bazı suçlarda hukuka özel aykırılık halinden dolayı kastın hukuka aykırılık bilincini kapsaması gerektiği savunulmaktadır¹³³.

i. Kast Çeşitleri

ii. Doğrudan Kast

TCK md. 21/1 uyarınca düzenlenen kast doğrudan kasttır. Bilme ve isteme unsurları birlikte gerçekleşmektedir. Kast denilerek genel olarak doğrudan kast anlatılmak istenmektedir¹³⁴. Doğrudan kasta muayyen kast da denilmektedir¹³⁵. Doğrudan kast kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Birinci dereceden doğrudan kast failin mağduru öldürmek için ateş etmesi durumudur. İkinci dereceden doğrudan kast ise failin amacı dışında yapmış olduğu harekete zorunlu olarak bağlı olan neticelerin ortaya çıkmasıdır. Ortaya çıkacak diğer sonuçların kaçınılmaz olması gerekmektedir. Fail gerçekleştirdiği hareket sonucunda eğer netice gerçekleşmezse teşebbüsten dolayı sorumlu tutulacaktır¹³⁶.

iii. Olası Kast

TCK md.21/2’de düzenlenen kast türüdür. Olası kastta öngörme hali söz konusudur. Kastta olduğu gibi bilme ve isteme ön planda olmayıp bilme ve öngörme hali vardır. Madde gerekçesinde de olası kast şu şekilde açıklanmıştır: “...*Madde metninde doğrudan kasttan ayrı olarak olası kast da tanımlanmıştır. Olası kast durumunda suçun kanuni tanımında yer alan unsurlardan birisinin, somut olayda gerçekleşebileceği öngörülmesine rağmen, kişi fiili işlemektedir. Diğer bir deyişle, fail unsurların meydana gelmesini kabullenmektedir...*” Eğer fail hedef aldığı kişinin bulunduğu ortamda yanında ve çevresinde üçüncü kişilerin bulunduğunu ve kurşunun sekme ihtimalini görmesine rağmen neticeyi umursamaz ve ne olursa olsun mantığıyla hareket ederse hedef aldığı kişi hariç diğer kişilerin ölmesi durumunda olası kastla hareket etmiş

¹³³ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018,, s. 438.

¹³⁴ Zafer, **a. g. e.**, s. 252.

¹³⁵ Gündoğan, **a. g. e.**, s. 53.

¹³⁶ Akbulut, **a. g. e.**, s. 397.

olmaktadır. Çünkü fail neticeyi öngörmesine rağmen hiçbir önlem almamıştır. Yargıtay'ın görüşü de aynı yöndedir¹³⁷.

Doğrudan kast ile olası kast arasında bilme yoğunlukları da birbirinden farklıdır. Doğrudan kastta kesinliğe yakın bir bilme aranırken olası kastta daha muhtemel niteliktedir. Yargıtay olası kastla doğrudan kastı ayıran ölçütün suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşmesinin muhakkak olmayıp muhtemel olması şeklinde içtihat etmiştir¹³⁸. Olası kastta ayrıca failin hareketine bağlı olan ve aslında amaçlanmayan yan sonuçlar yönünden arada zorunluluk ilişkisinin varolup olmadığını belirlemek gerekmektedir. Yargıtay çevrede insanların bulunduğu ya da düğünde havaya ateş edilme sonucu ölümleri de olası kast çerçevesinde değerlendirmektedir. Öngörme açısından değerlendirmeyi objektif olarak yapmak gerekmektedir.

Olası kast gayrimuayyen kast, belirli olmayan kast, belirsiz kast olarak da isimlendirilmiştir. Objektif sorumluluğun kabul edildiği 765 sayılı TCK döneminde failin hareketine bağlı olarak ortaya çıkan diğer netice açısından kastın aşılması tabiri

¹³⁷ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2008/11007; K. 2009/5873 no'lu 13.10.2009 tarihli ilamı.

¹³⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2013/1-78; K. 2013/136 no'lu 09.04.2013 tarihli ilamı.

Bkz. "...5237 sayılı TCK'nun 21. maddesinin 1. fıkrasında; suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanmış olan kast, öğretide de genel kabul gören düşünceye göre; suçun kanuni tanımında yer alan objektif unsurların bilinmesi ve istenmesi biçiminde tarif edilmiştir. Görüldüğü gibi kast, bilme ve isteme şeklinde ifade edilen iki unsurdan oluşmaktadır. Fail, hareketinin kanuni tipi gerçekleştireceğini biliyor ve bunu istiyorsa kasten hareket ettiği kabul edilmelidir, ancak failin hareketiyle hedeflediği doğrudan sonuçların yanı sıra, hareketinin zorunlu sonuçları ya da kaçınılmaz yan sonuçları da, açık bir isteme olamasa dahi kast kapsamında değerlendirilmelidir. Olası kast ise aynı kanunun 21. maddesinin 2. fıkrasında; öngörmesine rağmen fiili işlemesi şeklinde tanımlanmış, bu kast türü ile ilgili başkaca ayırıcı bir unsura yer verilmemiş, 5237 sayılı Kanunun 22. maddesinin 2. fıkrasında bilinçli taksirin; Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır şeklinde tanımlanması nedeniyle, bu kast türünün bilinçli taksirle karıştırılacağı hususu öğretide dile getirilmiş, kanun koyucu da, madde metninde yer vermediği kabullenme ölçüsüne, madde gerekçesinde; olası kast durumunda suçun kanuni tanımında yer alan unsurlardan birinin somut olayda gerçekleşeceği öngörülmesine rağmen, kişi fiili işlemektedir. Diğer bir deyişle, fail unsurların meydana gelmesini kabullenmektedir şeklinde açıklamak suretiyle, olası kastı bilinçli taksirden ayıracak ölçüyü ortaya koymuştur. Olası kast ile doğrudan kast arasındaki ayırıcı ölçüye gelince, buradaki en belirgin unsur, doğrudan kasttaki bilme unsurudur. Fail hareketinin kanuni tipi gerçekleştireceğini biliyorsa doğrudan kasıtlı hareket ettiğinin kabulü gerekmektedir. Yine failin hareketiyle hedeflediği doğrudan neticelerle birlikte, hareketin zorunlu veya kaçınılmaz olarak ortaya çıkan sonuçları da, açıkça istenmese dahi doğrudan kastın kapsamı içinde değerlendirilmelidir. Belli bir sonucun gerçekleşmesine yönelik hareketin, günlük hayat tecrübelerine göre diğer bazı sonuçları da doğurması muhakkak ise, failin bu sonuçlar açısından da doğrudan hareket ettiği kabul edilmelidir. Olası kastı doğrudan kasttan ayıran ölçüt, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşmesinin muhakkak olmayıp, muhtemel olmasıdır..."

kullanılmaktadır. Olası kast, kastın aşılması olarak nitelendirilmekteydi¹³⁹. Olası kastta ortaya çıkan neticeler ortaya çıkma ihtimali olan neticeler olmalıdır. Ortaya çıkması kesin olan neticeler açısından doğrudan kast söz konusudur. Ortaya birden fazla neticenin çıkması zorunlu değildir. Tek bir netice çıksa dahi önemli olan neticenin ortaya çıkmasının amaçlanmamış olması ama gerçekleşecek ise neticenin umursanmamış olmasıdır.

Teşebbüs hükümlerinin olası kastta uygulanıp uygulanmayacağı da tartışmalıdır. Teşebbüsü düzenleyen madde herhangi bir kast ayrımı yapmamıştır. Ancak olası kastta netice, kastı belirlediği için ortaya çıkmayan neticeler açısından teşebbüs hükümlerinden bahsetmek mümkün değildir. Çünkü olası kastta teşebbüs açısından doğrudan doğruya icraya başlama söz konusu değildir. Yargıtay'ın görüşü gerçekleşme ihtimali olan neticelere teşebbüssün kabul edilmeyeceği yönündedir. Yargıtay failin öngörmesini teşebbüs açısından yeterli görmemiş doğrudan doğruya icra hareketlerine başlama ânını esas almıştır¹⁴⁰.

b. Saik

Saik neden, amaç, sebep, güdü anlamlarına gelmektedir¹⁴¹. Amaç ya da maksat geniş anlamda failin fiiliyle ulaşmayı arzuladığı nihai hedef şeklinde tanımlanabilir¹⁴². Dar anlamda ise failin tipe uygun fiilinin takip ettiği hedeftir. Saik, faili haksızlık teşkil eden fiili işlemeye iten dürtüdür. Amaç veya saik; kasttan önce gelen, kastı hazırlayan düşünce olarak da tanımlanmıştır. Suçun unsuru olarak düzenlenen saik Fransız hukukunun etkisiyle özel kast olarak ifade edilmiş olsa da yürürlükteki TCK sisteminde kastın bir türü değildir ve genel - özel kast ayrımı terk edilmiştir¹⁴³. Hukuk düzeni failin saikiyle ilgilenmez ancak suçun unsurlarında belirtilmişse dikkate alınır. Unsur olarak belirtilmeyen suçlarda saik TCK md.61 uyarınca cezanın bireyselleştirilmesinde dikkate alınır¹⁴⁴.

¹³⁹ Zafer, **a. g. e.**, s. 253 dipnot: 58.

¹⁴⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2008/7090; K. 2008/6351 no'lu 31.07.2008 tarihli ilamı.

¹⁴¹ www.tdk.gov.tr (Çevrimiçi), 20.07.2019.

¹⁴² Mehmet Cemil Ozansü, **Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Subjektif Sorumluluk**, Ankara, Seçkin Yay., 2007, s. 135.

¹⁴³ Özgenç, **a. g. e.**, s. 302.

¹⁴⁴ Koca/Üzülmez, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 239.

Suçun temel veya nitelikli şekline ilişkin sübjektif unsur olarak saikin düzenlendiği bazı suçlar bulunmaktadır. Suçun temel şekline ilişkin TCK md. 76/1’de düzenlenen soykırım suçu açısından milli, etnik, ırki veya dini bir grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi maksadıyla hareket edilmesi; TCK md. 141’de düzenlenen hırsızlık suçunun yarar sağlamak maksadıyla; TCK md.220/1’de düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu açısından örgüt kurmak ve yönetmenin kanunun suç saydığı fiilleri gerçekleştirmek amacıyla; TCK md. 79/1’de düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçunun maddi menfaat elde etmek maksadıyla işlenmeleri gibi kanuni düzenlemelerinde açıkça failin belirli bir saikle hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Suçun nitelikli şekline ilişkin TCK md. 149/1-g uyarınca düzenlenen yağma suçunun suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla; TCK md.158/1-k uyarınca düzenlenen dolandırıcılık suçunun sigorta bedelini almak maksadıyla; TCK md.144/1-b uyarınca düzenlenen hırsızlık, TCK md.150/1 uyarınca düzenlenen yağma ve TCK md.159 uyarınca düzenlenen dolandırıcılık suçlarının bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla; TCK md. 82/1-h,j,k uyarınca düzenlenen kasten öldürme suçunun bir suçu işlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla, kan gütme ya da töre saikiyle işlenmesi örnek olarak verilebilir.

Saik olası kastı devre dışı bırakmaya ya da neticenin gerçekleşmesine yönelik iradeyi tanımlama işlevini yerine getirmektedir. Saik veya maksat unsur olarak düzenlenmiş suçların olası kastla işlenemeyeceği savunulmaktadır¹⁴⁵. Suç unsurunda güdülen bir hedef olduğu için netice hakkında ne olursa olsun gibi bir irade bulunmamaktadır bu yüzden doğrudan kastla işlenebilmektedir.

Yargıtay içtihatlarında töreyi şu şekilde tanımlamıştır: “...Töre belli koşullarda namusu da içine alan bir üst kavram ise de, öncelikle töre ve namus cinayetlerinin aynı kapsamda olmadığı belirtilmelidir. Ait olunan toplulukta geçerli ve herkes tarafından kabul edilen töre gereğince namus cinayeti işlenmesi olanaklı olup bu durumda kasten öldürme fiilinin töre saikiyle işlendiği kabul edilebilir.

¹⁴⁵ Erdem/Öztürk, a. g. e, s. 312.

Ancak bununla birlikte toplumda “namus cinayeti” olarak adlandırılan her kasten öldürme eyleminin töre saikiyle işlenmediği ve bu tür eylemlerin kişilerin kendi namus anlayışının bir sonucu olarak ve töre ile yakından uzaktan ilgisi olmayacak şekilde gerçekleştirildiği de gözden uzak tutulmamalıdır. Töre saikiyle hareket ederek kasten öldürme suçunu işleyen fail görev bilinciyle hareket etmekte ve hukuk düzenince uygun görülmeyle cezalandırılan bu davranışı nedeniyle ait olduğu toplulukta saygınlık ve itibar kazanmakta, hoş görülmekte ve korunmaktadır. Oysa töre saikinden bağımsız olarak kendi namus anlayışının bir sonucu olarak kasten öldürme fiilini gerçekleştiren fail açısından aynı durum söz konusu olmamaktadır. Gerek 5237 sayılı Türk Ceza Yasasının hazırlık çalışmaları, gerekse öğretilerdeki görüşler yasal düzenlemeler ile birlikte değerlendirildiğinde, yasakoyucunun bilinçli bir tercih olarak “töre saiki” kavramına yer verdiği ve “namus saiki” kavramını kullanmadığı, töre saiki ile işlenen namus cinayetlerinin bu kapsamda mütalaa edilmesini arzu ettiği, buna karşın toplumda “namus cinayeti” olarak adlandırılan her kasten öldürme fiilini töre saikiyle kasten öldürme içinde değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin bir iradesinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Yasakoyucunun öngörmediği bir şekilde namus saiki ile töre saiki kavramlarının özdeşleştirilmesi, yasa maddesinin kıyasa yol açacak şekilde geniş yorumlanmasıdır ki buna 5237 sayılı TCY’ını 2/3 maddesi uyarınca yasal olarak bulunmamaktadır...”¹⁴⁶”

TCK’da düzenlendiği gibi suç saik suçu olarak değerlendirilmelidir. Önemli olan failin öldürme fiilini gerçekleştirmeye iten saiktir. Mağdurun hiçbir haksız hareketi olmaksızın failin toplumdan da kaynaklanan nedenlerle namusunun kirlendiğini düşünerek namusunu temizleme amacı failde varsa fail töre saikiyle hareket ediyor demektir¹⁴⁷. Üçüncü bölümde inceleneceği üzere Yargıtay da içtihatlarında failin saikini esas almakta ve bu nitelikli hali namus saikiyle işlenen öldürmeleri de kapsayacak şekilde yorumladığı görülmektedir. Bu yorum doktrinde

¹⁴⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2011/138; K. 2011/130 no’lu 14.06.2011 tarihli ilamı; E. 2011/52; K. 2011/180 no’lu 20.09.2011 tarihli ilamı; E. 2011/76; K. 2012/258 no’lu 03.07.2012 tarihli ilamı.

¹⁴⁷ Mahmut Koca, “Türk Ceza Hukukunda Töre Saikiyle Öldürme”, **Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık, Tebliğler**, Editör: Adem Sözüer, Ankara, Adalet Yay., 2014, s. 202.

kıyas yasağının sınırlarını zorladığı gerekçesiyle eleştirilmektedir¹⁴⁸. Failin öldürme fiilini münhasıran ailesinin ve kendi şerefini kurtarma amacına yönelik olarak gerçekleştirmesi suçun oluşumu açısından yeterlidir. Fail suçu işlediğinde görevini yerine getirmiş olduğunu düşünerek arındığını hissetmektedir.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2012 yılından itibaren görüş değiştirerek iyi töre-kötü töre ayırımı yapmış ve suçun oluşumunda etkili olan törenin kötü töre olduğunu ifade etmiştir. Yargıtay töre saiki ile eylemin gerçekleştirildiğinin kabulü için öncelikle mağdurun toplumda genel olarak benimsenmiş olan bir davranış veya yaşam biçimine aykırı davranmış olmasını; ikinci olarak bu aykırı davranışın ölüm ile cezalandırılmasının gerektiğinin o toplumda yaşayanlar tarafından beklenen bir tepki olduğunun kabul edilmesini; üçüncü olarak ise öldürme kararının fail tarafından toplumun öldürme beklentisinin baskısı ile alınmış olmasını ve failin görev bilinci ile hareket etmesini, psikolojik olarak kendini öldürmeye mecbur hissetmesini aramaktadır.¹⁴⁹ Fail eğer mağduru öldürmezse toplum tarafından kınanacağını ve dışlanacağını, öldürdüğünde ise saygınlık kazanacağını düşünmelidir. Toplumda genel olarak benimsenmiş olan bir davranışın veya yaşam biçimi sebebiyle toplum kurallarına aykırılığın ölümle cezalandırılması gerekliliği konusunda yaygın bir inanç olması gerekmektedir¹⁵⁰. Failin üzerinde toplumsal bir baskı olmalıdır ve fail bu baskı neticesinde suçu işlemelidir. Bu baskıyı somut olarak ispatlayabilmek mümkün değildir. Ancak toplumsal baskı neticesinde suçun işlendiğini gösteren emarelerle töre saikinin varlığı ispatlanabilir.

Töre saikiyle işlenen suçlarda dolaylı faillik müessesesi TCK md. 84/4 düzenlemesi karşısında mümkün görünmemektedir. İntihara yönlendirme suçu ayrı başlık altında incelenecektir. Kısaca değinmek gerekirse genel olarak erkeklerin

¹⁴⁸ A.e.

¹⁴⁹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2015/2393, K.2015/3523 no'lu 01.06.2015 tarihli ilamı. Bkz. "... somut olayda sanık'nin üvey annesi, diğer sanıkların ise akrabası olan tanık in maktul ile birlikte yaşamaya başlaması hususu dikkate alındığında, sanıkların töre saiki ile hareket ettiğini kabule elverişli şartların olayda gerçekleşmediği ve bu unsurun oluşmadığı gözetilmeden suç vasfında yanilgiya düşülerek sanıklar hakkında maktulü tasarlayarak öldürme suçundan TCK'nun 82/1-a maddesi gereğince hüküm kurulması yerine, yazılı şekilde töre saiki ile öldürme suçundan TCK'nun 82/1-k bendinin de uygulanması yasaya aykırı ise de bu husus yeniden yargılamayı gerektirmediğinden..."denilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

¹⁵⁰ Otacı/Turan, a. g. e, s. 887.

intihar etmesi kadınların intihar etmesine göre sayıca daha fazla iken Batman ilinde kadın intiharlarının erkek intiharlarına oranla üç katı fazla olması düşündürücü ve üzerine gidilmesi gereken bir konudur. İntihar süsü verilerek töre saikiyle insan öldürme ihtimalinin üzerine gidilmelidir¹⁵¹. İntihara yönlendirme şeklinde dolaylı faillik durumunda töre saikinın nitelikli hal olarak düzenlenmemesi yerinde olmamıştır.

Saikin nitelikli hal olarak düzenlendiği suçlarda kimi zaman cezayı arttırıcı kimi zaman azaltıcı etkisi olmaktadır. Töre saikiyle işlenen kasten öldürme suçları açısından saikin cezayı arttırıcı bir etkisi bulunmaktadır. Doktrinde töre saikinın suç tipinde yer alması eleştirilmiştir. Bir görüşe göre saik ve benzeri içsel durumlara suç tipinde yer verilmiş olması suç tipinin kapsamını sınırlandırmakta ve “ahlâk ceza hukuku” yaratma tehlikesini de bünyesinde barındırmaktadır. Saikin kusurluluk çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁵². Töre saikinın ispatlanmasının zor olduğu noktasında eleştiriler bulunmaktadır¹⁵³. Bir görüşe göre ise suçun işlenmesinde birden çok saik varsa töre saikinın uygulanabilmesi için esaslı saik olması gerektiğidir. Eğer esaslı unsur olmayıp tali unursa töre saikiyle insan öldürmekten cezalandırılmaması gerektiği savunulmaktadır. Yargıtay; sağır, dilsiz ve akıl hastası olan kadının kardeşinden olan bebeğinin annesi tarafından öldürülmesi ve oğlunun eşine zorla cinsel saldırıda bulunan sanığın gebe bıraktığı gelinin annesiyle birlikte doğan bebeğini öldürmeleri olaylarında töre saikiyle öldürmeden dolayı değil; bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak suçundan dolayı cezalandırılmalarına karar vermiştir¹⁵⁴. Kanaatimizce töre saikiyle cezalandırmak için esaslı unsur olmasına gerek yoktur. Diğer saikler ve nitelikli hallerle birleştğinde de şartları varsa fail töre saikinden cezalandırılabilir.

¹⁵¹ <http://www.milliyet.com.tr/batman-da-supheli-kadin-intiharlari-yeniden-artti-gundem-1429662/> (Çevrimiçi), 10.07.2019.

¹⁵² Ozansü, **a. g. e.**, s. 139.

¹⁵³ Hakeri, **Kasten Öldürme Suçları**, s. 247.

¹⁵⁴ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/1664; K. 2010/7052 no’lu 28.10.2010 tarihli ilamı; E.2009/9044; K. 2010/7564 no’lu 25.11.2010 tarihli ilamı.

4. KAST SAIK İLİŞKİSİ

Kast failin bilerek ve isteyerek neticeye yönelik olarak hareket gerçekleştirmesidir. Kural olarak suçlar kastla işlenir. Hukuk düzeni genel olarak failin amacı ile ya da saiki ile ilgilenmez. Failin amacı ya da saiki iç dünyasını ilgilendiren psikolojik olaylardır. Hukuk düzeni açısından önemli olan dış dünyaya yansıyan davranışlar ve bu davranışlar sonucu ortaya çıkan neticelerdir. TCK md. 81’de düzenlenen insan öldürme suçu kastla işlenebilen bir suçtur¹⁵⁵.

Bazı suçlar açısından bilme ve istemenin yanı sıra kanunda failin belirli bir amaç veya saikle hareket etmesi gereklidir. Bu şekilde amaç veya saikle suçun işlenmesi düzenlendiyse kast ile suçun işlenmesi mümkün değildir. Kast ile saik arasında ilişki mevcuttur¹⁵⁶.

Kanun, düzenlemesinde suçun basit veya nitelikli şekline ilişkin amaç unsuruna yer vermişse bu tür suçların saikle işlenebileceği kabul edilmektedir. TCK md. 141 uyarınca hırsızlık suçunun işlenebilmesi için failin bir yarar sağlamak maksadıyla suçu işlemesi gerekmektedir. TCK md. 109 açısından kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun cinsel amaçla işlenmesi hali suçun nitelikli halidir ve daha ağır cezai yaptırıma bağlanmıştır. Aksine TCK md. 144/1-b hırsızlık; TCK md. 150 dolandırıcılık; TCK md. 159 dolandırıcılık suçları hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil etmek amacıyla işlenirse kanunda nitelikli hal olarak düzenlenmiş ve daha az cezai yaptırım söz konusudur¹⁵⁷.

Doktrinde savunulan bir görüş saiki kastın konusu olarak görmeyerek kasttan tamamen bağımsız nitelikte tipikliğin sübjektif unsuru olarak değerlendirmektedir¹⁵⁸. Saikin unsur olarak düzenlenen suç tiplerinde failin hangi saikle hareket ettiği gibi sübjektif unsurlar da araştırılır. Doktrinde amaç veya saike yer verilen suçların olası kastla işlenebilmesinin mümkün olmadığı savunulmaktadır¹⁵⁹. Failin neticeye yönelik bir amaç veya saik gütmesi

¹⁵⁵ Zafer, **a. g. e.**, s. 261.

¹⁵⁶ Gündoğan, **a. g. e.**, s. 51.

¹⁵⁷ Kayıhan İçel, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. bs., Ankara, Beta Yay., 2018, s. 447.

¹⁵⁸ Erdem/Öztürk, **a. g. e.**, s. 304.

¹⁵⁹ Özbek vd., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 263.

gerekmektedir. Bir görüşe göre ise saikin özel olarak düzenlendiği suçlarda manevi unsuru saik veya maksat oluşturmaktadır. Bu tür suçların iki tane manevi unsuru olduğu ifade edilmektedir¹⁶⁰. Maksat veya saik aranan suçlarda kast tipikliğinin genel sübjektif unsuru; saik veya maksat ise tipikliğinin özel sübjektif unsurudur. TCK md.107/II uyarınca düzenlenen şantaj suçunda yarar sağlamak özel olarak belirtilmişken iftira suçunda işlemediğini bildiği halde denilerek bilme özel olarak aranmaktadır¹⁶¹.

Kanaatimizce de saik veya amaç suçun kasttan bağımsız sübjektif unsurunu oluşturmaktadır. Saik kasttan bağımsız olarak ele alınacaktır.

Töre saikiyle insan öldürme suçu töre saiki güdülererek işlenebilen bir suç tipidir. Failin hareketini töre saikiyle gerçekleştirmesi ve neticeyi istemesi gerekmektedir. İnsan öldürmenin nitelikli halini oluşturan töre saikiyle öldürme açısından failin güttüğü amaç ve saik önem taşımaktadır.

5. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Bir insanın diğer bir insanı öldürmesine hukuk düzeni izin veriyorsa kasten öldürme tipik olsa da hukuka aykırı olmaz. Hukuk düzeninin izin verdiği hallerde ise kasten öldürme tipik olsa bile hukuka aykırı değildir. Hukuk düzeni bir insanın öldürülmesine çok sınırlı hallerde hukuka uygunluk hali tanımıştır¹⁶². Yukarıda bahsedildiği üzere yaşam hakkı AİHS ve AY'da düzenlenmiş ve hukuka uygunluk halleri sınırlı olarak belirtilmiştir.

Hukuka uygunluk sebepleri TCK md.24/1'de düzenlenen görevin ifası; TCK md.25/1'de düzenlenen meşru savunma; TCK md. 26/1'de düzenlenen hakkın kullanılması; TCK md.26/2'de düzenlenen ilgilinin rızasıdır. Başka kanunlarda da hukuka uygunluk halinin düzenlenmesi mümkündür. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu md.16 uyarınca kolluk güçlerinin zor ve silah kullanma yetkisi şartlar dahilinde görevin ifası kapsamında değerlendirilebilir.

¹⁶⁰ Centel/Çakmut/Zafer, **a. g. e.**, s. 262.

¹⁶¹ Koca/Üzülmez, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 135.

¹⁶² Koca/Üzülmez, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 89.

Çalışma konusu açısından suçun işlenmesi açısından ayrıca töre saiki ile hareket etmek gerektiği için hukuka uygunluk sebeplerinin yerinin olmadığı kanaatindeyiz. Meşru savunma kişinin kendisine veya başkasına karşı yönelen haksız saldırıyı ölçülü olmak koşuluyla bertaraf etmesidir. Töre saikiyle öldürme açısından haksız bir saldırının bertaraf edilmesi söz konusu değildir. İlgilinin rızası açısından değerlendirecek olursak öldürme suçlarıyla ilgili ilgilinin rızasına hukuk düzenimiz yaşam hakkını kişinin üzerinde tasarruf edebileceği haklardan görmediği için izin vermemektedir.

6. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

Kasten insan öldürme suçunun nitelikli halleri TCK md. 82 uyarınca şu şekilde düzenlenmiştir:

- “Tasarlayarak,
- Canavarca hisle veya eziyet çektirerek
- Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle,
- Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı,
- Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
- Gebe olduğu bilinen kadına karşı,
- Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,
- Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla,
- Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle,
- Kan gütme saikiyle
- Töre saikiyle

İşlenmesi halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.¹⁶³”

Tez konum açısından özellikli olan nitelikli haller incelenecek; diğer nitelikli haller çalışma kapsamına alınmayacaktır.

¹⁶³ Sözüer/Dursun/Talas, a. g. e, s. 204.

a. Suçun Tasarlanarak İşlenmesi

Suçun tasarlanarak işlenmesi kasten öldürmenin nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Doktrinde bir görüşün töre saikiyle işlenmesi halinin nitelikli hal olarak düzenlenmesinin gerekli olmadığını zaten tasarlamamanın nitelikli hal olduğunu töre saiki ile öldürmede tasarlamamanın da olduğunu ileri sürerek düzenlemeyi eleştirdiği belirtilmiştir¹⁶⁴.

Hukuk düzeni suçun ani kastla mı yoksa taammüt kastıyla mı işlendiği ile ilgilenmez. Sadece kasten öldürme açısından tasarlamayı tehlikeli bularak önem atfetmiştir. Bir kişiyi öldürmeyi düşünen failin bunu tasarlayarak yapmasını temel halinden daha tehlikeli bularak daha ağır yaptırımla cezalandırmayı tercih etmiştir¹⁶⁵.

Tasarlama da töre saiki gibi TCK'da tanımlanmamıştır. Tasarlama konusunda farklı teoriler bulunmaktadır. Kısaca değinmek gerekirse soğukkanlılık ve plan kurma teorisi olmak üzere iki çeşittir. Soğukkanlılık teorisine göre tasarlama suç işleme kararının alınmasından sonra suçun işlenmesine kadar belirli bir sürenin geçmesi ve bu süre içinde kişinin kararından dönmeyerek eylemini gerçekleştirmesidir¹⁶⁶. Bu teori doktrinde soğukkanlılık kişinin psikolojisiyle ilgili bir kavram olup iradeyle ilgili olmadığı için psikolojik bir duruma göre cezanın arttırılmasının yerinde olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Plan kurma teorisine göre suç işleme kararının verilmesi ile harekete geçme arasında suçun işleneceği yer, zaman gibi hususlarda hazırlıklar yaparak plan yapılması; yöntemin belirlenmesidir. Plan teorisi de doktrinde adaletsiz sonuçlar doğurabileceği ihtimalinden ve diğer

¹⁶⁴ A.e, s.58.

¹⁶⁵ Özbek vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 118.

¹⁶⁶ "...Hukuki niteliği öğretide tartışmalı ise de, Yargıtay'ın duraksamasız uygulamalarına göre, tasarlamadan bahsedilebilmesi için failin bir kimsenin yaşam hakkı veya vücut bütünlüğüne karşı eylemde bulunmaya sebatla ve koşulsuz olarak karar vermesi, düşünüp planladığı suçu işlemeyen önce makul bir süre geçmesine ve ulaştığı ruhi sükunete rağmen bu karardan vazgeçmeyip, sebat ve ısrarla fiilini icraya başlaması ve kurguladığı fiili, belirlenmiş kurgu dahilinde icra etmesi gerekmektedir. Tasarlama halinde fail, anında karar verip fiili işlememekte, suç işleme kararı ile fiilin icrası arasında sükunetle düşünebilmeye yetecek kadar bir süre geçmektedir. Fail, bu süre içerisinde suçu işleyip işlememe konusunda düşünmekte ve suçu işlemekten vazgeçmemektedir. Failin suçu işlemekten vazgeçmesi ve fakat bir başka nedenle ve bir başka ani kararla fiili işleminde tasarlamadan söz edilemez. Suç işleme kararının hangi düzeydeki eylem için ve ne zaman alındığı ile eylemin şarta bağlı olmayan bu kararlılıktan ne kadar zaman geçtikten sonra işlendiği mevcut kanıtlarla saptanmalı, suç kararıyla eylem arasında geçen zaman dilimi içerisinde ruhi sükunete ulaşıp ulaşılamayacağı değerlendirme konusu yapılmalıdır..." Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2009/1-200; K.2009/290 no'lu 15.12.2009 tarihli ilamı. www.sinerji.com.tr (Çevrimiçi), 15.04.2019.

suçlar açısından nitelikli hal olarak düzenlenmemesinden dolayı eleştirilmiştir¹⁶⁷. Yargıtay’a göre tasarlama söz edilebilmesi için failin öldürme konusunda bir karar vermesi, vicdani muhakeme sonucunda soğukkanlılıkla bu kararı alması, mağduru öldürme konusundaki düşüncesinde ısrar ve kararlılık göstermesi, verdiği kararlar suçu gerçekleştirme arasında failin soğukkanlılığını gösteren belirli bir zamanın geçmesi gerekmektedir¹⁶⁸. Yargıtay’ın içtihatlarında belirli bir teoriye bağlı kalmayarak somut olayın koşullarına göre her iki teoriyi de kabul ettiği ancak daha çok soğukkanlılık teorisini benimsediği görülmektedir. Tasarlamanın nitelikli hal sayılmasının nedeni failin mağdura kendini savunma imkânı bırakmamasıdır¹⁶⁹.

Tasarlama ile haksız tahrikin bir arada bulunup bulunamayacağı hususu tartışmalıdır. Soğukkanlılık teorisini benimseyen görüş haksız tahrik ile tasarlamanın bir arada bulunamayacağını savunmaktadır çünkü haksız tahrik için kişinin maruz kaldığı haksız fiilin meydana getirdiği öfke ile kişinin hiddetli elem altında bulunması aranmaktadır. Soğukkanlılık teorisinde ise suç işlemeye karar verme ile suçun icrasına başlama arasında belirli bir zaman geçmesi aranmaktadır. Bu yüzden failin hiddet veya şiddetli elem altında olduğundan bahsedilemez. Plan kurma teorisini savunanlar ise haksız tahrik ile tasarlamanın bir arada olabileceğini savunmaktadır. Fail haksız fiil karşısında hiddetlenerek ve plan kurarak işleyeceği suçu ana hatlarıyla belirleyerek kasten öldürme fiilini gerçekleştirebilir¹⁷⁰.

Tasarlama halinde fail, doğrudan kastla hareket etmesi gerekmektedir. Neticeyi umursamadığı durumlarda fail, olası kastla hareket ettiği hallerde tasarlama bahsedilemez. Yargıtay haksız tahrik ile tasarlamanın bir arada bulunabileceğini içtihat etmiştir¹⁷¹. Soğukkanlılık teorisi ile haksız tahrikin bir arada bulunması çelişkili bir husus olarak doktrinde eleştirilmektedir¹⁷².

¹⁶⁷ Emin Artuk vd., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2018, s. 114.

¹⁶⁸ Erdem/Tezcan, **a. g. e.**, s. 150.

¹⁶⁹ Koca/Üzülmez, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 97.

¹⁷⁰ Hakeri, **Kasten Öldürme Suçları**, s. 227.

¹⁷¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2012/1-76; K. 2012/258 no’lu 03.07.2012 tarihli ilamı. Bkz. “Tasarlama ile haksız tahrikin bir arada uygulanıp uygulanmayacağı konusu öğretisi ve uygulamada tartışmalı olmakla birlikte, failin, haksız tahrikin doğurduğu hiddet veya şiddetli elem nedeniyle adam öldürmeye karar vermesi ve suçu nasıl işleyeceği konusunda plan yapması, bütün tasarlama süreci boyunca hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında bulunması, bir başka anlatımla maruz kaldığı tahrik

TCK bağlamında tasarlamının tanımının yapılmamış olması ve şartları noktasında farklı teorilerin savunuluyor olması belirlilik ilkesi açısından yerinde değildir. O yüzden töre saikini soyut olarak nitelendirip tasarlamının nitelikli hal olduğunu ileri sürmek suçun ispatı açısından herhangi bir kolaylık sağlamaktan uzaktır. Her somut olayda ayrıca değerlendirilmesi gerekli olup töre saikiyle işlenen kasten öldürmeler genelde tasarlanarak gerçekleştirilmektedir. Doktrinde bir görüş töre saiki ile öldürmeyi tasarlayarak öldürme olarak tanımlamıştır. Yürürlükteki TCK döneminde töre saiki ile öldürmenin ayrı bir başlık altında düzenlenmesinin önemli bir toplumsal sorun olduğunu savunmaktadır. Genel mahiyeti ile bu görüş ayrıca yapılan düzenlemenin gereksiz olduğunu iddia etmektedir¹⁷³.

b. Suçun Canavarca Hisle veya Eziyet Çektirerek İşlenmesi

Suçun canavarca hisle işlenmesi TCK md. 82/1-b uyarınca düzenlenmiştir. Failin canavarca hisle veya eziyet çektirerek öldürme fiilini gerçekleştirmesinin nitelikli hal sayılmasının sebebi failin tehlikelilik halinin yüksek olmasıdır. Doktrinde insan yaşamının ortadan kaldırılmasından duyulan zevk canavarca his olarak nitelendirilmektedir¹⁷⁴.

Canavarca hisle öldürme açısından dikkat edilmesi gereken husus eylemin canavarca olması değil hissiyatın canavarca olmasıdır. Failin maktulün cesedini parçalaması mağduru canavarca hisle öldürdüğünü göstermemektedir. Fail öldürme fiilini zevk alma amacıyla gerçekleştirmelidir. Failin fiili gerçekleştirirken acıma hissi duymaması gerekmektedir. Yargıtay öldürmüş olmak için ve zevk için öldürmeyi canavarca hisle öldürme olarak kabul etmektedir¹⁷⁵.

ile işlediği suç arasında nedensellik ilişkisi bulunması halinde tasarlayarak öldürme suçlarında haksız tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiği kabul edilmelidir...”

¹⁷² Bacaksız/Doğan/Özbek, **a. g. e.**, s. 119.

¹⁷³ Ali Kemal Yıldız vd., **Özel Ceza Hukuku Cilt: II**, İstanbul, On İki Levha Yay., 2017, s. 52.

¹⁷⁴ Erdem/Önok/Tezcan, **a. g. e.**, s. 153.

¹⁷⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2002/1-294; K. 2002/425 no’lu 17.12.2002 tarihli ilamı. Bkz. “.....Canavarca his kavramı, toplum bilinci ve ahlâkının geniş tepkisini çeken, amacı itibari ile tehlikeli ve vahşi kötülük eğilimini sergileyen psikolojik bir güdüyü ifade eden kavram olarak algılanmalıdır. "Canavarca his şevki" kavramına bu anlam verildiğinde; çağımızda insan hayatını her şeyin üzerinde tutan evrensel ve toplumsal anlayışa ve ahlâka karşı çıkan, bu yönüyle iğrençliği, ıskallığı ve tehlikeliliği vahim ve aşikar olan "insanı kurban etmek" gibi bir düşüncenin ister bir dini inanış, isterse bir fikri düşünce, ya da olaydaki gibi şeytani bir amaçla işlenmiş bulunsun toplumsal

Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin yerleşik uygulamaları uyarınca kasten öldürme suçlarında iki saik bir arada uygulanamaz. Buna göre de canavarca hisle öldürme suçu saik suçu olduğundan dolayı töre saikiyle öldürme suçu ile aynı zamanda işlenemez¹⁷⁶. Saik düşünce ve güdü ile ilgili olduğu için iki saikin güdülmesinin neden mümkün olmadığı tarafımızca anlaşılamamıştır. Fail hem töre saikini güdüp hem de canavarca hisle aynı suçu işleyebilir. Fail töre saikiyle işlemiş olduğu öldürme fiilinden de zevk alabilir.

Eziyet çektirerek öldürme suçu TCK md.82/1-c uyarınca düzenlenmiştir. Failin mağdura fiziksel veya psikolojik acılar çektirerek öldürmesidir. Eziyet niteliğindeki fiilin sistematik ve süreklilik arz edecek şekilde uygulanması gerekmektedir. Eziyet etmek için uygulanan davranışlar sonucu ölüm neticesinin gerçekleşmesi zorunlu değildir. Amaç mağdura eziyet çektirmektir¹⁷⁷.

Eziyet çektirme TCK md. 96 düzenlemesinin gerekçesinde şu şekilde belirtilmektedir: *"Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, aşağılanmasına yol açacak, belirli bir süre yapılan davranışlarda bulunulması eziyettir."* Eziyet edilen mağdurun eziyet edilen süreçte yaşıyor olması ve yapılan eziyetleri hissetmesi gerekmektedir. Yargıtay içtihadında mağdurun gözleri çıkarılarak veya organları kesilerek öldürülmesini eziyet çektirerek öldürme olarak kabul etmiştir¹⁷⁸. Yargıtay eziyet olarak ölümü meydana getirmesi için zorunlu olmayan ve ölüm sonucunu doğuran vahşice hareketler olarak tanımlamıştır¹⁷⁹.

açıdan ne denli tehlikeli ve vahşi olduğu izah gerektirmez bir olaydır. Bu nedenlerle sanıkların kendilerine göre satanizm çerçevesinde oluşturdukları örgütsel düşünce doğrultusunda maktûleyi öldürmeleri eylemi TCK.nun 450. maddesinin 3. bendindeki "canavarca bir his şevki ile" adam öldürme cürmünü oluşturacağı hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde açıklığa çıkmaktadır. Buna aykırı olarak sanıkların öldürme fiilini niteliksiz adam öldürme olarak vasıflandırmak bozmayı gerektirmektedir." www.sinerji.com.tr (Çevrimiçi), 15.06.2019.

¹⁷⁶ İskender, a. g. e., s. 114

¹⁷⁷ Hakeri, **Kasten Öldürme Suçları**, s. 229.

¹⁷⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2009/1598; K. 2009/7858 no'lu 18.12.2009 tarihli ilamı.

¹⁷⁹ Yargıtay 1.Ceza Dairesi E. 2010/2749; K. 2010/7581 no'lu 29.11.2010 tarihli ilamı. Bkz. "...canavarca hisle öldürme, sırf öldürmüş olmak için öldürme, ölenin acı çekmesinden zevk duymak için öldürme olup, eziyet çektirerek öldürme ise ölümü meydana getirme bakımından zorunlu olmayan ve ölüme takaddüm eder vahşice hareketler olup sanığın öldürme kastının yanında işkence ya da eziyet çektirme kastının da bulunması gerektiği, somut olayda sanığın canavarca hisle ya da eziyet çektirerek öldürme amacıyla hareket ettiğın..."

Failin mağduru bir anda öldürme imkânı varken sistematik olarak bedensel veya ruhsal acı vererek ölümü yavaş yavaş gerçekleştirmesi halinde eziyet çektirerek öldürme suçunun varlığı kabul edilmelidir. Yargıtay içtihadında töre saiki ile eziyet çektirerek öldürme suçunu birlikte uygulamıştır¹⁸⁰.

c. Kan Gütme Saikiyle İşlenmesi

Öldürme suçunun kan gütme saikiyle işlenmesi TCK md.82/1-j uyarınca düzenlenmiştir. Failin önceden öldürülen bir kişinin intikamını almak için ilk öldürme fiilinin ortaya çıkardığı öfke ve elimin etkisinden kurtularak ilk öldürme fiilini gerçekleştiren kişiyi veya ailesinden bir veya birden fazla kişiyi görev bilinciyle öldürmesidir¹⁸¹. Birey kendi öznel yapısından çevresi tarafından kendisine yapılan baskılar sonucunda uzaklaşmış ve kendisini tamamen ailesine özgülemiştir ve görev bilinci ile kişi intikam duygusuyla hareket etmektedir¹⁸².

Kan gütme saiki ile öldürme suçunun da tıpkı töre saikiyle öldürme suçu gibi fiilin görev bilinciyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Her iki suç tipinde de kötü gelenek ve göreneklerin, toplumsal dayatmaların etkisi vardır. Kan gütme saikinde intikam alma, öç alma ön planda iken töre saikinde namusunu, şerefini kurtarma ön plandadır. Kan gütme saiki düzenlemesinin gerekçesinde haksız tahrik koşullarının bulunduğu hallerde kan gütme saikinin uygulanamayacağı ifade edilmektedir.

7. KUSURLULUK

TCK'da kusurluluk ceza sorumluluğunun esasları başlığı altında düzenlenmiştir. Kast ve taksiri kusurluluk başlığı altında inceleyen görüşler olduğu gibi manevi unsur başlığı altında inceleyen görüşler de bulunmaktadır. Failin kusursuz olması işlediği fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmamaktadır. Fiil hukuka aykırı olmaya devam etmekte ancak faile sorumluluğu yüklenememektedir. TCK sistematik açıdan objektif sorumluluğu kabul etmemekte; subjektif

¹⁸⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2008/8227; K. 2009/3039 no'lu 27.05.2009 tarihli ilamı.

¹⁸¹ Erdem/Önok/Tezcan, **a. g. e.**, s. 166.

¹⁸² Asiye Merve Turanlı Özcan, "Kan Gütme Saiki", **Prof. Dr. Mehmet Akad'a Armağan**, İstanbul, Der Yay., 2012, s. 869.

sorumluluğu esas almaktadır. Bu minvalde TCK md. 23 uyarınca netice sebebiyle ağırlaşmış suç düzenlenmiştir¹⁸³.

Töre saikiyle kasten öldürme açısından faile suçun sorumluluğunu yükleyebilmemiz için failin kusurunun bulunması gerekmektedir. Failin kusurluluğunu etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler failin kusurluluğunu tamamen ortadan kaldırabilir veya azaltabilir. Kusurluluğu etkileyen faktörler TCK'da tahdidi olarak şu şekilde sayılmıştır: TCK md. 31 yaş küçüklüğü, TCK md. 32 akıl hastalığı, TCK md. 33 sağır ve dilsizlik, TCK md. 34 geçici nedenler, TCK md. 34 alkol ve uyuşturucu madde etkisinde olmaktır. Failin bu haller altında işlemiş olduğu suçlar bakımından kusur yeteneğinin bulunup bulunmadığına göre hüküm kurulmaktadır.

a. Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler

Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler TCK md. 24-34 maddeleri arasında şu şekilde düzenlenmiştir: TCK md. 34 kanunun hükmü ve amirin emri, TCK md. 25 meşru savunma ve zorunluluk hali, TCK md. 26 hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası, TCK md. 28 cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit, TCK md. 29 haksız tahrik, TCK md. 30 hata, TCK md. 31 yaş küçüklüğü, TCK md. 32 akıl hastalığı, TCK md. 33 sağır ve dilsizlik, TCK md. 34 geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olmaktır. Hukuka aykırılık unsurunu kaldıran nedenler ile kusurluluğu kaldıran nedenlerin bir arada düzenlenmesi doktrinde eleştirilmiştir¹⁸⁴. Kanımızca da bu eleştiri yerindedir. Çünkü hukuka aykırılık unsurunu kaldıran nedenlerde fiil suç olmaktan, hukuka aykırı olmaktan çıkmaktadır. Örneğin bir kişiyi öldüren fail bu fiilini meşru savunma sınırları içinde yaptıysa beraat etmektedir ancak akıl hastalığı olan fail suçu işlediğinde fiil suç olmaya ve hukuka aykırı olmaya devam etmektedir ancak faile ceza sorumluluğu yüklenemez. Bu yüzden aynı başlık altında birlikte incelenmeleri hukuken yerinde değildir.

Töre saikiyle insan öldürme suçu açısından TCK md. 34 kanunun hükmü ve amirin emri, meşru savunma ve zorunluluk hali, hakkın kullanılması ve ilgilinin

¹⁸³ Özbek vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 349.

¹⁸⁴ A.e, s. 357.

rızasının uygulama alanı bulunmamaktadır. Saik suçu olduğu için failin meşru savunma altında veya zorunluluk halinden kurtulmak için suçu işlediği söylenemez. İlgilinin rızası ise kasten öldürme suçu açısından hukuka uygunluk nedeni değildir. Genel olarak şu şekilde ifade edilebilir ki hukuk sistemimiz ötenaziye izin vermemektedir. Pasif ve aktif ötenazi hakkında tartışmalar doktrinde mevcuttur. Suçun oluşabilmesi için failin töre saikini haiz olması ve görev bilinciyle hareket etmesi gerekmektedir. Çalışma konumuz açısından TCK md. 28 cebir, şiddet, korkutma ve tehdit; TCK md. 29 haksız tahrik; TCK md. 30 hata; TCK md. 31 yaş küçüklüğü; TCK md. 32 akıl hastalığı; TCK md. 33 sağır ve dilsizlik; TCK md. 34 geçici nedenlerin etkisinde olma halleri failde mevcut olabilir. Aslında akıl hastalığı olan failin görev bilinciyle ve töre saikiyle hareket etmesi mümkün değildir. Akıl hastalığı olan failer iştirak hükümleri yönünden mümkün olabilir. Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler açısından sadece mevcut olabilecek haller açıklanacaktır.

i. Cebir, Şiddet, Korkutma ve Tehdit

TCK md. 28’de cebir, şiddet, korkutma ve tehdit şu şekilde düzenlenmiştir: *“Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hâllerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.”* Cebri genel olarak tanımlamak gerekirse bir kişinin fiile gösterdiği veya göstereceği savunmasını kırmak amacıyla yapılan fiziki zorlamadır. Cebir altındaki kişinin iradesi tamamen devre dışı kalmamıştır ancak fiziken bir zorlama altındadır. Bu zorlamanın sınırı yaralamadır. Cebir altındaki kişi yaralanırsa yaralama suçu oluşacaktır¹⁸⁵.

Tehdit; gerçekleştirilmesi failin isteğinin yerine getirilmemesine bağlı olarak karşılığında kötülük yapılacağının bildirilmesidir¹⁸⁶. Kişinin iradesi zorlanmakta, baskı altına alınmakta ancak tamamen ortadan kalkmamaktadır. Fail tehdit yoluyla bir davranışta bulunmaya zorlanmaktadır. Failin kusurlu sayılmaması için cebrin şiddeti karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı derecede olmalıdır. Korkutma ve

¹⁸⁵ Akbulut, **a. g. e.**, s. 572.

¹⁸⁶ Adem Sözüer, “Tehdit Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 54, S: 1-4, Yıl: 1994, s. 129.

tehdidin ise muhakkak ve ağır olması gerekmektedir. Bunun dışında failin kurtulabileceği cebir söz konusuysa işlenen fiil açısından kusurlu sayılması gerekmektedir. Cebir ve tehdit failin kusurunu kaldıran bir nedendir¹⁸⁷.

Töre saikiyle kasten öldürme suçu açısından fail cebir veya tehdit altında olabilir. Aile meclisi veya aşiret büyükleri faili suçu işlemesi için kendi hayatı ile tehdit etmesi durumunda failin işlediği suç açısından kusurlu kabul edilmesi mümkün değildir. Kusurluluğunu ortadan kaldırması durumunda dikkat edilmesi gereken suç işleyerek ihlal edilen değer ile korunan değer arasında orantı bulunması gerekmektedir. Failin kafasına silah dayamak suretiyle annesini öldürmesi sağlandığında arada orantı vardır. Her iki değer de yaşam hakkıdır. Ancak failin evini havaya uçuracağını bahisle ablasını öldürmesi istendiğinde arada orantı bulunduğundan söz etmek mümkün değildir.

ii. Haksız Tahrik

Haksız tahrik 5237 sayılı TCK md.29’da ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler başlığı altında şu şekilde tanımlanmıştır: *“Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on sekiz yıldan yirmi dört yıla ve müebbet hapis cezası yerine on iki yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.”*

Haksız tahrik kişinin haksız bir fiil neticesinde kendinde meydana gelen hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işlemesidir. Haksız tahrik kusurluluk çerçevesinde ele alınmaktadır. Fail iradesinin zayıflaması sonucu suç işlemektedir bu yüzden de cezasında indirimde gidilmektedir. Tüm suç tipleri açısından uygulanabilir; genel hüküm niteliğindedir¹⁸⁸. Bazı suçlar açısından özel haksız tahrik hükümleri düzenlenmiştir. Haksız tahrik sebebiyle şiddetli elem veya hiddet altında olan fail

¹⁸⁷ Muhammed Demirel, “Amirin Emrini Yerine Getirmenin Ceza Sorumluluğuna Etkisi”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2012, s. 36.

¹⁸⁸ Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 359.

genel olarak suç işlediğinin farkındadır. Fail kastının bilme unsuru zarar görmemiş; içinde bulunulan ruhsal durumdan dolayı isteme unsuru zarar görmektedir¹⁸⁹.

Haksız tahrik halini Yargıtay failin haksız bir fiilin doğurduğu öfke ve elemin etkisi altında hareket ederek suç işlemesi olarak tanımlamıştır. Bu yüzden haksız tahrikin varlığı için tahriki oluşturan bir fiil olmalı, bu fiil haksız olmalı, fail öfke veya şiddetli elemin etkisi altında kalmalı, failin işlemiş olduğu suç ruhi durumunun tepkisi olmalı, haksız tahrik teşkil eden eylem mağdurdan kaynaklanmalıdır¹⁹⁰.

Haksız tahrikin kanuni indirim sebepleri arasında sayılmasının nedeni objektif ve sübjektif teorilerle açıklanmaktadır. Objektif teoriye göre haksız tahrik sebebiyle cezanın indirilmesinin sebebi mağdurun da kusurlu olmasıdır. Bir anlamda mağdurun kusuru failin kusuruna mahsup edilmektedir¹⁹¹. Sübjektif teoriye göre ise ceza hukuku kusurluluk halini suçun asli unsuru saymıştır ve fail haksız bir fiille karşılaştığında failin psikolojisi bozulmaktadır. Sübjektif teori failin bozulan psikolojisini göz ardı etmemek gerektiğini savunmaktadır. Haksız tahrik halinde fiilin özünde haksızlık ya da hukuka aykırılık anlamında herhangi bir azalma bulunmamaktadır. Failin kusurluluğunda azalma bulunmamaktadır¹⁹².

Haksız tahrikin uygulanabilmesi için öncelikle tahrik teşkil edecek haksız bir fiil olmalı ve fail bu haksız fiilin oluşturduğu hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işlemelidir. Kanunda tahdidi olarak hangi hallerin haksız tahrik teşkil edeceği düzenlenmemiştir. Bu hususta takdir yetkisi hakime aittir. Toplum koşulları, örf, âdet ve gelenekler gibi farklı etmenlere göre hakim haksız tahrik konusunda karar verecektir. Ancak failin sübjektif düşüncelerine itibar edilmeyerek objektif kıstaslara göre karar verilmesi gerekmektedir. Fiilin haksız olması yeterli olup suç olmasına gerek bulunmamaktadır. Cinsel saldırıya uğramış bir kadının ailenin erkek üyeleri tarafından veya aile meclisi kararıyla öldürülmesi olayında haksız tahrik hükümlerinin uygulanması söz konusu olamaz çünkü mağdur tarafından faile yapılan herhangi bir haksız hareket bulunmamaktadır.

¹⁸⁹ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 446.

¹⁹⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 1994/1-225; K. 1994/250 no'lu 31.10.1994 tarihli ilamı. www.sinerji.com.tr (Çevrimiçi), 14.04.2019.

¹⁹¹ Aydın, **a. g. m.**, s. 226,

¹⁹² Otacı/Turan, **a. g. e.**, s. 189.

uygulanmasına engel değildir. Önemli olan kişinin haksız fiil karşısında hissettiği şiddetli elem ve hiddetin etkisiyle suçu işlemiş olmasıdır. Haksız fiilin suç olması ve cezai tatbikata uğraması fiilin haksızlığını ortadan kaldırmayacaktır.

Haksız tahrik ile meşru müdafanın aynı fiilde bir arada bulunması mümkün değildir. Meşru savunma bir hukuka uygunluk nedenidir ve fiilin hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırır. Haksız tahrikte ise fiil hukuka aykırı olmaya devam etmektedir; failin kusurunun azalması sonucunda cezasında indirim yapılmaktadır. Meşru müdafaa halinde saldırı tehlikesi veya devam eden bir saldırı olmasına rağmen haksız tahrikte haksız fiil sona ermiştir¹⁹⁷.

Töre saikiyle insan öldürme suçu haksız tahrik açısından değerlendirildiğinde TCK md. 82'nin gerekçesinde şu şekilde belirtilmiştir: “...töre saikiyle öldürme halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmedilecektir. Ancak, bu hükmün uygulanabilmesi için somut olayda haksız tahrik koşullarının bulunmaması gerekir...” Haksız tahrik koşulları bulunduğu töre saiki ile kasten öldürme suçunun oluşmayacağı gerekçede belirtilmiştir. TCK md. 29'un gerekçesinde de haksız tahrik maddesine haksız fiil ibaresinin eklenmesinin amacının ülkede özellikle töre veya namus cinayeti olarak adlandırılan akraba içi öldürme suçlarında haksız tahrik indiriminin yanlış bir biçimde uygulanmasının önüne geçmek olduğu belirtilmiştir. Madde gerekçesinde töre ile namus cinayeti aynı anlamda kullanılmış ve akraba içi öldürme suçları olarak nitelendirilmişlerdir¹⁹⁸. Yargıtay da töre saiki ile haksız tahrik hükümlerinin birlikte uygulanamayacağını içtihat etmiştir¹⁹⁹.

Töre saikiyle insan öldürme suçunun düzenlenmiş olduğu madde gerekçesinde her ne kadar töre veya namus cinayetleri dense de kanundaki

¹⁹⁷ Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 360.

¹⁹⁸ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 117.

¹⁹⁹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2009/2339; K. 2009/1937 no'lu 08.04.2009 tarihli ilamı Bkz.”...Yengeleri Gülbahar'ın maktul Murat ile kaçarak 2-3 ay birlikte yaşamasını ailenin namus ve şerefini eksilten bir davranış olarak nitelendiren sanıkların, eylemlerini ailenin namusunu kurtarma, töre saiki ile gerçekleştirdikleri anlaşıldığı halde, 5237 sayılı TCK'nın 82/1-k maddesi gereğince cezalandırılmaları gerekirken, suç vasfında yanlışlıkla düşülerek kasten adam öldürme suçundan aynı Yasa'nın 81. maddesi ile hüküm kurulması; Olay tarihinde evli ve reşit olan Gülbahar ile maktul Murat'ın yaşam tarzlarının sanıklara yönelik haksız fiil oluşturmayacağı gibi, maktulden gelen ve haksız tahrik oluşturan herhangi bir söz ve davranış bulunmadığı, töre saikiyle öldürme olayında haksız tahrik hükümlerinin sanıklar hakkında uygulanamayacağı düşünülmeyen, tahrik hükümleri uygulanmak suretiyle eksik ceza tayini...” www.sinerji.com.tr (Çevrimiçi), 10.05.2018.

düzenlemesinde sadece töre saiki tabiri kullanılmıştır. Ayrıca madde gerekçesinde akraba içi öldürme suçu ibaresi de kullanılarak sanki töre saikiyle öldürme suçunun bir unsuru olarak fail ile maktulün akraba olması şartmış gibi gerekçede yer almış olsa da kanundaki düzenlemesinden de anlaşılacağı üzere fail ile maktulün akraba olması şart değildir. Bu yüzden kanaatimizce akraba içi öldürme tabirinin kullanılması yerinde değildir. Doktrinde bir görüş madde düzenlemesinde namus saiki tabiri belirtilmediği için başka bir erkekle ilişki yaşadığından dolayı eşini öldüren erkek hakkında haksız tahrik hükümleri uygulanabilecektir çünkü eş kendisine karşı olan ve Medeni Kanunda düzenlenmiş olan sadakat yükümlülüğünü ihlal etmiştir²⁰⁰.

Doktrinde töre saikiyle insan öldürme suçunda haksız tahrik hükümlerinin uygulanamayacağı görüşü hakimdir. Ancak her bir görüşün haksız tahrik hükümlerinin uygulanmama gerekçesi birbirinden farklıdır. Her ne kadar madde gerekçesi bağlayıcı olmasa da gerekçede somut olayda haksız tahrik koşullarının bulunmaması gerekir denilmektedir. Haksız tahrikin temelinde haksız fiil olduğu için ve töre saikiyle insan öldürmede mağdurun herhangi bir haksız hareketi bulunmadığından dolayı genel kanı haksız tahrik hükümlerinin uygulanamayacağı yönündedir²⁰¹. Töre saikinden kaynaklanan fiillerde mağdurun haksız fiilinin bulunmadığı kabul edilir²⁰². Bir görüşe göre ise madde gerekçesinde belirtilen somut olayda haksız tahrik koşullarının bulunmaması koşulunun mevzuattaki düzenlemede de yer alması gerekmektedir. Kanuni düzenlemesinde açıkça bu koşul yer almalıdır ancak hakim failin saikini araştırarak mağdurdan kaynaklı haksız hareketlerden kaynaklı olarak bu suç işlenmişse o zaman haksız tahrik hükümlerini uygulamalıdır. Haksız hareketlerin aynı zamanda hukuka aykırı olmasını da aramaktadır²⁰³. Önemli olan töreye aykırı kabul edilen davranışın haksız fiil olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve haksız fiilin diğer şartları ile töre saikinin bir arada bulunup bulunamayacağı hususudur²⁰⁴. İşlenme gerekçesi namus olan hiçbir suçta

²⁰⁰ Timur Demirbaş, **Haksız Tahrik**, s. 108.

²⁰¹ Arslantürk, **a. g. e.**, s. 468.

²⁰² Ruhi, **a. g. e.**, s. 36.

²⁰³ Aydın, **a. g. m.**, s. 243.

²⁰⁴ Gülşah Bostancı, “Haksız Tahrik”, **Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2013, s. 65.

ceza indirimi yapılmamasını ve haksız tahrikin varlığının kabul edilmemesini savunan görüş de bulunmaktadır²⁰⁵.

Doktrinde bir görüş ise haksız tahrikin töre saikiyle insan öldürme suçu açısından uygulanması mümkün değildir. Çünkü töre saikiyle insan öldürmede fail görev bilinciyle hareket etmektedir. Fail mağdurdan kaynaklı hiddet şiddetli elemin etkisiyle değil ya kendisini toplum baskısı altında hissederek veya aile meclisi kararıyla kendisine görev verilerek veya toplum tarafından dışlanma korkusu ya da kendini kanıtlama gibi güdülerle suç işlemektedir²⁰⁶. Haksız tahrikte failin hiddetin veya şiddetli elemin etkisi altında olması gerekli iken bu hiddete veya şiddetli eleme yol açan haksız fiil hukuk düzeniyle çatışma içinde olmalıdır. Sadece örf ve âdet kurallarına aykırılık haksız tahrikin koşullarının oluşması sonucunu doğurmaz²⁰⁷. Örf âdet toplumun her kesiminde bir bütünlük göstermeyip bir toplum içinde dahi farklılık gösterebilmektedir. Bu yüzden bu görüşe göre haksız tahrikin uygulanabilmesi için hukuka aykırılık unsuru şarttır.

Suçun nitelikli hali kabul edilen töre saikinin aynı zamanda hafifletici neden olarak kabul edilmesi hukuk mantığına aykırıdır. Töre saiki nitelikli hal olduğu için bu durum haksız tahrikte cezada indirim sebebi yapılamaz. Mağdurun hareketleri de faile karşı haksızlık teşkil etmemektedir²⁰⁸.

Doktrinde bir başka görüş ise töre saikinin uygulanması için haksız tahrik bulunmaması gerektiğine dair düzenlenen şartı yerinde bulmamaktadır. Aksine haksız tahrik teşkil etse bile töre saikiyle öldürme suçunun oluştuğunu savunmaktadır. Aynı zamanda da mağdurdan kaynaklı haksız tahrikin bulunmadığını ifade etmektedir²⁰⁹. Kanaatimizce bu görüş çelişkilidir. Eğer mağdurdan kaynaklı bir haksız fiilin olamayacağı söyleniyorsa o zaman haksız tahrik teşkil etse dahi suçun oluştuğunu savunmak mesnetsizdir. Haksız tahrikin olabilmesi için öncelikle

²⁰⁵ Centel/Çakmut/Zafer, **a. g. e.**, s. 439.

²⁰⁶ Salih Zeki İskender, Öğreti ve Yargısal Kararlar Işığında Töre Saikiyle Öldürme Suçunun –Namus Cinayetlerinin- Değerlendirilmesi, **Yargıtay Dergisi**, Ocak 2009, C: 35, S : 1-2, s. 37.

²⁰⁷ Zeynep Kangal, “Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 14, S: 3-4, 2010, s. 58.

²⁰⁸ Erdem/Önök/Tezcan, **a. g. e.**, s. 174.; Veli Özer Özbek, **Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Anlamı, TCK İzmir Şerhi C: 2**, Ankara, Seçkin Yay., 2008, s. 243.

²⁰⁹ Süheyl Donay, **TCK Şerhi**, İstanbul, Beta Yay., 2007, s. 133.

mağdurdan kaynaklı haksız bir eylem olması gerekmektedir. Mağdurdan kaynaklı haksız eylemin olabileceğini kabul etmiyorsak o zaman haksız tahrikin oluştuğunu da kabul etmememiz gerekmektedir.

Haksız tahrikin uygulanıp uygulanmayacağını tartışmalı olarak gören bir görüş de doktrinde bulunmaktadır. Bu görüşe göre haksız tahrik kimi durumlarda uygulanabilir. Somut olayın koşullarına bakmak gerekmektedir. Töre cinayetlerinin kapsamına namus cinayetleri girmemektedir. Bu minvalden bakıldığında kızına tecavüz edilen bir babanın kızını öldürmesi töre saikiyle insan öldürme suçunu oluşturmaktadır ve haksız tahrik hükümlerinin uygulanmaması gerekmektedir. Ancak kızına tecavüz eden şahısları öldürdüğünde ise kızına karşı yapılan haksız hareket hatta suçun hiddet ve şiddetli elemi altında kasten öldürme fiilini işlediğinden dolayı haksız tahrik hükümleri uygulanabilecektir²¹⁰.

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere genel eğilim haksız tahrikin töre saikiyle insan öldürme suçuna uygulanmaması gerektiğidir. Kanaatimize göre her olayın şartları içerisinde değerlendirmek gerekmektedir. Töre saikiyle eşini öldüren failin cezasında haksız tahrik indirimı yapılabilir. Madde gerekçesindeki bağlayıcı olmayan düzenleme ve Yargıtay uygulamaları haksız tahrikin uygulanmaması yönündedir²¹¹. Yargıtay bu hükmünde de failin fiilini yerine getirirken kendisinin veya ailesinin namus ve şerefini eksilttiği düşüncesiyle işlediğinden dolayı haksız tahrik hükümlerinin uygulanmayarak töre saiki ile kasten öldürmeden hüküm kurulmasını gerektiğini ifade etmiştir.

Haksız tahrik failin kusurluluğunu etkileyen ceza sorumluluğunu azaltan bir hukuk müessesesi iken töre saikiyle insan öldürme suçunda ise manevi unsur olan

²¹⁰ Zeynep Burcu Akbaba, “Töre, Namus ve Töre Saikiyle Kastan Öldürme”, **TBB Dergisi**, 2008, S: 75, s. 347.

²¹¹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/3722; K. 2012/2270 no’lu 28.03.2012 tarihli ilamı. Bkz. “...Öldürülen M.’nin M.ile gönül ilişkisi kurduğu, bu durumu öğrenen annesinin kendisini sorguya çektiği, öldürülenin kendi yaşamından kendisinin sorumlu olduğu açıklamalarına kızıp önce fare zehri vermek suretiyle intihara zorladığı ancak; bunu başaramayınca maktulü boğarak öldürdüğü olayda, sanığın aşamalarda geliştirdiği ve cezadan kurtulmaya yönelik savunmasına itibar edilerek hakkında haksız tahrik hükümlerinin uygulanması; Dairemizin yerleşik içtihatlarında da belirtildiği üzere; sanığın öldürme eylemini, kendisinin ve ailesinin namus ve şerefini eksilttiği düşüncesiyle (töre saiki) işlediğinden, TCK.nun 82/1-d bendi yanında 82/1-k bendi uyarınca da hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi...” www.sinerji.com.tr (Çevrimiçi), 22.04.2019.

kastı ve suçun vasfını değiştiren mesese olarak kabul edilmektedir. Haksız tahrik olduğunda işlenen suçu temel kasten öldürme sayarak suçun vasfını değiştirmektedir. Hâlbuki haksız tahrik suçun manevi unsurunu değil kusurluluğun oranını değiştirmektedir. Haksız tahrikin uygulanamayacağını savunan görüşlerden bir kısmı net ve kesin olarak töre saikiyle insan öldürmede kural olarak haksız tahrik hükümlerinin uygulanmayacağını savunmaktadır. Bir kısmı ise kişinin bireyselliğini, özel hayatını, cinsel yaşamını veya tercihlerini ilgilendiren konuların ailesine, akrabalarına, aşiretine veya topluma karşı haksız bir hareket olarak kabul edilmesinin mümkün olmadıęıdır²¹². Suçun maktulü herkes olabilir; cinsiyetinin kadın olması zorunlu değildir. Bu yüzden bir erkeğin cinsiyetinin değiştirilmesi sonucunda babası tarafından öldürülmesi töre saikiyle insan öldürme suçuyla oluşturmaktadır. Maktul sadece kendi bireyselliğini ve özel yaşamı ile vücut bütünlüğünü ilgilendiren bir konuda yapmış olduğu tercihin ne ailesiyle ne de topluma karşı haksız bir hareket olarak nitelendirilmesi mümkündür. Bu yüzden de ortada haksız hareket bulunmadığından haksız tahrik koşulları uygulanamaz.

Kanaatimizce töre saikiyle öldürme suçuyla haksız tahrikin uygulanamamasının gerekçesi kişinin kendini ilgilendiren konulardaki tercihlerinin başkalarına karşı haksız hareket sayılmamasıdır. Prensip olarak ve kesin bir şekilde uygulanamaz düşüncesini benimsememekteyiz. Ancak toplumun dayatmış olduğu kurallara haklı olarak karşı çıkan kişinin öldürülmesi vakasında haksız tahrik hükümlerinin uygulanması 765 sayılı TCK dönemine dönüş yapılması anlamına gelecektir.

Töre saikiyle insan öldürme suçuyla haksız tahrikin varlığını kabul eden görüşlerde namus saiki de töre saiki anlamında kullanılarak kapsam genişletilmiştir. Kanaatimize göre töre saikiyle işlenen suçlarda da namus saikiyle işlenen suçlarda da namusunu temizleme, şerefini kurtarma düşünceleri hakimdir. Bu yüzden her olayın özeline göre değerlendirme yapmak yerinde olacaktır.

²¹² Otacı/Turan, a. g. e, s. 899.

iii. Hata

TCK md. 30'da hata şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) Fiilin icrası sırasında suçun kanunî tanımındaki maddî unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hâli saklıdır. (2) Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır. (3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.”²¹³”

Hata bir konu hakkında yanlış bilgiye sahip olma ya da konu hakkında hiç bilgi sahibi olmamayı ifade eder²¹⁴. Maddede düzenlendiği gibi failin suçun maddî unsurlarında hataya düşmesi halinde kasten hareket etmiş olması kabul edilemez. Suçun maddî unsurlarında hata halinde töre saikiyle öldürme suçu taksirle işlenemeyeceğinden dolayı taksirli sorumluluğun doğması mümkün değildir.

Töre saikiyle öldürme halinde nitelikli hali oluşturan unsur mağdurun kimliği mi yoksa güdülen saik mi bu konu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre nitelikli hali oluşturan mağdurun kimliğidir²¹⁵. Diğer görüşe göre ise nitelikli hali oluşturan unsur failin saikidir ve hata halinde de suçun faile yüklenebilmesi gerekmektedir²¹⁶. Doktrinde başka bir görüşe göre ise failin güttüğü saiki kadar mağdurun kimliği de önemlidir çünkü failin saiki herhangi bir kişiyi değil belirli bir kişiyi töre saikiyle öldürmektir. Bu durumda fail töre saikiyle öldürmeye yöneldiği mağduru öldürme fiilini gerçekleştiremeyip hataya düşerek başka bir kişiyi öldürdüğü takdirde öldürdüğü kişi bakımından kasten öldürmenin temel şeklinden sorumlu olmasını; nitelikli hal bakımından ise teşebbüs hükümlerine göre sorumlu olması savunulmaktadır²¹⁷. Kanımızca bu görüşte nitelikli hal bakımından suçun işlenmesine yönelik teşebbüsten sorumluluğun doğmasını gerektirecek hareketin yapılmaması dolayısıyla faili nitelikli hal açısından sorumlu tutmak hukuken yerinde değildir. Töre saikiyle öldürme suçu açısından mağdurun kimliğinin önemi bulunmamaktadır. Önemli olan failin gütmüş olduğu töre saikidir. Mağdurun

²¹³ Sözüer/Dursun/Talas, **a. g. e.**, s. 30.

²¹⁴ **A.e.**, s. 161.

²¹⁵ Bkz. s. 44. Töre saiki mağdura ilişkin nitelikli haller başlığı altında incelenmiştir; Artuk vd. **Ceza Özel Hükümler**, s. 145.

²¹⁶ Önder, **a. g. e.**, s. 325.

²¹⁷ Otacı/Turan, **a. g. e.**, s. 167.

kimliğinin üstsoy veya altsoy bulunan kişilerin kasten öldürülmesinde önemli olduğu söylenebilir.

iv. Yaş Küçüklüğü ile Sağır ve Dilsizlik

TCK md. 31 uyarınca yaş küçüklüğü şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. (2) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz. (3) Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on dört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.”²¹⁸ Çocukları korumak ve kazanmak için getirilmiş olan bu hüküm aile bireyleri tarafından kötüye kullanılabilinmektedir.

Çalışmamız açısından TCK md. 31 uyarınca düzenlenen yaş küçüklüğü önemlidir. Aile meclisi tarafından alınan karar gereğinin yapılması için ceza sorumluluğu bulunmadığı veya bulunsa bile ceza indirimi alabilecek ailenin veya aşiretin küçük yaştaki erkek üyesine tevdi edilmektedir. Yukarıda açıkladığımız üzere bu olaylarda küçük yaşta kasten ablasını, annesini veya akrabalarından bir kadını öldüren çocuk da mağdurdur ve aynı zamanda hem fail hem mağdur olan bu çocuğun psikolojik problemler yaşaması kaçınılmazdır.

TCK md. 33’de sağır ve dilsizlik şu şekilde düzenlenmiştir: “Bu Kanunun, fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, on beş yaşını

²¹⁸ Sözüer/Dursun/Talas, a. g. e, s. 162.

*doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on sekiz yaşını doldurmuş olup da yirmi bir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.*²¹⁹”

Sağır ve dilsizler açısından anlama ve algılama yeteneklerinin geç gelişmesinden dolayı yaş grupları ona göre düzenlenmiş ve ceza sorumluluğunun başlama sınırı 15 olarak belirlenmiştir. Fail töre saiki güderek görev bilinciyle suç işlediğinde eğer sağır ve dilsiz ise işbu maddeye göre değerlendirilerek yargılama sonunda hükmü tesis edilecektir.

v. Akıl Hastalığı ve Geçici Nedenlerin Etkisinde Olma

TCK md. 32 uyarınca şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) *Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.* (2) *Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi beş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.*”

TCK md. 34’de geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma ise şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) *Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.* (2) *İradî olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.*”

²¹⁹ A. e, s. 164.

Geçici nedenlerin neler olduğu konusunda TCK'da tahdidi bir sayım yapılmamıştır²²⁰. Algılama ve hareketlerini yönlendirme yeteneğini ortadan kaldıran nedenin hastalık olmaması ve geçici nitelikte olması gerekmektedir²²¹.

Töre saikiyle insan öldürme suçu açısından fail akıl hastası veya alkol ya da uyuşturucu madde etkisi altında olabilir. Bu durumda kusur yeteneği hiç bulunmayan akıl hastalığı olan failler açısından töre saiki gütmeleri mümkün olmadığı için suçu işlemeye azmettiren, yöneltten kişi açısından ceza sorumluluğu doğacaktır. Geçici olarak alkol ya da uyuşturucu madde etkisi altında olan failler açısından ise eğer irade dışı etki altındalar ise yine suçu işlemeye teşvik eden kişi açısından ceza sorumluluğunun doğma ihtimali olacaktır.

8. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

a. Teşebbüs

Teşebbüs TCK md. 35'de şu şekilde düzenlenmiştir: *“(1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. (2) Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.”* Suçu işlerken yapılan hazırlık hareketleri kural olarak cezalandırılmaz. Örnek vermek gerekirse silah alan bir kişinin bu silahı hangi amaçla aldığının bilinmesi mümkün olmadığı için salt silah aldığı için kişinin öldürme veya yaralamadan dolayı cezalandırılması beklenemez. Teşebbüs açısından suçun elverişli hareketlerle icrasına başlanma aranmaktadır. Cezalandırılan icrai hareketlerdir. Failin icrai hareketlere başlandığı takdirde ceza sorumluluğunun doğması mümkündür²²².

Teşebbüs hakkında doktrinde farklı görüşler mevcuttur. İlk anı esas alan, son anı esas alan görüş veya doğrudan tehlike görüşü, kastı ortaya koyan görüş gibi

²²⁰ Koca/Üzülmez, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 330.

²²¹ Talas, a.g.y, s. 174.

²²² Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 461.

çeşitli görüşler bulunmaktadır²²³. Töre saikiyle öldürme suçu açısından teşebbüs hükümleri yönünden özellikli herhangi bir durum söz konusu değildir. Töre saikiyle öldürme de kasten öldürmenin temel hali gibi teşebbüse elverişlidir ve teşebbüs halinde fail ilgili hükümlere göre cezalandırılır.

b. İştirak

İştirak TCK 37-40 maddeleri uyarınca düzenlenmiştir. Töre saikiyle insan öldürme açısından iştirak bahsi önem arz etmektedir. Genel olarak yaşanan olaylarda azmettirme veya dolaylı faillik hususları gündeme gelmektedir. Daha az ceza alacağından dolayı çocukların fail olarak kullanılması sık yaşanan bir durumdur.

Kanunda düzenlendiği gibi iştirak birden fazla kişinin suç olan fiili işlemeleri halinde sorumluluk statülerinin belirlenmesidir. İştirak içinde faillik ve şeriklik statüleri bulunmaktadır²²⁴. Şeriklik azmettirme ve yardım etme olarak ikiye ayrılmaktadır. Faillik ise müşterek, doğrudan ve dolaylı olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Doğrudan fail suçu tek başına işleyen faildir. Herhangi bir kimseden yardım almaz ve suçu işlemeye yönelik olan kararını baskı altında kalmadan kendisi vermiştir. Müşterek faillikte ise suç birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmektedir. Müşterek failler arasında azmettirme veya yardım etme ilişkisi bulunmamaktadır. Suç işleme kararını failler birlikte vermişlerdir. Faillerin suç işlemeye yönelik hareketleri icrai veya ihmali olabilir. Dolaylı fail bir kişinin başkası tarafından suçun işlenmesinde araç olarak kullanılmasıdır. TCK md. 37/2 uyarınca araç olarak kullanan kişi de fail gibi sorumlu tutulmuştur²²⁵.

Azmettirme TCK 38.maddesinin gerekçesinde belli bir suçu işleme hususunda henüz bir fikri olmayan bir kişinin başkası tarafından bir suçu işlemeye karar verdirilmesi olarak tanımlanmıştır. Azmettirmede önemli olan kişinin suçu işleme düşüncesi olmamasıdır. Azmettirmede failin iradesinin etkilenmesi söz konusudur. Azmettiren azmettirilenin fiiline katılmaksızın manevi olarak iradesi

²²³ Hakeri, **Kasten Öldürme Suçları**, s. 174.

²²⁴ Balcı/Gökçen, **a. g. e.**, s. 263.

²²⁵ Otacı/Turan, **a. g. e.**, s. 404.

üzerinde hakimiyet kurulması söz konusudur. Kişiyi suç işleme kararının verdirilmesi azmettirmenin sübjektif unsurunu, azmettirilen suçun işlenmesi ise azmettirmenin objektif unsurunu oluşturmaktadır²²⁶.

Yardım etme bir kişinin faile suç işleminde maddi ve manevi olarak destek olmasıdır. Müşterek faillikte olduğu gibi fiil üzerinde ya da azmettirmede olduğu gibi failin psikolojisi üzerinde hakimiyet bulunmamaktadır. Yardım etme maddi anlamda olmak zorunda değildir manevi anlamda da olabilir²²⁷.

c. İçtima

Suçların içtimaı başlığı altında TCK md. 42-44 maddeleri arasında şu şekilde düzenlenmiştir.

Kasten öldürme suçları zincirleme suç olarak işlenebilir. Failin öldürmek için ateş ettiği kişiyi ertesi gün zehirleyerek öldürmesi aynı suç işleme icrasının altında ise zincirleme suç şeklinde işlendiğini söylemek mümkündür Aynı neviden fikri içtima halinde de tek fiille birden fazla mağdurun öldürülmesi mümkündür. Ancak TCK md. 43/3 uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Birden fazla kişi bir suç işleme kararı ile öldürülürse gerçek içtima hükümleri uygulanır²²⁸.

Farklı neviden fikri içtima hallerinde ise fail en ağır suçu cezası ile cezalandırılacaktır. Birini öldürmek için ateş edildiğinde camın kırılması durumunda ayrıca mala zarar verme suçundan ceza verilmez.

İçtima hükümlerinin töre saikiyle insan öldürme suçu açısından da özellikli bir yönü bulunmamaktadır. TCK md. 43/3 uyarınca zincirleme suç ve aynı neviden fikri içtima hükümleri uygulanamaz. Hedefte sapma şeklinde fail öldürmek istediği kişinin yakınındaki başka bir kişiyi öldürdüğünde de her iki suç için cezalandırılacaktır²²⁹.

²²⁶ Koca/Üzülmez, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 485.

²²⁷ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 523.

²²⁸ Özbek vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 158.

²²⁹ Koca/Üzülmez, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 132.

9. YAPTIRIM

Kasten öldürme suçunun cezası TCK md. 81’de düzenlendiği üzere müebbet hapis cezasıdır. Töre saikiyle insan öldürme nitelikli hali açısından ise TCK md. 82’de ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olarak düzenlenmiştir. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun md.107/2 uyarınca müebbet hapis cezasına mahkum olan hükümlüler yirmi dört yıl, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olanlar ise otuz yılını iyi halli olarak infaz kurumunda geçirdikten sonra koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanabileceklerdir. Cezaların sonucu olarak TCK md. 52-53 uyarınca failler belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılır ve hükümlü statülerinde kendilerine vasi atanır.

Yaşam hakkının elinden alınması sonucunu doğurduğundan dolayı cezalar ağır olduğundan hükmün açıklanmasının geri bırakılması, cezanın ertelenmesi veya seçenek yaptırımlara çevirme imkanlarından hükümlülerin faydalanması ihtimali düşüktür. Ancak suça sürüklenen çocuklar haksız tahrik söz konusu olduğunda gerçekleşme ihtimali bulunmaktadır.

Fail temyiz kudretinden yoksun ise TCK md. 56-57 uyarınca hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair hüküm kurulur. Failin sağır ve dilsiz olması durumunda da kanunda düzenlenen yaş sınırları esas alınarak hükmedilen cezadan indirim yapılır.

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA AĞIR CEZA MAHKEMELERİ İÇTİHATLARI IŞIĞINDA TÖRE SAIKIYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU

A. ŞANLIURFA AĞIR CEZA MAHKEMELERİNİN TÖRE SAIKIYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇUNA İLİŞKİN DOSYALARININ İNCELENMESİ

Töre saikiyle insan öldürme suçları sadece doğu bölgelerinin illerine özgü değildir. Ülkenin her yerinde bu suç işlenebilmektedir. Doğuda işlendiğinde töre cinayeti batıda işlendiğinde aşk cinayeti olarak algılanması doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir²³⁰. Resmi makamlara yansıyan rakamların gerçeği yansıtmadığını düşünmekteyiz. Çalışma kapsamında il olarak Şanlıurfa'nın seçilmesinin sebebi feodal sistemin hâlâ etkisinde olan, aşiretçiliğin etkin olduğu yerlerde ne yazık ki töre saikiyle yaşanan öldürmelerin daha fazla görülmesidir. Çalışma kapsamında incelenen gerekçeli kararlara talebimiz üzerine Hakimler Savcılar Kurulu'nun vermiş olduğu uygunluk neticesinde ağır ceza mahkemesi kalemlerinden ulaşılmıştır.

Şanlıurfa ağır ceza mahkemelerinin töre saikiyle insan öldürme suçu hakkında yürürlükteki kanun döneminde vermiş olduğu gerekçeli kararlar çeşitli yönlerden incelenmiştir. Mahkeme kararlarında geçen kişilerin ad ve soyadı bilgileri kişisel veri olduğundan dolayı kısaltılarak belirtilmiştir. Konumuz ile ilgili olanlara çalışma kapsamında yer verilmiştir. Töre saikiyle insan öldürme suçları sadece Şanlıurfa iline özgü bir durum değildir. Kadının birey olarak kabul edilmediği her il açısından namus temizleme bahanesiyle ölümler gerçekleşmektedir.

1. FAİLLİK, MAĞDURLUK VE ARASINDAKİ İLİŞKİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Töre saikiyle insan öldürme suçunun faili genel olarak erkeklerden oluşmaktadır. Failler maktulün genel olarak babası, eşi, kardeşi veya amca çocuklarıdır. Namus temizleme görevi babada ve erkek kardeşte görülmektedir.

²³⁰ Sancar, a. g. e.,s .276.

Mahkeme kararında suça sürüklenen çocuk İ.A babasının Z.A'yı öldürmek istemediğini ancak töreye karşı gelemediğini, töre gereği namus temizlemenin kızın küçük erkek kardeşine düştüğünü beyan etmiştir. Kız kardeşi maktulün Z.A'nın evlenirken bakire olmaması yüzünden utançlarından insan içine çıkamadıklarını, babasının camiye gidemediğini, kimsenin yüzüne bakamadıklarını, akrabaların kendilerini dışladığını, milletin diline düştüklerini, mahallede annesinin bir kadınla tartıştığını ve kadının önce kızını bul sonra benimle tartış dediğini ve maktul yüzünden büyük baskı altında olduklarını ifade etmiştir²³¹.

Failler yaş indiriminden faydalanılması için ailenin reşit olmayan üyelerinden seçilmektedir. Suç açısından faillerin ceza indirimlerinden faydalanabilmesi için reşit olmayan erkek çocukların arasından seçildiği görülmektedir. Failler görünürde faildir; aile büyükleri veya toplum tarafından azmettirilmeleri neticesinde suçu işlemektedir. Ceza indirimlerinden faydalanmak için reşit olmayan erkek çocuklarının hayatları kararmaktadır. Üniversite sınavına hazırlanan sanık halasını kendisinin ve ailesinin namusu için öldürdüğünü, halasının evlilik dışı ilişkiden hamile kalmasının ağırlığına gittiğini sorgu esnasında beyan etmiştir. Maktul evli olmamasına rağmen evlilik dışı ilişkiden hamile kalması sonucu abisi tarafından yeğeni azmettirilerek öldürülmüştür. Maktulün abisinin kardeşini doktora götürüp hamile olduğundan emin olması ve kolluk birimine evden kaçtığına dair bildirimde bulunması suça azmettirdiğini göstermektedir. Üniversite sınavına hazırlanan bir gencin halasını namus için öldürmeyi düşünmesi hayatın olağan akışına da uygun düşmemektedir. Yargıtay gebe olduğu bilinen kadının öldürülmesi yönünden de sanığın cezalandırılması gerektiğine karar vermiştir. Yaş küçüklüğü suç failleri tarafından kullanılan kanuni bir argüman haline gelmiştir²³².

Ceza indiriminden faydalanmak içi yaşı küçük çocukların işlemelikleri suçları üstlenmelerini sağlamak veya suça azmettirmek asıl faillerin cezasız kalmasına ve adaletin tesis edilmemesine yol açmaktadır. Azmettirme noktasında da

²³¹ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2015/202; K. 2015/599 no'lu 23.12.2015 tarihli ilamı.

²³² Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/170; K. 2007/381 no'lu 27.12.2007 tarihli ilamı; Yargıtay 1.Ceza Dairesi E. 2008/5391; K. 2009/2517 no'lu 04.05.2009 tarihli ilamı; Şanlıurfa 1.Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/147; K. 2009/172 no'lu 13.10.2009 tarihli ilamı; Yargıtay 1.Ceza Dairesi E. 2010/298; K. 2010/1831 no'lu 29.03.2010 tarihli ilamı.

delil yetersizliğinden dolayı cezalandırmak mümkün olmamaktadır. Sanık çocuk ablasını başkasıyla kaçıdığı ve kaçıdığı kişi evli çıktığından dolayı öldürmüştür. Mahkemenin kararına yansıyan maktulün babasının ve abisinin maktulün durumunu kabullenmesine rağmen suça sürüklenen çocuğun kendisinin kabullenmemesi ve kendi iradesiyle suçu işlediği yönündedir. Yerel mahkeme azmettirme yönünden delil olmadığından dolayı maktulün abisinin ve babasının beraatine, suça sürüklenen çocuk yönünden ise TCK md. 82/1-d uyarınca cezalandırılmasına karar vermiştir²³³. İstinaf incelemesi sonucunda töre saikiyle insan öldürme uyarınca da cezalandırılmasına karar verilmesi yönünden cezalandırılmasına karar verilmesi gerektiğini belirterek ancak sonuca etkisi olmadığından dolayı istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir²³⁴. Temyiz incelemesi ile de başvuru esastan reddedilmiş ve hüküm kesinleşmiştir²³⁵.

Maktulün boşandıktan sonra İzmir’de yaşaması, okuma yazma öğrenmesi, modern hayata uyum sağlaması, kıyafet tarzının değişmesi sebeplerinden babası tarafından öldürüldüğü halde maktulün kardeşi S.K odada yılan gördüğünü onu öldürmek için ateş ettiğinde ablasını öldürdüğünü beyan etse de mahkeme tarafından babasını kurtarmaya yönelik olarak değerlendirilmiş ve soyut iddialara itibar edilmemiştir. Suça sürüklenen çocuk burada hem yaş küçüklüğünden dolayı indirim almak hem de kastının öldürmek olmadığını iddia ederek öldüren fillinden dolayı düşük bir ceza almayı hedeflemiştir ancak dosyada mübrez somut deliller soyut iddialarını desteklememektedir²³⁶.

Maktul E.Ç ile müşteki M.K suç tarihinden on ay kadar önce tanışmışlar ve evlenme kararı almışlardır. M.K maktulü ailesinden istetmek için haber göndermiş ancak aile rıza göstermemiştir. Bunun üzerine maktul ile müşteki kaçmışlardır. Maktulün erkek kardeşi reşit olmayan M.E.Ç ise olay yerinde elinde silahla bulunmuş ve ablasını öldürdüğünü ikrar etmiştir. Bu ikrara rağmen suça sürüklenen çocuğun elinde atış artığı olmaması mahkeme tarafından şüpheli görülmüştür ve

²³³ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/395; K. 2016/242 no’lu 09.08.2016 tarihli ilamı

²³⁴ Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi E. 2016/517; K. 2016/63 no’lu 22.11.2016 tarihli ilamı.

²³⁵ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2018/1673; K. 2018/3542 no’lu 18.09.2018 tarihli ilamı.

²³⁶ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2012/382; K. 2013/413 no’lu 22.11.2013 tarihli ilamı.

ifadeler arasında çelişkileri ve diğer somut delilleri göz önüne aldığında çocuğun suçu üstlendiği yönünde hüküm kurmuştur. Suç iştirak halinde maktulün babası, amcaoğlu ve eniştesi tarafından işlenmiştir²³⁷. Yerel mahkeme hükmü hukuka ve kanuna uygun bulunarak temyiz incelemesinden geçerek onanmıştır²³⁸.

Suçta sürüklenen çocuk S.A amcasının eşi H.A'yı bir erkekle kaçıdığı için öldürmüştür. Mahkemede evden kaçan kadınların yörede bu tip olaylarda kadına iyi gözle bakılmaması ve kadının kaçmasının ailesinin namusunu lekelediği, bu kadınların aile kararıyla öldürüldüğü ve bunun töre saikiyle ve tasarlamayla öldürmesi sebebiyle kamu davası açılmışsa da sanık S.A'nın âni bir kararla suçu işlediğinden bahisle TCK md. 81/1 uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kanaatimizce verilen hüküm yerinde değildir. On beş yaşında bir çocuğun amcasının eşini âni bir kararla öldürmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. S.A'nın sorguda H.A'nın kendisine karşı pis kelimeler kullanması ve cinnet geçirip öldürmesi gerçeklikten uzaktır. Olayda aile üyeleri tarafından alınmış bir karar olduğu ve yaşı küçük sanığa öldürme görevi verildiği aşîkârdır²³⁹. Töre saiki nitelikli halinin uygulanmaması hatalıdır.

Sanık U.M evde doğduğu için reşit olarak kabul edilerek kız kardeşini öldürme suçundan dolayı genel mahkemede yargılanarak cezaya hükmedilmiştir ancak mahkeme aşamasında alınan sağlık kurulu raporu uyarınca suç tarihinde reşit olmadığı anlaşıldığından suçta sürüklenen çocuklarla ilgili olan kanun hükümlerinden faydalanarak ceza indirimi almıştır. Suçta sürüklenen çocuk U.M'nin ailenin en küçük erkek kardeşi olduğu da mahkeme tarafından tutanak altına alınmıştır²⁴⁰.

Suçta sürüklenen çocuk A.Ç kız kardeşine laf attığı için İ.Ç'yi öldürdüğünü iddia etmiştir. Yaş küçüklüğü sebebiyle mâhkumiyeti halinde cezadan indirim kazanmak için suçu üstlenmek mahkeme kararlarında dahi mevcuttur. Yaşı küçük kişinin cezaevinde geçireceği sürenin az olması, cezadan indirim almasının yanında koşullu salıverilme şartlarının daha hafif olması ve denetimli sürelerinin kısa olması

²³⁷ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2010/249; K. 2012/14 no'lu 09.02.2012 tarihli ilamı.

²³⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2013/1711; K. 2013/4960 no'lu 26.09.2013 tarihli ilamı.

²³⁹ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2006/180; K. 2009/70 no'lu 30.04.2009 tarihli ilamı.

²⁴⁰ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2017/516; K. 2019/528 no'lu 25.06.2019 tarihli ilamı.

sebebiyle de suç üstlenme durumları sıkça yaşanmaktadır. Cezaevinde kalan fail de mağdur olmaktadır. Asıl failler de cezasız kalmaktadır. Mahkeme A.Ç'nin kasten öldürme suçundan beraat etmesine, suç üstlenme suçundan cumhuriyet başsavcılığına ihbarda bulunulmasına karar vermiştir²⁴¹.

Mağdurların cinsiyeti genelde kadın olmakla birlikte erkek mağdurlar da bulunmaktadır. Erkek mağdurlar ise ailenin namusu olan kadınlarla ilişki yaşayan erkeklerdir. F.Z eşiyle ilişki yaşadığını düşündüğü, bu konuda dedikodular duyduğu A.O'yu öldürmüştür. Dedikodu çıkması öldürme için yeterli görülmektedir²⁴². Maktul Ş.Ç amcasının gayri resmi eşi ile ilişki yaşadığından dolayı söylenti çıkması üzerine uzaktan akraba sanık H.S tarafından öldürülmüştür. H.S her ne kadar başka bir sebepten ve tek başına Ş.Ç'yi öldürdüğünü beyan etse de dosyadaki delillerden namus meselesi yüzünden öldürdüğü sanık Y.D'nin de kendisine yardım ettiği anlaşılmaktadır. Maktulün amcası sanık A.Ç'nin dosyada bulunan tanık beyanları ve telefon görüşme kayıtlarından H.S'yi azmettirdiği anlaşıldığından cezalandırılmasına karar verilmiştir²⁴³. Temyiz incelemesi sonucu yeğeni maktulün kardeşinin gayri resmi evli olduğu eşi ile yaşadığı ilişki söylentisinin kendisinin ve ailesinin namus ve şerefini eksilten bir davranış olarak görerek sanık H.S'yi öldürmeye azmettiren A.Ç'nin saikini bilen H.S de töre saikiyle Ş.Ç'yi öldürmüştür. Töre saiki yönüyle düzeltilerek onama hükmü kurulmuştur²⁴⁴. Davaya konu olayda öldürülen erkek olmuştur.

Sanık T.A boşanmış olduğu kadın H.A'nın sevgilisini öldürmüştür; boşandığı eşini de yaralamıştır. Erkek boşanmış olduğunda dahi kendisini eski eşinin hayatından sorumlu görmektedir²⁴⁵. Suç tarihi itibarıyla töre saikiyle nitelikli hali uygulanamamıştır²⁴⁶.

²⁴¹ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/109; K. 2009/285 no'lu 30.12.2009 tarihli ilamı.

²⁴² Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/198; K. 2009/228 no'lu 19.11.2009 tarihli ilamı.

²⁴³ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/108; K. 2010/37 no'lu 03.02.2010 tarihli ilamı.

²⁴⁴ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/6241; K. 2011/3025 no'lu 11.05.2011 tarihli ilamı.

²⁴⁵ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2004/56; K. 2005/47 no'lu 22.03.2005 tarihli ilamı

²⁴⁶ Suç tarihi: 06.01.2004.

Sanık A.Ç ve M.Ç maktul annelerinin sevgilisi A.K'yı öldürmüşlerdir ve mahkeme gerekçeli karar tutanağında bu gibi durumlarda âdetin kadınların ölmesi olduğu yazılıdır. Evli kadınlarla ilişkiye giren erkekler de öldürülmüştür.

Fail ile mağdur arasındaki ilişki geniş anlamda akrabalık ilişkisidir. Bazı kararların suç tipinde yakın akrabayı öldürme olarak da isimlendirilmiştir²⁴⁷. Öldürmenin temelinde namusu olarak görme olduğu için aynı gruba aidiyetin de olması gerekmektedir çünkü insanlar tanımış oldukları kadınların namuslarını sahiplenmeye meyillidirler; tanımadıkları kadınların namusu ile ilgilenmezler. Erkeklerin mağdur olması durumunda ise genelde erkeklerle bir akrabalık bulunmayıp erkeğin ilişkide olduğu kadınla akrabalık bağı bulunmaktadır. Aranması gereken tek koşul mağdurların davranışları sonucu kirlendiği iddia edilen namusun temizlenmesi olgusuyla failleri suçu işlemeye yönelten amaç arasında ilişkinin tesis edilmesidir.

Fail ile mağdur arasında berdelenden dolayı da bir ilişki doğabilmektedir. Berdel yüzünden kadınlar daha çok mağdur olmakta, istemedikleri kişilerle evlenmek zorunda bırakılmaktadır. Berdel sonucu evlendirilen kadınların şiddet görmesi, intihar etmesi veya ettirilmesi sonucu aileler arasında husumet doğmaktadır. Evli olan maktulün kuma olarak başka kadınla birlikte yaşamak istemesi ve kadının evli adamla ilişki yaşamayı kabul etmemesi üzerine tecavüz etmesi ve kadının hamile kalması sonucu gayri resmi olarak evlenmeleri ve bunun neticesinde berdel olarak diğer aileye kızın verilmesi ve kızın kısa bir süre sonra intihar etmesinden erkek ve ailesi sorumlu görülmüş ve iki aile arası husumet doğmuştur²⁴⁸.

2. AİLE MECLİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Aile meclisi ailenin erkeklerinin toplanarak namus meselesini kendilerince çözdükleri yerdir. Ancak bu çözüm genel olarak kadının infazıdır. Aile meclisi mahkeme kararlarında da tanımlanmıştır. Şöyle ki; “....aile meclisi olgusu genelde bölgede özellikle Şanlıurfa ilinde yüzyıllardan beridir var olan ve kaynağını töreden, örf ve âdetlerden, yaşam koşullarından etnik ve sosyal yapıdan ve diğer çeşitli etmenlerden alan ve

²⁴⁷ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2012/247; K. 2012/327 no’lu 25.12.2012 tarihli ilamı; Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2012/382; K. 2013/413 no’lu 22.11.2013 tarihli ilamı.

²⁴⁸ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/276; K. 2006/250 no’lu 06.06.2006 tarihli ilamı; Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/283; K. 2007/160 no’lu 22.05.2007 tarihli ilamı.

varlığını hala capcanlı bir biçimde sürdüren sosyolojik bir olgudur. Bilimsel çalışmaların konusu olmuş ve dış dünyaya yansımaları itibariyle yörede çok özgül bir konum edinmiştir. Doğaldır ki soyut bir kurumsallaşma olan aile meclisi olgusunun varlığını kanıtlamak somut ve elle tutulur delillerle mümkün olmayacaktır. Yasal prosedürle kurulmuş ve toplumsal denetime açık bir yapılanma olmayan bu olgunun ayırıcı özellikleri, bireylerin kayıtsız şartsız inandıkları kimi değerler etrafında kollektif bir hareket tarzı ve irade birliği içine girerek mutlak kabul ettikleri değerlerin korunmasını sağlamak ve bunun için de bu kollektif irade doğrultusunda harekete geçmektir...²⁴⁹”

Aile meclisi erkeklerden oluşmaktadır. Kadınların bu süreçte söz hakkı olmadığı ancak olan bitenden haberdar olduğu mahkeme kararlarından da anlaşılmaktadır. Ailenin kadınları ölümün gerçekleşeceğini bildikleri halde suçu bildirmemekte sessiz kalmaktadır. Bu durum delil yokluğundan dolayı cezasız kalmaktadır. Kadının öldürülmesinden önce genel olarak toplantıların yapıldığı; ailenin erkeklerinin toplantılar yaptığı bu husus sorulduğunda inkâr ettikleri, borç meselelerinin konuşulduğunu beyan etmişlerdir²⁵⁰.

Töre saikinin öldürme suçunun nitelikli hali olarak uygulanan kararlarda aile meclisi şart olarak görülmemiştir. Bazı kararlarda aile meclisinin karar aldığından bahsedilse de ispatlanması mümkün olmadığı için sonuca etkili olarak görülmemiştir. Maktulün ailesinin failden şikâyetçi olmaması öldürmenin ailenin bilgisi ve rızası dahilinde gerçekleştirildiğini düşündürmektedir. Kadının evlilik dışı hamile kalmasından dolayı amca çocukları tarafından öldürülmesi olayında kadının ailesinin şikâyetçi olmaması ve öldürmeye karşı çıkan bazı aile üyelerinin köyden uzaklaştırılması aile meclisinin karar aldığını düşündürmektedir. Amca çocuklarının kendilerinin namuslarının kirlendiğini düşünmeleri ve temizlemek için evlilik dışı hamile kalan kadını öldürmeleri kadının birey olarak görülmediğini göstermektedir²⁵¹.

²⁴⁹ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/235; K. 2008/310 no’lu 04.12.2008 tarihli ilamı.

²⁵⁰ Şanlıurfa 4. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2018/177; K. 2019/108 no’lu 13.02.2019 tarihli ilamı.

²⁵¹ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 20114/288; K. 2016/17 no’lu 14.01.2016 tarihli ilamı.

3. KUSURLULUK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yaş küçüklüğü hususu fail kısmında incelendiği için tekrar incelenmeyecektir. Kusurluluk açısından ceza verilmesine yer olmadığına dair verilen bir karar mevcuttur. Sanık R.Y eşi Z.Y'nin kendisini başka erkeklerle aldattığından şüphelenerek köylülerin maktül eşinin kendisini aldattığı konusunda birbirlerine kaş göz işareti yaptıklarını, “anası belli babası beş yüz elli” tarzı ifadeler duyması sonucu eşini öldürmeye karar verdiğini ifade etmiştir. Tarafların müşterek çocuğu sanık babasından şikâyetçi olmuştur. Sanığın akıl hastası olması gerekçesiyle ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir²⁵².

4. TÖRE SAIKİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mahkeme kararlarında en önemli olan husus töre saikidir. Töre saikinın ne şekilde anlaşıldığı ve yorumlandığı noktasında değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Ş.M kendi rızasıyla M.K ile evlenmek amacıyla kaçmış ve evlenmiştir. Ş.M'nin kaçmasından dolayı Ş.M'nin ailesi namuslarının kirlendiği düşüncesiyle iki aile arasında husumet doğmuştur. Ş.M'nin kaçırıldığını iddia etseler de mahkeme tutanaklarından Ş.M ile M.K'nın kaçarak evlendiği sabittir. Sanıklar Ş.M'nin erkek kardeşleri kız kardeşlerinin kaçmasından dolayı oluşan husumet nedeniyle ve duydukları öfkeyle tasarlayarak M.K'nin bulunduğu araca ateş açarak M.K'nin yaralanmasına; abisi S.K'nin ölmesine sebep olmuşlardır. Mahkeme Ş.M'nin kendi rızasıyla kaçıp evlenmesinden dolayı ailesine karşı herhangi bir haksız hareketin bulunmadığından dolayı yerinde olarak haksız tahrik indirimi uygulamamıştır ancak töre saiki nitelikli halini de tartışmamıştır. Tasarlama açık olduğu pusu kurarak öldürmenin gerçekleştiği halde kasten öldürme suçundan hüküm kurulmuştur²⁵³. Yargıtay kararları uyarınca tasarlama halinin kabulü için failin önceden koşula bağlı olmaksızın öldürme kararı vermesi, kararla eylem arasında tasarlamayı kabule elverişli makul bir sürenin geçmesi, bu süre içinde verdiği kararda failin sebatlı ısrar

²⁵² Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/103; K. 2005/327 no'lu 20.12.2005 tarihli ilam.

²⁵³ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/151;K. 2016/267 no'lu 18.10.2016 tarihli ilam.

etmesi gerekmektedir²⁵⁴. İstinaf mahkemesi tasarlayarak ve töre saikiyle cezalandırılması gerekmesi sebebiyle yerel mahkeme hükmünü ortadan kaldırarak TCK md. 82/1-a-k uyarınca ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir²⁵⁵.

Ailenin kızının kaçması olayı da kadının ölümü hak ettiğini gösteren durumlardan biridir. Aile kendi adının lekелendiğini, kız tarafından ailenin ezildiğini namuslarının kirlendiğini düşünerek kızlarını öldürmekle namuslarının temizleneceğini, ailenin isminin utançtan kurtulacağına inanmaktadır. Toplum tarafından da aileyle dalga geçme, dışlama, küçümseme, yok sayma, hakaret etme şeklinde davranılarak aile öldürme yönünde baskılanmaktadır. Kaçan kadın evlenerek de öldürülmekten kurtulamamaktadır. Ölümün gerçekleşmemesi için konu iki aile arasında berdel, tazminat olarak para verme veya sürgün ettirilme şeklinde çözümlenmeye çalışılmaktadır. İki ailenin ileri gelenleri tarafından uzlaşma zemini sağlanırsa ve taraflar taahhütlerini yerine getirirse o zaman ölümün gerçekleşmeme ihtimali bulunmaktadır.

Maktül İ.M eniştesiyle kaçarak eniştesi ile yaşamaya başlamıştır. Aile İ.M ile görüşmeyi kesmiştir. Eniştesi A.M maktül İ.M'yi başkasıyla evlendirmiştir ve evlendirdiği kişi de maktülü babasına teslim etmiştir. Maktülü öldüren erkek kardeş U.M savcılık ifadesinde ve mahkeme sorgusunda çevredeki komşuların ailesi ile ablası yüzünden dalga geçmeye başladığını ve olayın namus meselesi haline geldiğini, ablanın üzerine kız kardeşin kuma olarak gelmesinin sonucunun ölüm olduğunu, komşuların ve akrabaların “sen nasıl erkeksin, sen nasıl erkek kardeşsin” şeklinde aşağılayıcı ve rencide edici şekilde kendisiyle konuşulduğunu ifade etmiştir. Kız kardeşinin yaptığının ayıp ve yanlış olduğunu; öldürülmeyi hak ettiğini ifade etmiştir. Mahkeme kararında töre saikini şu şekilde tanımlamıştır: *“Töre saiki ile eylemin gerçekleştirildiğinin kabulü için; öncelikle mağdurun toplumda genel olarak benimsenmiş olan bir davranış veya yaşam biçimine aykırı davranmış olmasının, ikinci olarak bu aykırı davranışın “ölümle” cezalandırılması gerektiğinin o toplumda yaşayanlar*

²⁵⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2013/1-530; K. 2014/1 no’lu 14.01.2014 tarihli ilamı; Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2014/564; K. 2014/3536 no’lu 17.06.2014 tarihli ilamı.

²⁵⁵ Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi E. 2017/113; K. 2017/896 no’lu 30.05.2017 tarihli ilamı.

tarafından beklenen bir tepki olduğunun kabul edilmesinin, üçüncü olarak ise öldürme fiilinin fail tarafından toplumun öldürme beklentisinin yönlendirmesiyle sırf aykırı davranışın cezalandırılması görevi üstlenilerek işlenmesinin gerektiği...” denilerek failin TCK md. 81/1-d-k uyarınca cezalandırılmasına karar vermiştir ve haksız tahrik indirimini de şartları oluşmadığından yerinde bir şekilde uygulamamıştır²⁵⁶.

Eşi ölen kadınların ölen eşinin erkek kardeşleriyle evlendirilmesi de Şanlıurfa ilinde sık görülen bir âdettir. Bu âdet kadının aile içerisinde kalmasını sağlayarak kadının namusunun aileye ait olduğunu göstermektedir. Kadının baskı altında tutularak hayatını yaşaması engellenmektedir. Maktül C.K eşinin ölümünden sonra eşinin kardeşi A.K ile gayri resmi olarak evlenmiştir. A.K başkasıyla evlidir. Daha sonra ise O.K tarafından birlikte yaşamak için başka bir ile gidip daha sonra ise tekrar memleketi Siverek’e dönmüştür. O.K de başkasıyla evlidir ve O.K’nin oğlu N.K, C.K’yı ailelerinin ismine leke sürdüğü için öldürmeye karar vermiştir. N.K yengesi C.K’nın pis işler yaptığını, namusuna sahip çıkmadığını, daha önce de yengesini babasının teyzesinin oğlu B.K ile yatakta yakaladığını ve bunun üzerine yengesini öldürmeye karar verdiğini beyan etmiştir. N.K ile S.K, T.K ve A.K yengeleri C.K’yı tasarlayarak öldürmüşlerdir. Mahkeme töre saikiyle ve tasarlayarak kasten öldürme suçundan ağırlaşmış müebbet cezasıyla cezalandırılmalarına karar vermiştir. Mahkeme sanıkların maktul C.K’yı kardeşleri birbirine düşüren ve kardeşleri arasında husumet yaratan biri olarak görüp aile meclisi kararı sonucu A.K ile evlendirilmesine sanık O.K’nın kaçırmayı ile uymadığı, her ne kadar burada suç ailenin erkeklerinde olsa Siverek bölgesindeki katı aşiret yapısı, erkek egemen toplumsal kabulleniş, erkeğin kadından her ne şekilde olursa olsun üstün tutulmasına ilişkin düşünce tarzı sebebiyle sanık O.K maktulü kaçırarak aslında aile kararına uymasa da yine burada aile kararına uymayanın maktul olarak görüldüğü ve töreye aykırı davranması sebebiyle eylemin gerçekleştirildiği, yine failer tarafından dışardan bakıldığında aileyi birbirine düşüren şahsın maktul C.K olduğu için ve aileyi rezil ettiğinin düşünülmesi üzerine artık maktulü öldürmenin görev bilinci ile yapıldığı, her ne kadar maktulün olaydan çok süre sonra başkası ile ilişkisi olduğu ileri sürülse de tanık beyanlarının açık olduğu, maktulün herhangi biri ile ilişkisinin

²⁵⁶ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2017/516; K. 2019/528 no’lu 25.06.2019 tarihli ilamı.

olmadığı, sanık O.K tarafından da zorla kaçırıldığı bu haliyle sanıklara ya da sanıkların mensup olduğu aileye yönelik haksızlık içerecek davranışının olmadığı, maktulün ailenin gelini olduğu töre cinayetinin şartlarının oluştuğu, ayrıca maktulden kaynaklı herhangi bir haksız eylem bulunmadığı, bu nedenle sanıklar hakkında TCK'nın 29. maddesi uygulanamayacağı içtihat edilmiştir²⁵⁷.

Kadının eşi öldüğünde kardeşiyle evlenmeye mecbur bırakılması hatta eşinin kardeşi evli, çocuklu olduğu halde kuma olmaya zorlanması daha sonra diğer kardeşi tarafından kaçırılmasına rağmen suçlunun kadın olarak görülmesi ve öldürülmesinin düşünülmesi anlaşılabilir bir zihniyetin ürünü değildir. Ataerkillik o kadar baskındır ki kadın insan olarak dahi görülmemektedir.

Yerel mahkeme Yargıtay²⁵⁸, in kararına atıf yaparak töreyi iyi ve kötü olarak ayırmış ve şu şekilde açıklamıştır: *"Bir toplulukta genel olarak benimsenmiş, yerleşmiş yaşam biçimlerinden veya değer yargılarından kaynaklanmasının" gerekli olduğu, yasal düzenlemede geçen "saik" kelimesinin, öldürme fiilinin fail tarafından "başka her türlü etkiden uzak olarak sırf toplumda benimsenmiş olan genel bir davranış veya yaşam biçimine aykırı davranılmış olması cezalandırmayı görev addedip onun etkisiyle" işlenmesini, başka bir deyişle, "öldürme kastının, kötü törenin etkisiyle oluşması lüzumunu" ifade ettiği, bu durumdaki failin "öldürme eylemini" gerçekleştirirse toplum tarafından "saygınlık" ile ödüllendirileceğini, gerçekleştirmediği takdirde ise "kınanacağını" düşünmesi ve bu eylemi saygınlık kazanmak ya da kınanmamak için işlemesi gerektiği, dolayısıyla "töre saikiyle öldürme"den bahsedilebilmesi için, öncelikle mağdurun "toplumda genel olarak benimsenmiş olan bir davranış veya yaşam biçimine aykırı davranmış olmasının, ikinci olarak bu aykırı davranışın "ölümle" cezalandırılması gerektiğinin o toplumda yaşayanlar tarafından beklenen bir tepki olduğunun kabul edilebilmesinin, üçüncü olarak ise öldürme fiilinin fail tarafından toplumun öldürme beklentisinin yönlendirmesiyle sırf aykırı davranışın cezalandırılması görevi üstlenilerek işlenmesinin" şart olduğu, burada "toplumdan" kastedilenin "tüm ülke" olabileceği gibi "köy, mahalle, geniş aile gibi küçük bir topluluk da olabilir."*

Maktul kadın H.D Suça sürüklenen çocuk M.D tarafından evden kaçtığı ve kaçtığı kişinin evli olması sebebiyle ve maktulün bunu bilmemesi öğrenince evine

²⁵⁷ Siverrek Ağır Ceza Mahkemesi E. 2018/356; K. 2019/176 no'lu 19.03.2019 tarihli ilamı.

²⁵⁸ Yargıtay I. Ceza Dairesi E. 2014/2849, K. 2014/4347 no'lu 01.10.2014 tarihli ilamı.

geri dönmesi sebebiyle öldürülmüştür. Yerel mahkeme töre saiki nitelikli halini uygulamayarak TCK md.82/1-d uyarınca cezalandırılmasına karar vermiştir²⁵⁹. Kanaatimizce töre saiki açık olmasına rağmen uygulanmaması yerinde olmamıştır. Erkek kardeşin ablasını başkasıyla kaçıp sonra eve döndüğü için öldürmesinde ailenin namusunun kirlendiği düşüncesinin hakim olduğu kaçınılmazdır. Her ne kadar mahkeme sorgusu esnasında maktulün kendisine hakaret ettiğini ve tartışıklarını iddia etse de suçtan kurtulmaya matuf olduğu aşîkârdır. Namus temizleme amacıyla öldürmenin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Nitekim istinaf mahkemesi de töre saikiyle insan öldürme suçunun açık olduğunu ancak sonuç cezaya etki etmediğinden dolayı ortadan kaldırma sebebi yapılmadığını belirtmiştir²⁶⁰.

Maktul Ş.K ihbar neticesinde dere içerisindeki merada gömülü olarak bulunmuştur. Maktul kadının çevresine borçlandığını ve daha sonra kaçtığını ailesi beyan etmiştir. Maktul kadına ulaşamadıklarını ailesi ifade etmiştir. Ailesinin ve maktulün ilişkisi olduğu iddia edilen M.Ç'nin ifadelerinin çelişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yörenin örf ve âdetleri uyarınca intihar sonucu ölümlerde ve töre cinayetlerinde taziye töreni yapılmadığı belirtilmiştir. Mütalaada M. Ç'nin töre saikiyle insan öldürme suçundan dolayı cezalandırılması talep edilse de mahkeme tarafından oy çokluğu ile mahkumiyete yeterli somut delil bulunmadığından beraat kararı verilmiştir. Soruşturma aşamasında maktulün çocuğu V.K annesinin M.Ç ile ilişkisi nedeniyle aile meclisinin karar alarak annesinin dayıları tarafından öldürüldüğünü beyan etmiştir ancak mahkeme aşamasında bu beyanlarından sarfınazar etmiştir. Karşı oy ise mütalaaya uyarak sanıkların cezalandırılması gerektiğini; otopsi raporunda zorlamalı ölüm olduğunun rapor altına alındığını, töre saikiyle kasten öldürme suçunun işlenmiş olduğu gerekçeleriyle çoğunluğun

²⁵⁹ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/395; K. 2016/242 no'lu 09.08.2016 tarihli ilamı.

²⁶⁰ Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi E. 2016/57; K. 2016/63 no'lu 22.11.2016 tarihli ilamı.

görüşüne katılmadığını ifade etmiştir²⁶¹. Karar usul yönünden bozulmuştur esas açısından bir önemi bulunmamaktadır²⁶².

Kadınların bazen boşanmak istemesi özellikle kaçan kadının boşanmak istemesi bile ölüm sebebi olabilmektedir. Maktul Y.K ile M.K arasında duygusal ilişki başlamıştır. M.K evlenmek için Y.K'yı ailesinden istetmek istese de Y.K'nın ailesi bu teklifi reddetmiştir. Taraflar evlenmek için kaçmışlardır ve daha sonra da resmi nikah kıyılarak evlenmişlerdir. Y.K'nın ailesine 8.000,00-TL verilerek barış sağlanmıştır. Dosya kapsamında maktulün boşanmak için bir avukata noterden özel vekaletnâme verdiği de tespit edilmiştir. Y.K kaçarak törelere aykırı davrandığı için babası H.Ç tarafından üvey kardeşleri V.B ve E.B'nin azmettirmesi sonucu öldürülmüştür. Maktulün annesi E.Ç kimseden şikâyetçi olmadığını belirtmiştir. Maktulün ailesinin şikâyetçi olmaması aile kararıyla cinayetin işlendiğini düşündürmektedir. Kaçan kızının boşanmak istemesini ailenin namus ve şerefini eksilttiği düşüncesiyle tasarlayarak ve töre saikiyle sanık H.Ç'nin kızını öldürmesi üzerine TCK md. 82/1-a-k uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiştir. Azmettirme yönünden mahkumiyete yeter delil bulunmadığından sanıklar V.B ile E.B'nin beraatine karar verilmiştir²⁶³. Temyiz incelemesi sonucunda da hukuka ve kanuna uygun bulunarak hüküm onanmıştır²⁶⁴.

Kadınların boşanması durumunda da üstlerindeki baskı sona ermemektedir. Boşandıktan sonra İzmir'e giden maktul H.K halası tarafından okuma yazma kursuna gönderilmiş; kendisini geliştirmesi için imkân tanınmıştır. Daha sonra açık ilköğretim okuluna yazdırılmıştır. Maktulün şehir hayatına uyum sağlayarak kot pantolon giydiği, sosyal medya hesaplarının olduğu öldürülmesi için yeterli sebep olmuştur. Babası A.K maktulü sürekli arayarak yanına gelmesi için ısrar etmekte, okuma yazma öğrenmesinden, modern hayata uyum sağlamasından ve kendini geliştirmesinden son derece rahatsız olmaktadır. Çevresinden A.K'ya kızının İzmir'deyken ne yaptığının belli olmadığı, dul kadınlarla ve başka erkeklerle

²⁶¹ Şanlıurfa 2 Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/201; K. 2013/235 no'lu 24.05.2013 tarihli ilamı.

²⁶² Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2014/4552; K. 2015/5679 no'lu 23.11.2015 tarihli ilamı; Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2016/1566; K. 2017/3623 no'lu 31.10.2017 tarihli ilamı.

²⁶³ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/147; K. 2010/396 no'lu 28.12.2010 tarihli ilamı.

²⁶⁴ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2011/5284; K. 2011/6536 no'lu 02.11.2011 tarihli ilamı.

gezerken görüldüğü, kızının gittiği yolun yol olmadığı gibi cümleler söylenmiştir. Maktulü ısrarla yanına dönmeye ikna etmiş ve elinden cep telefonunu alarak halası ve başkalarıyla görüşmesini yasaklamıştır. Daha sonra kızını öldürdüğünde gömeceği mezarı da kazarak hazırlamıştır. Sanık A.K kızının erkeklerle düşüp kalktığını, namusunu kirlettiğini, geleneksel yaşam tarzının dışında yaşadığını düşünerek uyuyan kızını görev bilinciyle töre saikiyle öldürmüştür. Maktulün kardeşi S.K odada yılan gördüğünü onu öldürmek için ateş ettiğinde ablasını öldürdüğünü beyan etse de mahkeme tarafından babasını kurtarmaya yönelik olarak değerlendirilmiş ve soyut iddialara itibar edilmemiştir. Mahkeme tarafından sanığa TCK md.82/1,a-d-k uyarınca ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilmiştir ve kendisine yönelik hiçbir haksız hareket bulunmadığından dolayı isabetli olarak haksız tahrik indirimi uygulanmamıştır²⁶⁵. Temyiz incelemesi sonucunda da hüküm onanmıştır²⁶⁶.

Maktul E.Ç ile müşteki M.K suç tarihinden on ay kadar önce tanışmışlar ve evlenme kararı almışlardır. M.K maktulü ailesinden istetmek için haber göndermiş ancak aile rıza göstermemiştir. Bunun üzerine maktul ile müşteki kaçmışlardır. Araya büyükler girerek sorun bir miktar paranın ödenmesiyle çözülsün de tekrar para istenmesi üzerine arada husumet devam etmiştir. Kızının öldürülmesine rağmen annesi şikâyetçi olmamıştır. Maktul babası, amcaoglu ve eniştesi tarafından iştirak halinde öldürülmüştür. Maktulün erkek kardeşi reşit olmayan M.E.Ç ise olay yerinde elinde silahla bulunmuş ve ablasını öldürdüğünü ikrar etmiştir. Müşteki de soruşturma aşamasında ateş edenlerin beş kişi olduğunu ifade etmesine rağmen ifade değiştirerek ateş edenin genç bir çocuk olduğunu mahkeme sorgusunda beyan etmiştir. Bu ikrara rağmen suça sürüklenen çocuğun elinde atış artığı olmaması mahkeme tarafından şüpheli görülmüştür ve ifadeler arasında çelişkileri ve diğer somut delilleri göz önüne aldığına çocuk yönünden beraat hükmü kurmuştur. Maktulün babasının kızının kaçtığından dolayı namusunda eksilme olduğunu düşünerek töre saikiyle öldürdüğü noktasında kuşku bulunmamaktadır. Maktulün eşi olan müştekiye yönelik de öldürmeye teşebbüs suçu töre saikiyle kasten öldürmeye

²⁶⁵ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2012/382; K. 2013/413 no’lu 22.11.2013 tarihli ilamı.

²⁶⁶ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2015/784; K. 2015/3778 no’lu 10.06.2015 tarihli ilamı.

teşebbüs suçundan ceza verilmiştir²⁶⁷. Yerel mahkeme ilamı temyiz incelemesinden geçerek onanmıştır²⁶⁸.

Genelde maktul kadınlar olsa da nadir olarak erkeklerin de maktul olduğu görülmektedir. Maktul Ş.Ç amcasının gayri resmi eşi ile ilişki yaşadığından dolayı söylenti çıkması üzerine uzaktan akraba sanık H.S tarafından öldürülmüştür. H.S her ne kadar başka bir sebepten ve tek başına Ş.Ç'yi öldürdüğünü beyan etse de dosyadaki delillerden namus meselesi yüzünden öldürdüğü sanık Y.D'nin de kendisine yardım ettiği anlaşılmaktadır. Maktulün amcası sanık A.Ç'nin dosyada bulunan tanık beyanları ve telefon görüşme kayıtlarından H.S'yi azmettirdiği anlaşıldığından cezalandırılmasına karar verilmiştir²⁶⁹. Temyiz incelemesi sonucu yeğeni maktulün kardeşinin gayri resmi evli olduğu eşi ile yaşadığı ilişki söylentisinin kendisinin ve ailesinin namus ve şerefini eksiltten bir davranış olarak görerek sanık H.S'yi öldürmeye azmettiren A.Ç'nin saikini bilen H.S de töre saikiyle Ş.Ç'yi öldürmüştür. Töre saiki yönüyle düzeltilerek onama hükmü kurulmuştur²⁷⁰. Y.D yönünden ise asli fail olarak cezalandırılması gerektiğinden bahisle hüküm bozulmuştur. Yerel mahkeme tarafından bozma ilamına uyularak töre saikiyle ve tasarlayarak kasten insan öldürme suçundan hüküm kurulmuştur²⁷¹. Temyiz incelemesi sonucu hüküm hukuka ve kanuna uygun olduğundan onanmıştır²⁷².

M.A maktul N.Y ile birlikte yaşamak için resmi nikahlı eşinin evine götürmüştür. Eşinin kuma olarak N.Y ile yaşamayı kabul etmemesi ve çocuklarının tepki göstermesi üzerine N.Y ile yaşamak için ayrı bir ev kiralamıştır. Bu eve yüzlerini gizleyerek M.A'nın oğulları sanık H.A ile F.A gelerek N.Y'yi bıçaklayarak öldürmüşlerdir. Yerel mahkeme sanıkların TCK md.81/1 uyarınca cezalandırılmalarına karar vermiştir²⁷³. Hâlbuki babalarının birlikte olduğu kadını öldürmelerinde töre saiki güdüldüğü açıktır. Temyiz incelemesinden sonra M.A'nın kendi yaşam ve davranışlarından dolayı çocuklarına karşı TMK md. 185/II uyarınca

²⁶⁷ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2010/249; K. 2012/14 no'lu 09.02.2012 tarihli ilamı.

²⁶⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2013/1711; K. 2013/4960 no'lu 17.09.2013 tarihli ilamı.

²⁶⁹ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/108; K. 2010/37 no'lu 03.02.2010 tarihli ilamı.

²⁷⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/6241; K. 2011/3025 no'lu 11.05.2011 tarihli ilamı.

²⁷¹ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2011/224; K. 2011/215 no'lu 23.09.2011 tarihli ilamı.

²⁷² Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2012/3723; K. 2012/8162 no'lu 13.11.2012 tarihli ilamı.

²⁷³ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/73; K. 2009/179 no'lu 10.12.2009 tarihli ilamı.

bir sorumluluğunun olmadığı sadece eşine karşı sadakat yükümlülüğü olması sebebiyle hükmün bozulmasına töre saikiyle insan öldürme suçundan cezalandırılmaları gerektiği içtihat edilmiştir²⁷⁴. İncelenen dosyalarda dikkat çeken bir husus da cumhuriyet savcısı tarafından hükümlerin temyiz edilmemesi bu yüzden suçun temel halinden ceza alan sanıkların aleyhine temyiz olmadığından dolayı kazanılmış hak dolayısıyla ceza miktarlarının artmamasıdır. Yerel mahkeme bozma ilamı uyarınca sanıkların TCK md.82/1-k uyarınca cezalandırılmalarına karar vermiştir²⁷⁵. İşbu hüküm temyiz incelemesinden geçerek onanmıştır²⁷⁶.

Yerel mahkemelerin yürürlükteki kanunla mevzuata giren töre saikini uygulamaktan imtina ettikleri kararların incelemesinde görülmüştür. Temyiz ve istinaf içtihatları uyarınca töre saikinin uygulandığı aşıkardır.

Kadına tecavüz edilmesi sonucu kadını öldürerek namus temizleme de sık görülmektedir. Tecavüze uğradığı yönünde dedikodu çıkan maktul E.K'nın öldürülmesi yönünde babası İ.K'ya abisi ve oğulları tarafından baskı yapılmış; İ.K bu baskılardan kurtulmak için il merkezine göç etmiştir ancak yine de baskılardan kurtulamamıştır. Maktulün öldürülmesi yönünde toplantılar yapılarak sanık İ.K baskı altına alınmıştır. Maktul öldürülmekten kurtulmak için akrabası S.B ile gayri resmi evlendirilmiştir. S.B maktulün bakire olduğuna dair kanlı çarşafı maktulün babası İ.K'ya göndermiştir. S.B karısını korumak ve dedikoduların önüne geçmek için karısının bakire olduğuna maktulün ailesini inandırmaya çalışmıştır. Sanıklar rakip aşiretlerin kendileri ile alay ettiğini ve namuslarına dil uzattıklarını sorgularında beyan etmişlerdir. Maktul öldürüldüğünde 5-6 haftalık hamiledir. Sanık İ.K ve M.K'nın TCK md. 82/1-a-k uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmiştir²⁷⁷.

Maktul G.A evlilik dışı ilişkisinden hamile kalmıştır. Maktulün kilo almasından ve davranışlarından şüphelenen M.A maktulü doktora götürerek beş aylık hamile olduğunu öğrenmiştir. Sanık M.A aynı gün kolluk birimine kardeşi G.A'nın kaybolduğuna dair dilekçe vermiştir. Ailenin namusunun temizlenmesi için

²⁷⁴ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/4522; K. 2011/1511 no'lu 15.03.2011 tarihli ilamı.

²⁷⁵ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2011/133; K. 2011/144 no'lu 30.06.2011 tarihli ilamı.

²⁷⁶ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2012/353; K. 2012/2384 no'lu 02.04.2012 tarihli ilamı.

²⁷⁷ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/235; K. 2008/310 no'lu 04.12.2008 tarihli ilamı.

sanık M.A yeğeni B.A'yı maktulü ailenin namusunun temizlenmesi için öldürmeye azmettirmiştir. Yeğen B.A'nın halası maktulü öldürmeyi düşünmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. Yerel mahkeme sanık M.A'nın kasten öldürme suçuna iştirakten; suça sürüklenen çocuk B.A'nın fail olarak cezalandırılmasına karar vermiştir²⁷⁸. Temyiz incelemesi sonucu suçun tasarlayarak töre saikiyle gebe olduğu bilinen kadına karşı öldürme suçundan dolayı cezalandırılmaları gerektiğinden bahisle hüküm bozulmuştur²⁷⁹. Bozma ilamı doğrultusunda TCK md.82/1-a-k-f uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmiştir²⁸⁰.

Maktul H.G evlilik dışı cinsel ilişki yaşayarak hamile kalmıştır. Hamile kalmasının öğrenilmesinden sonra cinsel ilişki yaşadığı kişi ile evlendirilmek istenmiş ancak askerde olduğu için evlenememiştir. Evlenmek için askerden dönüşün beklenmesi gerektiğinden ve hamile olduğu tüm köy tarafından öğrenileceği için annesinin talebiyle köydeki dedikoduların son bulması için başka akrabalarının yanına gönderilmiştir. Amca çocukları sanık S.G ve C.G annesinin rızası hilafına maktulü alarak arabayla köye getirerek öldürüp kuyuya atmışlardır. Maktulün annesi ilk alınan ifadesinde şikâyetçi olduğunu belirterek davaya katılma talebinde bulunmuştur ancak daha sonra şikâyetinden vazgeçmiştir. Sanıklar gebe olduğu bilinen kadına karşı töre saikiyle kasten öldürme suçundan dolayı cezalandırılmışlardır²⁸¹.

Maktul F.A evlidir ve eşi A.A'yı başka erkeklerle aldattığından dolayı dedikoduların çıktığı maktulün babası sanık M.Y'yi damadı A.A'nın sürekli arayarak *"Kızınız kötü yola düştü, evimi geneleve çevirdi, ben pezevenklik yapamam."* gibi sözler söylediği ve sanık M.Y'nin bu yüzden kızını öldürdüğü anlaşılmaktadır. Maktulün eşi A.A maktulün kendisini aldattığını mahkeme sorgusunda reddetmiştir. Sanık ise şeker hastası olduğunu maktulün kendisine hakaret ettiğini sorgusunda beyan etmiştir. Sanık M.Y'nin TCK md.82/1-d uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiştir²⁸². Temyiz incelemesi sonucu sanık babanın evli ve reşit olan kızının özel

²⁷⁸ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/170; K. 2007/381 no'lu 27.12.2007 tarihli ilamı.

²⁷⁹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2008/5391; K. 2009/2517 no'lu 04.05.2009 tarihli ilamı.

²⁸⁰ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/147; K. 2009/172 no'lu 13.10.2009 tarihli ilamı.

²⁸¹ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/288; K. 2016/17 no'lu 14.01.2016 tarihli ilamı.

²⁸² Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/245; K. 2009/111 no'lu 11.06.2009 tarihli ilamı.

hayatı hakkında çıkan dedikodular yüzünden öldürülmesini töre saikiyle öldürme olduğundan bahisle düzelterek hükmü onamıştır²⁸³.

Aradan uzun zaman geçse de yine de töreye karşı gelinmesinin, çizilen sınırların dışına çıkılmasının hesabı sorulmaktadır. Bununla ilgili en ilginç karar evlilik dışı hamile kalan G. K'nın kırk yıl sonra amca çocukları tarafından öldürülmesidir. Kadın ve çocuğu erkek kardeşinin öldürdüğü ancak maktulü o zaman öldüremediği için kırk yıl boyunca husumet güdülmüş ve G.K öldürülmüştür. Sanıklar tasarlayarak ve töre saikiyle insan öldürme suçundan cezalandırılmışlardır²⁸⁴.

İncelenen kararlarda görülen bir diğer husus ise ilişkilerin taraflar arasında kalmayarak her iki ailenin üyelerine yansması ve her iki ailenin üyelerinin kendisinde söz hakkı bulmasıdır. Bu yüzden olaylar duyulmakta ve çıkan dedikodular yüzünden toplumsal baskı oluşmaktadır. Evlenmeden önce cinsel ilişki yaşayan Z.A evlendiği eşine bakire olmadığını söylemiştir; eşi ile arasında bu durum sorun oluşturmamıştır. Ancak eşinin ailesi kanlı çarşaf görmek istediğinden dolayı sorunlar çıkmış ve Z.A'nın bakire olmadan evlendiği her iki tarafın aileleri tarafından öğrenilmiştir. Bunun üzerine Z.A'nın babası baskı altına alınmış ve toplumdan dışlanmıştır. Aşiret üyelerinin de devreye girmesiyle Z.A'nın öldürülme kararı verilmiştir ve babası M.Ç tarafından tasarlanarak ve töre saikiyle öldürülmüştür. Erkek kardeşi İ.Ç ise yardım eden olarak tasarlayarak ve töre saikiyle cezalandırılmıştır²⁸⁵.

5. Haksız Tahrik Açısından İncelenmesi

Haksız tahrik ile töre saikinin birarada uygulanamayacağı kanun gerekçesinde belirtilmiştir ancak bazı durumlarda birlikte uygulanması mümkündür. Eşin öldürülmesi diğer kadın öldürmelerinden ayrı tutulmuş ve eşin öldürülmesi durumunda haksız tahrik indiriminin yapılabilmesinin koşullarının oluşma ihtimali daha yüksek görülmüştür çünkü eşlerin birbirine karşı sadakat yükümlülüğü

²⁸³ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2009/8192; K. 2010/7538 no'lu 24.11.2010 tarihli ilamı.

²⁸⁴ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/104; K. 2016/162 no'lu 10.05.2016 tarihli ilamı.

²⁸⁵ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2015/202; K. 2015/599 no'lu 23.12.2015 tarihli ilamı.

bulunmaktadır. Haksız tahrik ile töre saikinin birlikte uygulanması istisnadır. Maktul F.T'nin kendisini aldatması üzerine maktulün babası ve ailesiyle yapılan toplantılarda F.T'yi öldürmesi konusunda karar alınmış ve bu karar doğrultusunda da F.T töre saikiyle öldürülmüştür. Mahkeme kararında eş R.T yönünden töre saikiyle insan öldürme suçundan ceza vermiş ancak eş olduğu için TCK md.29/1 uyarınca haksız tahrik indirimi uygulanmıştır. Diğer sanıklar yönünden haksız tahrik indirimi uygulanmaması ve töre saikiyle cezalandırılmalarına dair hüküm kurulması önemlidir²⁸⁶. Zina eylemi sadece sadakat yükümlülüğü olan kişiye karşı haksız bir harekettir. Reşit kadının özel hayatının ailesinin diğer erkek üyelerini ilgilendirmedikinden dolayı yerinde olarak haksız tahrik indirimi yapılmamıştır.

Haksız tahrik failin eş olduğu her durumda da uygulanmamaktadır. Müşteki H.B'nin kendisini aldattığı yönündeki duyumlarından dolayı müştekinin eşi olan sanık Ş.B müştekiyi öldürmeye teşebbüs etmiştir. Sanık tasarlayarak kasten insan öldürmeye teşebbüs suçundan dolayı cezalandırılmış ve haksız tahrik indirimi uygulanmamıştır. Sadece duyum ve dedikodu haksız tahrik için yeterli görülmemesi yerindedir. Kendisini aldattığını duyması haksız tahrik indirimi için kılıf olarak kullanılabilir. Mahkemede dinlenen tanık sanığın “Karışma, namus davasıdır.” demesi sanığın namusunu temizleme saikiyle hareket ettiğini gösterdiği halde töre saiki nitelikli hali uygulanmamıştır²⁸⁷.

Kızını, kardeşini veya eşini namus için öldüren faile haksız tahrik indirimi yapılmaya devam edilmiştir. Annesini babasından boşandıktan sonra başka erkeklerle görüştüğü için öldürmeye teşebbüs eden sanık Ö. D töre saikiyle öldürme suçundan cezalandırılmadığı gibi TCK md. 29 uyarınca haksız tahrik altında suçun işlendiğinden bahisle ¾ oranında cezadan indirim yapılmıştır²⁸⁸. Sanık Ö.D adeta ödüllendirilmiştir. Çocuğun annesinin özel hayatı üzerinde hakkı olduğuna dair verilen bu karar son derece isabetsizdir. Annenin çocuğuna karşı özel hayatı bağlamında hiçbir yükümlülüğü ya da sorumluluğu bulunmamaktadır.

²⁸⁶ Şanlıurfa 4. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2018/177; K. 2010/108 no'lu 13.02.2019 tarihli ilamı.

²⁸⁷ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2016/70; K. 2016/250 no'lu 08.09.2016 tarihli ilamı.

²⁸⁸ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/280; K. 2005/161 no'lu 21.09.2005 tarihli ilamı.

Mülga Kanun'da namus sebebiyle insan öldürmelerde özel haksız tahrik hali düzenlenmişti. Yürürlükteki kanun dönemiyle de bu alışkanlık devam ettirilerek koşulları oluşmadığı halde haksız tahrik indirimi yapılmaya devam edilmiştir. Ancak Yargıtay içtihatlarıyla yanlış uygulamaların önüne geçmiştir. Maktul F.A'yı öldüren sanık baba M.Y hakkında kızı reşit olduğu halde eşini aldattığı yönünde dedikoduların çıkması, kızının kötü yola düştüğünün kendisine söylenmesi üzerine kızını öldürmüştür, Yerel mahkeme tarafından sanık M.Y'nin TCK md.82/1-d uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiştir ancak suçun haksız tahrik altında işlenmesi sebebiyle TCK md.29/1 uyarınca cezasında indirim uygulanmıştır²⁸⁹. Temyiz incelemesi sonucunda evli ve reşit kızı maktulün başka erkeklerle ilişkisi olduğu yönünde çıkan dedikodu nedeniyle sanık lehine haksız tahrik indirimi uygulanamayacağı belirtilmiş ancak aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi yapılamamıştır²⁹⁰.

Yargıtay tahrik yönünden töre saikiyle öldürme suçlarında reşit kadınların özel hayatlarının babasına, kardeşine veya ailenin diğer erkek üyelerine karşı haksız hareket olarak nitelendirilemeyeceğini ancak her olayın kendi içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini içtihat etmiştir²⁹¹. Olayda eşe karşı haksız tahrik varsa bu haksız tahrikin diğer sanıklar için de uygulanmaması gerekmektedir. Eşini aldatan kadının aldattığı erkeğin öldürülmesinde kocayla birlikte sanık olan amcaoğlunun haksız tahrik indiriminden faydalanmaması gerekmektedir²⁹².

Kadının boşanma davası açıp ayrı yaşamak istediği için kocası tarafından öldürülmeye teşebbüs edilmesi üzerine sanık hakkında mahkeme, kadının ayrı yaşamak istemesinin en doğal hakkı olduğu ve bu hakkın kullanılmasının da başkaları ya da eş için haksız tahrik olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle haksız tahrik indirimi yapmamıştır. Sanık mahkeme sorgusunda her ne

²⁸⁹ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/245; K. 2009/111 no'lu 11.06.2009 tarihli ilamı.

²⁹⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2009/8192; K. 2010/7538 no'lu 24.11.2010 tarihli ilamı.

²⁹¹ Yargıtay 2. Ceza Dairesi E. 2004/8332; K. 2004/9966 no'lu 10.05.2004 tarihli ilamı.

²⁹² Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2004/95; K. 2005/115 no'lu 16.06.2005 tarihli ilamı.

kadar eşinin kötü yola düştüğünü, kendisine çocukları göstermediğini, kendisini darp ettiğini, hakaret ettiğini beyan etmiş olsa da itibar edilmemiştir²⁹³.

İncelenen mahkeme kararlarında gözlemlenen bir diğer husus ise sanıkların haksız tahrik indiriminden faydalanmak için birbirinin aynısı olan kendilerine hakaret ve küfür edildiğini ve bunun üzerine cinnet geçirerek öldürme fiilini gerçekleştirdikleridir. Suçtan kurtulmak ve ceza indirimlerinden faydalanmak için senaryolar yazılmakta mahkeme tarafından genel olarak itibar görmemektedir.

Haksız tahrik sebepleri daha çok dedikodu olması, söylenti çıkması, laf atılması gibi ispatlanamayan hallerden oluşmaktadır. Maktul İ.Ç kardeşleri E.Ç'ye laf attığı için E.Ç'nin abileri ve erkek kardeşleri tarafından öldürülmüştür. Laf atma eylemi haksız tahrik olarak kabul edilerek haksız tahrik indirimi yapılmıştır²⁹⁴. Kanaatimizce haksız tahrik indiriminin soyut beyanlarla yapılması yerinde değildir. Birini öldüren her sanık bana küfür etti, hakaret etti diyebilme imkânına sahiptir. Bu yüzden bu iddiaların titizlikle incelenmesi delillerin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Maktul A.O sanık F.Z tarafından eşi ile arasında ilişki olduğuna ilişkin dedikodu çıktığı ve sanığın eşine yan gözle baktığı için öldürülmüştür. Mahkeme tarafından haksız tahrik indirimi uygulanmıştır²⁹⁵. Fail erkek olduğunda eşine yan gözle bakması dahi öldürmesi için haksız bir hareket olarak kabul edilip indirim yapılmaktadır. Temyiz incelemesi sonucunda da hüküm onanmıştır²⁹⁶.

Evli maktul A.K evli olan A.Ç ile ilişki yaşamaktadır. A.Ç çocuklarıyla birlikte yaşadığı eve maktul A.K'yı almış ve yatak odasına gizlice geçmişlerdir. A.Ç'nin çocuğu olan sanık A.Ç ile amcaoğlu M.Ç eve geldiklerinde maktul ile A.Ç'yi yatakta çıplak bir şekilde görmüşlerdir. Sanıklar ateş açarak A.K'yı öldürmüşlerdir. A.K'nın çocuğu mahkeme sorgusunda böyle durumlarda kadının öldürülmesinin âdet olduğunu, erkeği kendi ailesinin öldürülmesinin beklendiğini öldürmezlerse öldürüldüğünü, bunun bir komplo olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme haksız tahrik indirimi uygulamayarak TCK md. 82/1-a uyarınca cezalandırılmalarına

²⁹³ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2006/209; K. 2006/294 no'lu 23.06.2006 tarihli ilamı.

²⁹⁴ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/109; K. 2009/285 no'lu 30.12.2009 tarihli ilamı.

²⁹⁵ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/198; K. 2009/228 no'lu 19.11.2009 tarihli ilamı.

²⁹⁶ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/1986; K. 2010/3349 no'lu 10.05.2010 tarihli ilamı.

karar vermiştir²⁹⁷. Temyiz incelemesi sonucu tasarlamanın şartları oluşmadığından dolayı temel haddten ceza verilmesi gerektiği ve A.Ç kendi çocuklarıyla yaşamış olduğu eve A.K'yi aldığı için TCK md. 29 uyarınca haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasından bahisle bozma kararı vermiştir²⁹⁸.

Kararların kronolojik olarak incelenmesinde görünen odur ki töre saikiyle öldürmelerde haksız tahrik indirimi uygulamaları son derece azalmıştır. Zina halinde eş tarafından öldürmelerde sadakat yükümlülüğünün ihlalinin dolaylı haksız hareket olarak kabul edilmiş onun dışında reşit kadının özel hayatında yaşadıklarını babasına, erkek kardeşlerine karşı haksız hareket olarak kabul edilmemektedir ve bu gelişme kadının birey olma yolunda çok önemli bir gelişmedir. Babaya veya ailenin diğer üyelerine karşı haksız hareket kabul edilmesi kadını hegemonya altına alma sonucunu doğurmaktadır.

6. İŞTİRAK HÜKÜMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Suçun saik kavramı önemli olduğundan dolayı bu suçlar genelde birden fazla kişiyle birlikte işlenmektedir. Mahkeme aşamasına tek fail yansısa da suçun hazırlık aşamasında çok fazla kişi rol oynamaktadır. Suçu işlemeye yönelten dedikoduların ve toplum baskılarının da önemi büyüktür. Azmettirme olaydan açıkça anlaşılrsa dahi genelde azmettirenler delil yetersizliğinden cezasız kalmaktadır.

Maktul Ş.Ç'nin öldürülmesinde sanık A.Ç diğer sanıkları azmettirdiğinden bahisle ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Sanık Y.D ise araba kiralayıp olay yerinde bekleyerek suçun icrasını kolaylaştırdığından dolayı yardım eden olarak cezalandırılmıştır²⁹⁹. Temyiz incelemesinde sanık Y.D'nin yardım eden olarak değil asli fail olarak suçu işlediğinden dolayı bozma kararı verilmiştir³⁰⁰. Bozma ilamı uyarınca yapılan yargılamada sanık Y.D de fail olarak töre saikiyle insan öldürme suçundan dolayı cezalandırılmıştır³⁰¹.

²⁹⁷ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2013/398; K. 2015/542 no'lu 11.12.2015 tarihli ilamı.

²⁹⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2017/2714; K. 2019/2406 no'lu 29.04.2019 tarihli ilamı.

²⁹⁹ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/108; K.2010/37 no'lu 03.02.2010 tarihli ilamı.

³⁰⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/6241; K. 2011/3025 no'lu 11.05.2011.

³⁰¹ Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2011/224; K. 2011/215 no'lu 23.09.2011 tarihli ilamı.

Yardım eden olarak cezalandırma sık görülürken azmettirmeden dolayı cezalandırma nadiren görülmektedir. Genelde azmettirme soyut olarak yapıldığı için somut delilleri bulunmadığından dolayı delil yetersizliğinden sanıklar beraat etmektedir. Y.K'yı öldürmesi konusunda babası sanık İ.B'ye baskı yapan sanıklar V.B ve E.B törelerin uygulanmasını isteyerek sanık İ.B'yi azmettirmişlerdir ancak mâhkumiyetlerine yeter delil bulunmadığından haklarında beraat kararı verilmiştir³⁰².

Azmettirme hususuna failin yaşı küçük olduğunda özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir. Azmettirme failin suç işleme kararı yokken suç işlemeye yönelik fikrinin oluşmasını sağlamaktadır. Suça sürüklenen çocuk B.A halası G.A'yı evden kaçıp hamile kaldığı gerekçesiyle öldürmüştür. Yerel mahkeme kararında azmettirme tartışılmamıştır. Çocuğa öldürme görevinin verildiği veya suçun çocuk tarafından üstlenildiği aşıardır. Dinlenen tanıklar B.A'nın halası G.A'yı vurmadığını yaşı küçük olduğu için sanık M.A tarafından suçu üstlenmesinin istendiğini beyan etmişlerdir³⁰³. Temyiz incelemesi sonucunda sanık M.A hakkında azmettirmeden hüküm kurulması gerektiğinden bahisle yerel mahkeme kararı bozulmuştur³⁰⁴. Suça sürüklenen çocuğun o yaşta halasını ailesinin namusunu temizlemek için öldürmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu; bu fikrin kardeşinin doktora götürerek hamile olduğunu öğrenen ve akabinde kolluk birimine maktulün hayatından endişe ettiğine dair dilekçe veren M.A tarafından oluşturulduğu ve B.A'nın azmettirildiği, suçu üstlenmesinin sağlanmasından dolayı azmettirmeden hakkında hüküm kurulmuştur³⁰⁵. İşbu ilam da temyiz incelemesinden geçerek onanmıştır³⁰⁶.

Töre saikiyle öldürme suçlarında maktullerin yakınları genel olarak şikâyetçi olmadıkları için sanık aleyhine temyiz çok sık görülmemektedir. Bu yüzden de bazı dosyalar temyiz incelemesinden geçirilmeden kesinleşmiştir. Evden kaçan evli H.A'nın öldürülmesi olayında suça sürüklenen çocuk S.A'nın amcasının eşi H.A'yı âni bir kararla kimsenin etkisi altında kalmadan öldürmesi hayatın olağan akışına

³⁰² Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/147; K. 2010/396 no'lu 28.12.2010 tarihli ilamı.

³⁰³ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/170; K. 2007/381 no'lu 27.12.2007 tarihli ilamı.

³⁰⁴ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2008/5391; K. 2009/2517 no'lu 04.05.2009 tarihli ilamı.

³⁰⁵ Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/147; K. 2009/172 no'lu 13.10.2009 tarihli ilamı.

³⁰⁶ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/298; K. 2010/1831 no'lu 29.03.2010 tarihli ilamı.

aykırıdır³⁰⁷. İncelenen kararlarda da görüldüğü üzere bu gibi durumlarda kadının genelde babası, erkek kardeşi veya eşi tarafından öldürülmesidir. Hatta genelde kadın kocası tarafından ailesine teslim edilir ve kadının infazını kendi ailesi gerçekleştirir. Mahkeme kararının temyiz edilmeden kesinleşmesi asıl faillerin cezasız kalmasına, çocuğun cezalandırılmasına sebep olmuştur. Bu bakımdan da katılanın olmadığı dosyalarda cumhuriyet savcısı tarafından dosyaların temyiz edilmesi birçok insanın hayatı ve adaletin tecelli etmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Evden kaçan H.D'nin erkek kardeşi suça sürüklenen çocuk M.D tarafından öldürülmesinde de azmettirmeden dolayı beraat hükmü kurulmuştur. Aile fertleri arasındaki çelişkili beyanlar şüpheden sanık yararlanır hükmü uyarınca mâhkumiyete yeterli bulunmamıştır³⁰⁸. Töre saikiyle insan öldürme suçlarına ilişkin dosyalara Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın müdahil olması katılanın genelde bulunmaması yönünden yerinde olmuştur. Aksi durumda sadece sanık lehine yapılan temyiz aleyhe bozma yasağı ve kazanılmış hak dolayısıyla eksik ceza verilmesine ya da istinaf veya temyiz yollarından geçmeden dosyaların kesinleşmesine sebep olmaktaydı. İstinaf incelemesi neticesinde de beraat hükmü yönünden ortadan kaldırma kararı verilmemiştir³⁰⁹. Temyiz incelemesi sonucunda da esastan ret hükmü verilerek dosya kesinleşmiştir³¹⁰. Kanaatimizce dosyada mübrez aile fertlerinin beyanlarındaki çelişkiler ayrıca maktulün bulunduğu evin anahtarının sadece abisinde bulunması kaldı ki yaşı küçük olan çocuğun ablasını öldürmeyi düşünmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğunun da gözetilmesi gerekirdi.

B. TÖRE SAİKİYLE İNSAN ÖLDÜRME SUÇU AÇISINDAN ÖZELLİKLİ SUÇLAR

1. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

İntihara yönlendirme suçu TCK md. 84 uyarınca düzenlenmiştir. Töre saikiyle ölümlerde mağdurlar intihara zorlanabilmekte ya da cinayetlere intihar süsü

³⁰⁷ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2006/180; K. 2009/70 no'lu 30.04.2009 tarihli ilamı.

³⁰⁸ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/395; K. 2016/242 no'lu 09.08.2016 tarihli ilamı.

³⁰⁹ Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi E. 2016/57; K. 2016/63 no'lu 22.11.2016 tarihli ilamı.

³¹⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2018/1673; K. 2018/3542 no'lu 18.09.2018 tarihli ilamı.

verilebilmektedir. Maktul R kimliği belirlenemeyen biriyle cinsel ilişki yaşaması ve bakireliğini kaybetmesi üzerine aile üyeleri tarafından tasarlanarak öldürülmüştür ancak kolluğa intihar olarak bildirilmiştir. Etkin bir soruşturma yapılarak olayın intihar olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Sanıklar tasarlayarak ve töre saikiyle kasten insan öldürme suçundan cezalandırılmıştır³¹¹.

Genel olarak dünyada erkek intiharlarının oranı yüksek iken kadın intiharlarına şüpheyle yaklaşmak gerekmektedir. Özellikle törenin egemen olduğu, toplum baskısının yoğun olduğu toplumlarda cinayetleri örtbas etmek için intihar süsü verilmektedir. Siirt'te 2000-2013 yılları arasında yapılan bir araştırmada kadın intiharları 2012 yılında %15 oranına ulaşmıştır³¹².

Maktul E.A'nın evlerinin ahırında asılı halde bulunması üzerine olay intihar olarak değerlendirilmiş ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir ancak E.A'nın ailesi tarafından öldürüldüğü bilgisini içeren ihbar mektubu üzerine soruşturma tekrar başlatılmıştır. E.A'nın kendisini asması için ayağının altına koyması gereken tabure veya sandalye konulmamıştır. Olay tarihinden 2 ila 5 gün önce fiili livata yoluyla cinsel istismara uğradığı tespit edilmiştir. Bu yüzden töre saikiyle öldürülmüş olması muhtemel görülerek kamu davası açılmıştır. Ancak mahkumiyetlerine yetecek delil bulunmaması, ihbar mektubunu yazan kişinin kimlik bilgilerine ulaşılamaması sebebiyle sanıklar hakkında beraat kararı verilmiştir³¹³. İsimli ihbar mektubu ve fiili livata sonucu olay tarihi itibarıyla 11 yaşında olan mağdur çocuğun intihar etmesi hayatın olağan akışına uygun düşmemektedir.

Aile içerisinde öldürme olayında genelde ortak alınan bir karar sonucu öldürme fiili gerçekleştiğinden ve intihar görüntüsü verildiğinden dolayı bu durumu ortaya çıkarmak oldukça zordur. Aile üyeleri birbirine benzer ifadeler verecektir. Burada önemli olan ölüm tutanağı ve adli tıp raporunun gerçeği yansıtması ve etkin bir soruşturma yürütülmesidir. Ölümün gerçekleştiği yerde deliller toplanarak ve

³¹¹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2009/1759; K. 2010/246 no'lu 22.01.2010 tarihli ilamı.

³¹² <https://www.birgun.net/haber/sarsici-kadin-intiharlari-raporu-intihar-susu-verilen-cinayetler-128142> (Çevrimiçi), 14.08.2019.

³¹³ Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2016/357; K. 2018/65 no'lu 06.02.2018 tarihli ilamı.

ifadeler arasındaki çelişkiler ortaya çıkarılarak maddi gerçeğe ulaşmak mümkün olacaktır.

İntihar olaylarında genel olarak mağdurların elinden intihar ettiğine dair not alınmaya çalışılmaktadır. Mağdura zorla kendi el yazısıyla ölümünden kimsenin sorumlu olmadığı yazdırılmakta ve intihar etmeye zorlanmaktadır. Suç tarihinde on beş yaşında olan çocuk maktul halasının oğlu tarafından cinsel istismara uğrayarak hamile bırakılmıştır ve halasının oğlu yapılan görüşmelerde maktul çocukla evlenmeyi reddetmiştir. Bunun üzerine maktul çocuktan ölümünden kimsenin sorumlu olmadığına dair yazı alınmak istense de maktul direnmiştir. Sanık kendi el yazısıyla yazıyı yazmıştır. Hamile çocuk zorla kendini asarak intihar etmiş ve adli makamlara intihar olarak bildirilmiştir. Yerel mahkeme sanıkları kasten öldürmeden sorumlu tutarak maktulün cinsel saldırıya uğrayarak hamile kalmasının ailesine karşı haksız bir hareket olarak kabul edilemeyeceğinden bahisle haksız tahrik indirimi yapılmamıştır. Temyiz incelemesi sonucunda da yerel mahkeme kararı onanmıştır³¹⁴. Mülga Kanun döneminde verilen umut verici bir karardır.

2. ÇOCUK DÜŞÜRTME VE YENİ DOĞMUŞ ÇOCUĞUN ŞEREF SAİKİYLE ÖLDÜRÜLMESİ SUÇU

Çocuk düşürtme suçu TCK md. 99 uyarınca düzenlenmiştir. Konumuz açısından evlilik dışı ilişki sonucu kalınan hamilelikler yönünden önem arz etmektedir. Evlilik dışı hamile kalan kadının çocuğu da istenmemekte ve belki kadın da bebekten kurtulmak istemektedir.

765 sayılı Mülga Kanun'da yer alan düzenleme yeni doğmuş çocuğun öldürülmesi, öldürme fiili anne tarafından şerefini kurtarma saikiyle yapıldığında annenin cezalandırılması yönündeydi. Annenin şerefini kurtarmaktan kasıt çocuğun evlilik dışı doğmuş olması durumunu akıllara getirmektedir. Yeni doğmuş çocuğun terk edilmesi veya şeref kurtarma saikiyle düşürülmesinin indirim sebebi yapılması ise insan haklarına sığmayacak bir düzenlemedir³¹⁵. Çocuk düşürme ile alakalı bu düzenlemelerin yürürlükteki kanuna alınmaması son derece yerinde olmuştur. Evlilik

³¹⁴ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2004/1357; K. 2004/2589 no'lu 29.06.2004 tarihli ilamı.

³¹⁵ Sancar, a. g. e, s. 199.

dışı doğan çocuğun ölümü hak ettiğini düşündüren kanun düzenlemeleri insan haklarına aykırıdır. Yürürlükteki kanun çocukların öldürülmesini evlilik dışı veya evlilik içi doğmuş olmalarına göre eşitliğe aykırı bir şekilde ayırmamış aksine çocuk öldürmelerini nitelikli hal olarak düzenlemiştir.

Kanaatimizce çocuk düşürtme suçu yönünden de töre saikinın nitelikli hal olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır. Sadece öldürme suçunda değil çocuk düşürme suçunda da töre saiki güdülerek suç işlenebilir. Mülga Kanun döneminde düzenlenen şeref kurtarma saikiyle öldürme indirim hali iken tam tersi cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak düzenlenmelidir. Her ne kadar doğan çocuğun töreye aykırı davranışı söz konusu olmasa da başlı başına hamile kalınması töreye aykırı olduğu için evlilik dışı ilişki meşru ilişki sayılmadığı için töreye aykırı davranış gerçekleşmiş olmaktadır.

Yargıtay failerin şereflerini, namuslarını kurtarmak maksadıyla öldürme fiillerinde töre saikinın varlığını istikrarlı olarak kabul etmemiştir. Yargıtay bir kararında evlilik dışı akrabasından hamile kalarak doğurduğu bebeğini öldüren failin fiilini hakkında çıkabilecek dedikoduların kendisinin ve ailesinin namusunu ve şerefini eksilteceğini düşünerek öldürdüğünden dolayı töre saikiyle öldürmeden cezalandırılmasını içtihat ederken³¹⁶; başka bir kararında evlilik dışı ilişkiye girip hamile kalarak doğurduğu bebeğini apartman boşluğundan atan anneyi töre saikiyle öldürmeye teşebbüs suçundan sorumlu tutmamıştır³¹⁷.

SONUÇ

5237 sayılı TCK'nın bir yeniliği olan töre saiki ile kasten insan öldürmenin cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmesi kadın ölümleri ve geniş anlamda kadına şiddetle mücadele açısından anlamlı bir adım olmuştur.

Yaşam hakkı en temel ve öncelikli olarak korunması gereken bir haktır. Kadının yaşam hakkının dahi güvende olmadığı bir toplumda diğer hakları tartışmanın hiçbir anlamı bulunmamaktadır. Öldürme şiddetin en son varacağı

³¹⁶ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/4759; K. 2010/7914 no'lu 09.12.2010 tarihli ilamı.

³¹⁷ Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/2659; K. 2010/7264 no'lu 08.11.2010 tarihli ilamı.

noktadır ancak diğerk fiziksel, ekonomik, sözsel veya psikolojik şiddetler de hafife alınmamalıdır. Mağduru öldürmeye yönelik icrai hareketler kasten öldürmeye teşebbüs olarak değerlendirilmediğinde kasten yaralama suçunu oluşturmaktadır. Kasten yaralama ve çocuk düşürtme suçu açısından töre saikinın cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak düzenlenmesi gerektiği kanısındayız.

Töre saikiyle kasten öldürme suçlarının en aza indirilmesi sadece kanuni düzenlemelerle mümkün değildir. Nitelikli hal olarak düzenlenerek suçta ve cezada belirlilik ilkesi uyarınca doktrinde çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Töre yerine namus veya şeref de denilse aynı tartışmaların olacağı kanaatindeyiz çünkü bu kavramlar soyut kavramlardır. Töre veya namusun anlamı aynı toplumun içinde dahi değişkenlik gösterebilmektedir.

Töre veya namus bahanesiyle öldürme suçlarının sosyolojik birçok sebebi bulunmaktadır ancak kanaatimizce en önemli sebebi ataerkil toplum yapısıdır. Çizilen sınırların dışına çıkan cezalandırılmaktadır; eğer cezalandırılmazsa cezayı vermeyen, toplum tarafından cezalandırılmaktadır. Ataerkil sistemin ancak eğitimle düzelme ihtimali bulunmaktadır. Kadınların gerekli eğitimlerini alıp meslek sahibi olarak ekonomik hayata katılmaları hayati önem arz etmektedir. Kadının eğitilmesi toplumun eğitilmesi demektir.

Kanuni düzenlemeler incelendiğinde kadın hakları alanında önemli kazanımlar elde edildiği ortadadır. Bu kazanımlar noktasında kadın örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının mücadelelerinin önemi büyüktür. Kanuni düzenlemelerin uygulamaya sirayet etmesi uygulayıcıların kanun hükümlerini doğru bir şekilde uygulaması elzemdir. Bu noktada törenin veya namusun hakimler tarafından nasıl algılandığı verilecek cezayı etkilemektedir. Eğer davranış töre olarak algılanırsa nitelikli öldürmeden ceza verilecekken haksız hareket olarak kabul edilirse haksız tahrik indirimiyle verilecek ceza düşmüş olacaktır. Hükmedilen cezanın süresi af, koşullu salıverilme veya denetimli serbestlik hükümlerinin fail açısından uygulanması hayati için önemli sonuçlar doğuracaktır.

Aslında bakıldığında genel olarak güçlünün güçsüzü ezmiş olduğu gelişmemiş toplumlarda sadece kadınlar değil çocuklar kısaca güçsüz olan herkes

tehlike altındadır. Bu yüzden ki namus temizledikleriyle övünen, toplum tarafından onanan failer yargının önüne henüz reşit olmamış erkek çocuklarını sürmektedir. İşlenen suçun gururunu, şerefini güçlüler yaşarken cezasını çocuklar çekmektedir.

Cinsel saldırıya veya istismara uğrayan kadının öldürülmesi veya namusunu temizlemesi için faille evlenmeye zorlandığı hatta bu durumun Mülga TCK tarafından desteklenmesi kadına bakış açısını gözler önüne sermektedir. Kadının birey olarak görülmemesi ve kabul edilmemesi şiddetin de temel sebebidir. Kendi hayatından sorumlu olmayan kadın hayatıyla ilgili hesapları bekarken babasına, evliyken kocasına vermek zorundadır ki bu en iyi ihtimaldir; hesap vereceği kişi sayısı ailenin diğer erkek üyelerine doğru artabilir.

Ataerkil toplum kendi dilini de yaratarak iktidarını pekiştirmektedir. Deyimler genelde erkeği öven kadını aşağılayan şekilde kalıplaşmışlardır. Kadın, saç uzun aklı kısa olarak görülmektedir. Ataerkil sistem erkeklere de temelsiz bir özgüven sağlamaktadır. Her şeyi yapmaya hakkı olan erkek yaptıklarının bedelini ödemeyerek cezasız kaldıkça kısır döngü hiçbir zaman kırılmamaktadır.

Kadınların özel alana hapsedilmesi ve kamusal alana girişinin istenmemesi de ataerkil sistemin istikrarını sağlayan bir etmendir. Ekonominin güç olarak kabul edilmesi ve kadının ekonomik gücünün olmaması kadın erkek arasındaki ilişkide belirleyici bir faktördür. Toplum yapısı da bu ilişki çerçevesinde şekillenmiştir. Kadının ev içi emeğinin görünmez olması ve değersiz sayılması sözünün de itibarının olmaması sonucunu doğurmuştur. Karar alma mekanizması olarak kadına itibar edilmemiş; kadın edilgen, erkek etken olarak kabul edilmiştir. Söz hakkı erkeğe ait olarak kabul edilmiştir.

Cinselliğin erkeğin tekelinde ve hakkı olarak görülmesi, kadın bedeni üzerinde tahakküm kurulmasına yol açmıştır. Kadından cinsel saflığını evlenene kadar koruması beklenmiştir. Bekaret namus olarak görülmüş ve kadınlar üzerinde denetim aracı olarak kullanılmıştır. Kadının cinsel özgürlüğünün olmaması evlilik dışı ilişki yaşadığında öldürülmesi sonucunu doğurmuştur. Kendi bedeni üzerinde

karar verme hakkı tanınmayan kadın kendi hayatından da sorumlu olamamış; ailenin erkekleri sorumlu olmuştur.

Aile düzeni, genel ahlâk gibi terimlerin yorumlanması kadın aleyhine olmaktadır. Ailenin kutsal görülüp müdahale edilmemesi aile içerisinde yaşanan şiddet veya cinsel suçların gizli kalmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden insan temel olarak alınıp kutsal değerlerin arkasına sığınarak hakları ihlal edilmemelidir.

Sosyoloji ve psikoloji ile çok yakından ilgili olan töre saikiyle insan öldürme suçunun ortadan kaldırılması için multi disipliner çalışmalar yapılması gerekmektedir. Sadece kanun değişikliği ile çözümlenmesi mümkün olmayan bir alandır. Cezanın arttırılması failleri suçu işlemekten caydırmamakta cezadan kurtulmak için çareler aramaya sevk etmektedir. Cinayetin intihar olarak gösterilmesi veya ceza indirimlerinden yararlanmak için suçun yaşı küçük çocukların üzerine yıkılması ya da haksız tahrik indiriminden faydalanmak için kurgu senaryoların yaratılması gibi yollara başvurulmaktadır. En başta suç işlenmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Toplumsal her alanına yayılan şiddetle baş edebilmek için çözüme aileden başlamak gerekmektedir. Ailede kız ve erkek çocukların eşit şartlar altında yetiştirilmesi önemlidir. Erkek çocuğun, sınırsız özgürlük içerisinde kız çocuğunun, baskı altında yetiştirilmesi durumunda iki cins arasında hiçbir zaman eşit bir ilişki kurulamaz. Özellikle küçük erkek çocuklarının eline silah gibi şiddet içerikli oyuncakların verilmesi ve ölme öldürme üzerine kurulu oyunlar hayatın anlamlandırılması noktasında büyük sorunlar yaratmaktadır. Erkek olduğu için hataların hoş görülmesi ya da kadın olduğu için sürekli kusur aranan bir ailede sağlıklı bireylerin yetişmesi mümkün değildir.

Kanuni düzenlemeler, mahkeme kararları ve toplumdaki ilişkiler kronolojik olarak göz önüne alındığında geline nokta olumludur ancak yeterli değildir. Eğitimle toplumun değişmesi ve dönüşmesi mümkündür. O zaman toplumsal cinsiyet anlamında var olan farklılıklar yok olarak gerçek anlamda eşit bir toplum olabilecektir.

KAYNAKÇA

Akbaba, Zeynep Burcu

“Töre, Namus ve Töre Saikiyle
Kasten Öldürme”, **TBB Dergisi**,
2008, S: 75, s. 333-351.

Akbulut, Berrin

Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. bsk,
Ankara, Adalet Yay., 2018.

Arslan, Öncü Gülay

“Avrupa İnsan Hakları
Sözleşmesi Sisteminde Kadına
Karşı Aile İçi Şiddet ve Bununla
Mücadele Araçları”,
**Milletlerarası Hukuk ve
Milletlerarası Özel Hukuk
Bülteni**, C: 32, S: 2, s. 1-37.

Arslantürk, Mustafa

Öldürme Suçları, Ankara, Adalet Yay.,
2015.

Avcı, Adem

“Töre Saikiyle İnsan Öldürme Suçu ve

Sözde Namus Cinayetleri”

Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk

Fakültesi Dergisi, C: 8, S: 109-110,

Eylül-Ekim 2013.

Aydın, Devrim

“Yeni Türk Ceza Kanununda

Haksız Tahrik”, **Ankara Üniversitesi**

Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 54,

S: 1, Yıl: 2005, s. 225-254.

Aydın Şafak, Ayşe

Feminist Bir Bakışla Türk Aile

Hukukunda Kadın Bedeni,

İstanbul, On İki Levha Yay., 2014.

Ayhan, Önder

Ceza Hukuku Genel Hükümler II,

İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992.

Azizoğlu, Bahattin; Arslan, Çetin

Yeni TCK Şerhi, Ankara, Asil Yayın

Dağıtım, 2004.

Bayraktar, Köksal

“Kişilere Karşı İşlenen Suçlar”,

Hukuk ve Adalet Dergisi,

Yıl: 2, S: 5, Nisan 2005.

Bağlı, Mazhar; Özensel, Ertan

Türkiye’de Töre ve Namus

Cinayetleri, İstanbul, Destek Yay.,

2011.

Bayrak, Emek

“Ataerki-Hukuk İlişkisi Çerçevesinde

Türkiye’de Namus Cinayetleri”,

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim

Dalı, Yayınlanmamış Doktora

Tezi, 2010.

Beauvoir, Simone De

Kadın İkinci Cins: Bağımsızlığa

Doğru, 8. bs, Çev. Bertan Onaran, C: 3,

İstanbul, Payel Yay.,1993.

Beauvoir, Simone De

Kadın İkinci Cins: Evlilik Çağı, 8. bs,

Çev. Bertan Onaran, C: 2, İstanbul,

Payel Yay., 2010.

Bodur, Harun

“Çeşitli Boyutlarıyla Kan Davası

ve Namus Cinayetleri”, **Marmara**

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Can, Hasan

“Törelerin Etkisiyle İşlenen

Adam Öldürme Suçları ve Bu

Suçlarla İlgili Şanlıurfa Ağır

Ceza Mahkemesi’nin 1990-2000

Yılları Arasında Verdikleri

Kararların İncelenmesi”,

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp

Enstitüsü,

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2003.

Centel, Nur

Ceza Hukukunda Kadının Şiddete

Karşı Korunması, İstanbul,

On İki Levha Yay., 2013.

Ceren, Tuğba

“Türkiye’de Görülen Töre

Cinayetlerinin Sosyolojik, Antropolojik

ve Kültürel Kökenine Bakış”, **İstanbul**

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı,

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

2008.

Demir, Pınar Özlem

Yeni Medeni Kanunda Evli

Kadınların Hukuki Durumu İle

İlgili Yenilik ve Değişiklikler,

İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004.

Demirbaş. Timur

Haksız Tahrik, Ankara,

Seçkin Yay., 2016.

Demirbaş, Timur

Ceza Hukuku Genel Hükümler,

13. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Demirel, Muhammed

“Amirin Emrini Yerine Getirmenin

Ceza Sorumluluğuna Etkisi”,

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim

Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans

Tezi, 2012.

Donay, Süheyl

TCK Şerhi, İstanbul, Beta Yay., 2007.

Durkheim, Emile

Sosyolojik Yöntemin Kuralları,

Çev. Cenk Saraçoğlu, İstanbul,

Bordo Siyah Klasik Yayınları, 2018.

Erenoğlu, Rabiye

“Gazi Üniversitesi Öğrencilerinin Töre-

Namus Cinayetleri Hakkındaki

Görüşleri”, Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Sağlık**

Bilimleri Enstitüsü, 2008.

Ergün, Emek

Bekaretin El Değmemiş Tarihi,

2.bs., İstanbul, İletişim Yay., 2012.

Ergil, Doğu

Türkiye’de Terör ve Şiddet,

Ankara, Turhan Kitabevi, 1980.

Gittins, Diana

Aile Sorgulanıyor,

2. bs., Çev. Tuna Erdem, İstanbul,

Pencere Yay., 2011.

Gökçen, Ahmet; Balcı Murat

Kasten Öldürme, Kasten Yaralama,

Organ ve Doku Ticareti Suçları,

2. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2015.

Gökçen, Ahmet; Artuk Emin

Ceza Hukuku Özel Hükümler,

Alşahin, Emin, Çakır Kerim

17.bsk., Adalet Yay., Ankara, 2019.

Gökçen, Ahmet; Artuk Emin

Ceza Hukuku Genel Hükümler,

Alşahin, Emin, Çakır Kerim

13. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2019.

Göztepe, Ece

Namus Cinayetlerinin Hukuki Boyutu:
Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Bir
Değerlendirilmesi, **TBB Dergisi**, S: 59,
2005, s. 29-48.

Günay, Erhan

Haksız Tahrik,
Ankara, Seçkin Yay., 2009.

Güriz, Adnan

Feminizm, Postmodernizm ve Hukuk,
2. bsk., Ankara, Phoenix Yay., 2011.

Hakeri, Hakan

Kasten Öldürme Suçları,
2. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2007.

Hakeri, Hakan

Ceza Hukuku Genel Hükümler,
21. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2017.

İskender, Salih Zeki

**Öğreti ve Yargısal Kararlar Işığında
Töre Saikiyle İnsan Öldürme Suçu,**

Ankara, Yetkin Yay., 2011.

İskender, Salih Zeki

“Öğreti ve Yargısal Kararlar Işığında
Töre Saikiyle Öldürme Suçunun–
Namus Cinayetlerinin-
Değerlendirilmesi”, **Yargıtay Dergisi**,
Ocak 2009, C: 35, S: 1-2, s. 5-60.

Kangal, Zeynep

“Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik”,
**Erzincan Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Dergisi**, C: 14, S: 3-4, 2010.

Kaya, Kamuran

“Kasten İnsan Öldürme ve Kasten İnsan
Öldürmenin Nitelikli Hallerinden Töre
ve Kan Gütme Saiki”,
**Prof. Dr. Tunçer Karamustafaoğlu’na
Armağan**, Ankara, Adalet Yay., 2010,
s. 375-399.

Koca, Mahmut

“Türk Ceza Hukukunda Töre Saikiyle
Öldürme”, **Kadına Yönelik Şiddet ve**

Ayrımcılık, Tebliğler, Ankara,

Editör: Adem Sözüer, Adalet

Yay., 2014, s. 199-207.

Kocabaş, Gediz; Helvacı, Serap

“Fransız, Alman, İsviçre ve Türk
Hukuklarında Kadının Soyadı”,

**Marmara Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Hukuk Araştırmaları
Dergisi,**

C: 21,S: 2,Yıl: 2015, s. 615-644.

Koç, Cihan; Ünlü, Hasan Nuri;

Gündoğan, Kadir

**Türk Hukuk Sisteminde Kast ve
Taksir**, Ankara, Bilge Yay., 2010.

Moroğlu, Nazan

“Kadının Kimlik Sorunu: Kadının
Soyadı”, **Türkiye Barolar Birliği
Dergisi**, 2012, S: 99, s. 245-268.

Otacı, Cengiz; Turan, Ersin

Kasten İnsan Öldürme Suçları,
2. bsk., Ankara, Adalet Yay., 2016..

Ozansü, Mehmet Cemil

Ceza Hukukunda Kasttan Doğan

Subjektif Sorumluluk,

Ankara, Seçkin Yay., 2007.

Özbek, Özer Veli; Doğan, Koray;

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,

Bacaksız, Pınar; Tepe, İlker

13. bsk, Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Özbek, Veli Özer

Yeni Türk Ceza Kanunu’nun

Anlamı, TCK İzmir Şerhi

C: 2, Ankara, Seçkin Yay., 2008.

Özbek, Veli Özer; Doğan, Koray;

Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,

Bacaksız, Pınar; Tepe, İlker

9. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Özcan, Onur

“5237 Sayılı Kanun’da Töre Saikiyle

Kasten Öldürme Suçu, Ceza Hukukunda

Kadının Şiddete Karşı

Korunması”, **Editör Nur Centel,**

İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013,

s. 241-261.

Özdamar, Demet

CEDAW Sözleşmesi,

Ankara, Seçkin Yayınevi, 2009.

Özdemir, Kenan; Güney, Niyazi;

Yeni ve Farklı Yönleriyle 5237 Sayılı

Balo, Yusuf

Türk Ceza Kanunu,

Ankara, Adil Yayınevi, 2004.

Özen, Muharrem; Hafızogulları, Zeki

Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,

11. bsk., Ankara, US-A Yay., 2018.

Özgenç, İzzet

Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,

14. bs., Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Öztürk Bahri, Erdem Mustafa Ruhan

Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik

Tedbirleri Hukuku,

18. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Parlar, Ali; Hatipoğlu Muzaffer

Kast ve Taksir,

2. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2010.

Pervizat, Leyla

“Uluslararası İnsan Hakları Bağlamında
Namus Cinayetleri: Kavramsal ve
Hukuksal Boyutu ve Türkiye Özelinin
Değerlendirilmesi”, **Marmara
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,**
Yayınlanmış Doktora Tezi, 2005.

Ruhi, Ahmet Cemal

**Türk Ceza Kanununda Kasten
Öldürme Suçları,**
İstanbul, On İki Levha Yay., 2017.

Sancar, Türkan Yalçın

Türk Ceza Hukukunda Kadın,
2. bsk Ankara, Seçkin Yay., 2019.

Sartık, İhsan

**Olası Kastla Öldürme ve Yaralama
Suçları,** Ankara, Adalet Yay., 2016.

Sezer, Melek Özlem

Masallar ve Toplumsal Cinsiyet,
3. bsk., İstanbul, Mutlu Basım Yayın,
2019.

Soyaslan, Doğan

Ceza Hukuku Genel Hükümler,

8. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Sözüer, Adem

“Tehdit Suçu”, **İstanbul Üniversitesi**

Hukuk Fakültesi Mecmuası,

C: 54, S. 1-4, Yıl: 1994, s.124-146.

Sözüer, Adem; Dursun, Selman

Türk Ceza Hukuku Mevzuatı

Talas, Serdar

İstanbul, Alfa Basım Yayın, 2017.

Sözüer, Adem

Ceza Hukuku Uygulama Rehberine

Giriş ve Pratik Çalışma Notu,

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma

ve Uygulama Merkezi, 2015.

Tacir, Hamide

“Evli Kadının Kendi Soyadını

Kullanması Konusunda Anayasa

Mahkemesinin Yaklaşımının

Temel Hak Ve Özgürlükler

Bakımından Değerlendirilmesi”,

Kadir Has Üniversitesi Hukuk

Fakültesi Dergisi,

C: 5, S: 1, Haziran 2017, s. 49-73.

Talas, Serdar

“Ceza Hukukunda Kusur İlkesi

Bağlamında Nedeninde Serbest Hareket

Kavramı ve Geçici Nedenlerin Ceza

Sorumluluğuna Etkisi”,

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim

Dalı,

Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.

Taneri, Gökhan

Hayata Karşı Suçlar,

Ankara, Savaş Yayınevi, 2017.

Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa Ruhan;

Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku,

Önok, R. Murat

16. bsk, Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Topaloğlu, Mahir

“Töre Saiki ile İnsan Öldürme Suçu”,

İstanbul Barosu Dergisi, C: 83, S: 1,

Yıl: 2009.

Tortamış, Betül

“Kasten Öldürme Olaylarında Suçlu
Profili”

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi,

Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri

Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalı,

2010.

Turanlı, Asiye Merve

“Ceza Hukukunda Mağdur ve
Mağdurun Korunması”,

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim

Dalı,

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

2012.

Turanlı Özcan, Asiye Merve

“Kan Gütme Saiki”, **Prof. Dr. Mehmet**

Akad’a Armağan, İstanbul, Der Yay.,

2012, s. 867-892.

Üzülmez, İlhan; Koca Mahmut

Türk Ceza Hukuku Genel

Hükümler,

11. bsk., Ankara, Seçkin Yay., 2018.

Üzülmez, İlhan; Koca, Mahmut

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,

5. bsk, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.

Yıldız, Ali Kemal; Bayraktar, Köksal;

Özel Ceza Hukuku Cilt: II,

Keskin Kızıroğlu, Serap

İstanbul, On İki Levha Yay., 2017.

Yıldız, Ayşe Nevin

“Kadın Cinselliğinin Söylemsel

İnşası ve Namus Cinayetleri:

Şanlıurfa Örneği”, **Ankara Üniversitesi**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik

Anabilim Dalı,

Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009.

Yıldız, Tahincioğlu, Nevin

Namusun Halleri,

İstanbul, Postiga Yay., 2011.

Yükselbaba, Ülker

Kadın, Kamusal Alan ve Hukuk,

İstanbul, Tekin Yayınevi, 2017.

Yükselbaba, Ülker

“Feminist Perspektiften Hukuk”,

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Mecmuası,

C: 74, S: 1, Yıl: 2016, s.139-156.

Zafer, Hamide

Ceza Hukuku Genel Hükümler

6. bs., İstanbul, Beta Yay., 2016.

Zafer, Hamide; Centel, Nur;

Türk Ceza Hukukuna Giriş,

Çakmut, Özlem

10. bs., İstanbul, Beta Yay., 2017.

TCK-CMK ve İnfaz Kanunu,

Ankara, Seçkin Yay., 2018.

İnternet Kaynakları

www.tdk.gov.tr (Çevrimiçi), 03.06.2019.

www.radikal.com.tr Türkan Yalçın Sancar,

Kadınlar, Törelere ve Ötekiler, (Çevrimiçi), 05.06.2019.

www.tbmm.gov.tr (Çevrimiçi), 05.06.2019.

<http://anayasa.gov.tr> (Çevrimiçi), 07.07.2019.

<http://hudoc.echr.coe.int/tur> (Çevrimiçi), 07.07.2019.

[http://www.yayl.adalet.gov.tr/tck/76-105\(1\).maddeler.pdf](http://www.yayl.adalet.gov.tr/tck/76-105(1).maddeler.pdf)

Adalet Komisyonu Tutanakları, (Çevrimiçi), 12.07.2019.

<https://bianet.org/kadin/siyaset/69013-sahin-tore-cinayetleri-toreyi-kirletiyor>,

Fatma Şahin “Töre töreyi kirletiyor.”, (Çevrimiçi), 12.07.2019.

www.kazanci.com.tr (Çevrimiçi), 14.9.2018.

http://www.tempodergisi.com.tr/toplum_politika/06326, (Çevrimiçi), 13.07.2019.

<http://www.milliyet.com.tr/batman-da-supheli-kadin-intiharlari-yeniden-artti-gundem-1429662/> (Çevrimiçi), 10.07.2019.

<https://www.birgun.net/haber/sarsici-kadin-intiharlari-raporu-intihar-susu-verilen-cinayetler-128142> (Çevrimiçi), 14.08.2019.

www.sinerji.com.tr (Çevrimiçi), 15.06.2019.

<http://cdn.istanbul.edu.tr/statics/cezahukuku-hukuk.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2015/01/Uygulama-Rehberi-2015.pdf> (Çevrimiçi), 17.06.2019.

Karar Dizini

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2015/202; K. 2015/599 no’lu 23.12.2015 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/170; K. 2007/381 no’lu 27.12.2007 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/147; K. 2009/172 no’lu 13.10.2009 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/395; K. 2016/242 no'lu 09.08.2016 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2012/382; K. 2013/413 no'lu 22.11.2013 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2010/249; K. 2012/14 no'lu 09.02.2012 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2006/180; K. 2009/70 no'lu 30.04.2009 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2017/516; K. 2019/528 no'lu 25.06.2019 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/109; K. 2009/285 no'lu 30.12.2009 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2009/198; K. 2009/228 no'lu 19.11.2009 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2008/108; K.2010/37 no'lu 03.02.2010 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2004/56; K. 2005/47 no'lu 22.03.2005 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E.2012/247; K.2012/327 no'lu 25.12.2012 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/276; K. 2006/250 no'lu 06.06.2006 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/283; K. 2007/160 no'lu 22.05.2007 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1.Ağır Ceza Mahkemesi E.2008/235;K.2008/310 no'lu 04.12.2008 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 4. Ağır Ceza Mahkemesi E.2018/177; K.2019/108 no'lu 13.02.2019 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/288; K. 2016/17 no'lu 14.01.2016 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E.2005/103;K.2005/327 no'lu 20.12.2005 tarihli ilam.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E.2014/151;K.2016/267 no'lu 18.10.2016 tarihli ilam.

Siverek Ağır Ceza Mahkemesi E.2018/356;K.2019/176 no'lu 19.03.2019 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 2 Ağır Ceza Mahkemesi E.2007/201;K.2013/235 no'lu 24.05.2013 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi E.2008/147;K.2010/396 no'lu 28.12.2010 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 2.Ağır Ceza Mahkemesi E.2011/224;K.2011/215 no'lu 23.09.2011 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E.2009/73;K.2009/179 no'lu 10.12.2009 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2011/133; K. 2011/144 no'lu 30.06.2011 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2007/245; K. 2009/111 no'lu 11.06.2009 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2014/104; K. 2016/162 no'lu 10.05.2016 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2016/70; K. 2016/250 no'lu 08.09.2016 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2005/280; K. 2005/161 no'lu 21.09.2005 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E.2004/95;K.2005/115 no'lu 16.06.2005 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2006/209; K. 2006/294 no'lu 23.06.2006 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2013/398; K. 2015/542 no'lu 11.12.2015 tarihli ilamı.

Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesi E. 2016/357; K. 2018/65 no'lu 06.02.2018 tarihli ilamı.

İstinaf ve Yargıtay Kararları

Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi E. 2016/57; K. 2016/63 no'lu 22.11.2016 tarihli ilamı.

Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi E. 2017/113; K. 2017/896 no'lu 30.05.2017 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/6241; K. 2011/3025 no'lu 11.05.2011 tarihli ilamı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2013/1-530; K. 2014/1 no'lu 14.01.2014 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2014/564; K. 2014/3536 no'lu 17.06.2014 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2014/2849, K. 2014/4347 no'lu 01.10.2014 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2014/4552; K. 2015/5679 no'lu 23.11.2015 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2016/1566; K. 2017/3623 no'lu 31.10.2017 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2012/353; K. 2012/2384 no'lu 02.04.2012 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2012/3723; K. 2012/8162 no'lu 13.11.2012 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2013/1711; K. 201/4960 no'lu 17.09.2013 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2015/784; K. 2015/3778 no'lu 10.06.2015 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2011/5284; K. 2011/6536 no'lu 02.11.2011 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2008/5391; K. 2009/2517 no'lu 04.05.2009 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2009/8192; K. 2010/7538 no'lu 24.11.2010 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2017/2714; K. 2019/2406 no'lu 29.04.2019 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/1986; K. 2010/3349 no'lu 10.05.2010 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/298; K. 2010/1831 no'lu 29.03.2010 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2018/1673; K. 2018/3542 no'lu 18.09.2018 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2009/1759; K. 2010/246 no'lu 22.01.2010 tarihli ilamı.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi E. 2004/8332; K.2004/9966 no'lu 10.05.2004 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2004/1357; K. 2004/2589 no'lu 29.06.2004 tarihli ilamı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi E. 2010/4759; K. 2010/7914 no'lu 09.12.2010 tarihli ilamı.